

**Uchwała nr 442/XXIV/2008
Rady Miasta Lublin
z dnia 25 września 2008 r.**

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Miasta Lublin na lata 2008-2015 (aktualizacja)”.

Na podstawie art. 6 ust. 1 oraz art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zmianami) – Rada Miasta Lublin uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Miasta Lublin na lata 2008-2015 (aktualizacja)” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

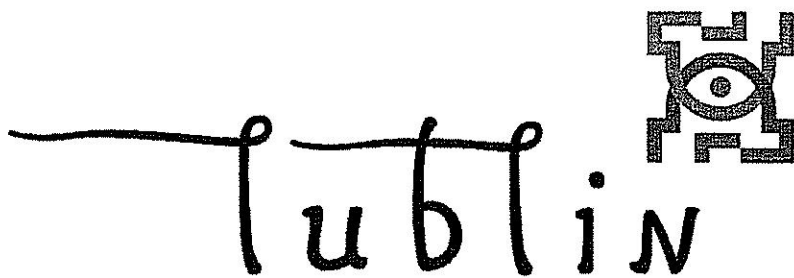
Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lublin.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Przewodniczący
Rady Miasta Lublin*

Piotr Dreher
Piotr Dreher

MIASTO INSPIRACJI

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA LUBLIN

**CZĘŚĆ PIERWSZA - DIAGNOZA STANU
WYJŚCIOWEGO**

wrzesień 2008

SPIS TREŚCI

WSTĘP

1 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	6
1.1 Umiejscowienie miasta w województwie i kraju	6
1.2 Charakterystyka sieci osadniczej	10
1.3 Opis zasobów naturalnych	15
1.4 Opis zasobów kulturowych	16
1.5 Podsumowanie	18
2 SPOŁECZEŃSTWO	19
2.1 Demografia	19
2.2 Wiek i struktura wykształcenia mieszkańców	20
2.3 Gospodarstwa domowe i ich źródła utrzymania	22
2.4 Mieszkalnictwo i warunki mieszkaniowe	23
2.5 Lokalny rynek pracy	25
2.6 Poziom bezrobocia i jego struktura	28
2.7 Pomoc Społeczna	30
2.8 Podsumowanie	32
3 GOSPODARKA	34
3.1 Ogólny profil gospodarki miasta	34
3.2 Poziom rozwoju przedsiębiorczości	36

SPIS TREŚCI

3.3 Ocena konkurencyjności przedsiębiorstw	37
3.4 Ocena atrakcyjności inwestycyjnej Lublina	40
3.5 Podsumowanie	43
4 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	45
4.1 Infrastruktura drogowa w mieście	45
4.2 Infrastruktura transportu zbiorowego	45
4.3 Dostępność komunikacyjna Lublina	47
4.4 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	48
4.5 Gospodarka odpadami komunalnymi	49
4.6 Stan zanieczyszczenia środowiska	50
4.7 Infrastruktura energetyczna	50
4.8 Telekomunikacja i dostęp do Internetu	51
4.9 Podsumowanie	51
5 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	53
5.1 Edukacja	53
5.2 Infrastruktura sportowa	55
5.3 Infrastruktura turystyczna	57
5.4 Infrastruktura kultury	59
5.5 Infrastruktura ochrony zdrowia	62
5.6 Infrastruktura pomocy społecznej	65

SPIS TREŚCI

5.7 Organizacje pozarządowe w Lublinie	66
5.8 Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	67
5.9 Jakość życia	69
5.10 Podsumowanie	70
6 ZARZĄDZANIE	71
6.1 Możliwości budżetowe miasta oraz wykorzystanie środków unijnych	71
6.2 Praktyka planowania strategicznego i promowania Lublina	74
6.3 Zdobyte certyfikaty, wyróżnienia, prestiżowe nagrody, atrakcyjne miejsca w rankingach	75
6.4 Podsumowanie	75
ZAŁĄCZNIK: PEŁNA WERSJA ANALIZY SWOT	77

WSTĘP

Niniejszy dokument jest pierwszą częścią aktualizacji Strategii dla Miasta Lublina zaakceptowanej przez Radę Miasta w roku 2005. Podczas gdy Strategia jest z natury dokumentem, który obowiązuje przez kilka lat, aktualizacja jest w tym przypadku wymagana przez władze krajowe jako warunek ubiegania się o fundusze unijne w następnym okresie finansowania w latach 2007-13. W celu objęcia tego okresu i zapewnienia kompatybilności z towarzyszącym, a odrębnie uchwalanym Wieloletnim Planem Inwestycyjnym, Strategia obejmuje okres od roku 2008 do 2015 włącznie.

Podczas przygotowania aktualizacji musiał zostać dokonany wybór dotyczący zakresu, w jakim zapisy obecnej Strategii pozostają utrzymane lub poddane rewizji. Ostatecznie podjęto decyzję o podtrzymaniu ogólnego kierunku strategicznego ujętego w poprzedniej wersji, przy czym od podstaw dokonano przeglądu i analizy założeń strategicznych. W ten sposób analiza przeprowadzona w poprzedniej Strategii została wykorzystana w procesie aktualizacji, ale uzupełniono ją o dodatkową analizę i badania w szerokim zakresie. Zaktualizowana Strategia jest w zamierzeniu dokumentem nowym, a jednocześnie zawierającym wiele elementów, które uznane zostały za ważne w poprzedniej wersji.

Niniejszy dokument, nazwany Pierwszą Częścią Strategii, jest aktualizacją diagnozy, która została przeprowadzona przed przygotowaniem Strategii z 2005 roku. Korzysta ona z bardziej aktualnych danych, w przypadku gdy były one dostępne i dokonuje przeglądu dodatkowych obszarów, jakie nie zostały ujęte w poprzedniej Strategii.

Diagnoza stanu wyjściowego Lublina ma na celu zaprezentowanie wyczerpującego obrazu miasta w ujęciu obiektywnym i w relacji do Województwa Lubelskiego, a także w stosunku do innych, porównywalnych wielkością miast w Polsce. Opiera się ona na faktach i niezbędnych komentarzach przedstawiających określone zjawiska. Diagnoza stanowi podstawę do dalszej oceny mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń, które zostały użyte do sformułowania kierunku rozwoju strategicznego miasta.

W celu zidentyfikowania najbardziej strategicznych obszarów konieczne jest, aby diagnoza dokonała przeglądu szerokiego spektrum zagadnień. W wielu przypadkach przedstawione informacje potwierdzają, że Lublin nie różni się znacząco od podobnych miast Polski oraz że różnice nie stanowią podstawy do szczególnej uwagi o charakterze strategicznym. Dlatego też, na końcu każdej sekcji diagnoza identyfikuje tylko te silne i słabe strony, szanse i zagrożenia, które są uważane za strategiczne i muszą znaleźć odniesienie w Strategii Miasta. Pełna lista silnych i słabych stron, szans i zagrożeń, która wynika z diagnozy i związanych z nią dyskusji jest zawarta w Załączniku. Wiele ze szczegółowych punktów zostało ujęte w strategiach tematycznych, chociaż nie są one szczegółowo ujęte przez całościową Strategię rozwoju. Ponieważ diagnoza obejmuje wiele obszarów, które ostatecznie nie są fundamentalne dla głównego kierunku strategicznego, zdecydowano o tym, aby została ona przedstawiona w formie osobnego dokumentu.

Część Druga Strategii powinna być postrzegana jako strategia sama w sobie ukazująca wizję, misję, kierunek strategiczny i zamierzone środki wdrażania Strategii. Czytelnicy powinni traktować niniejszą część oddzielnie, gdyż stanowi ona szczegółowe wyjaśnienie zakresu i zawartości Strategii.

1 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

1.1 Umiejscowienie miasta w województwie i kraju

Lublin jest stolicą województwa lubelskiego (nieprzerwanie od 1474 roku) oraz Lubelszczyzny, a także głównym miastem aglomeracji lubelskiej. Jest też członkiem Unii Metropolii Polskich i wraz z pozostałymi 11 miastami buduje sieć współpracy z innymi miastami Europy i świata.

Mapa 1: Województwo Lubelskie na tle kraju

Lublin jest dziewiątym miastem w kraju pod względem liczby mieszkańców i zarazem największym miastem we wschodniej części Polski. Stanowi centrum administracyjne, naukowe, przemysłowe i kulturalne regionu. Powierzchnia miasta wynosi 147,5 km². Lublin otacza powiat lubelski. Miasto graniczy z obszarami gmin: Jastków, Niemce, Wólka, miasto Świdnik, Głusk, Strzyżewice, Niedzwica Duża, Konopnica.

Miasto leży w centrum województwa lubelskiego, które graniczy z województwami: podlaskim, mazowieckim, świętokrzyskim i podkarpackim. Wschodnią granicę województwa stanowi granica Polski i Unii Europejskiej z Białorusią i Ukrainą.

Jądro metropolii tworzą dwa miasta: Lublin i Świdnik, zwane Lubelskim Zespołem Miejskim (LZM), których mieszkańcy stanowią ok. 58% ludności zamieszkałej w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym. Skupiają one na swym terenie główne funkcje obszaru metropolitalnego sprzyjające rozwojowi technologii, gospodarki, społeczeństwa, nauk i kultury. Gęstość zaludnienia obszaru metropolitalnego

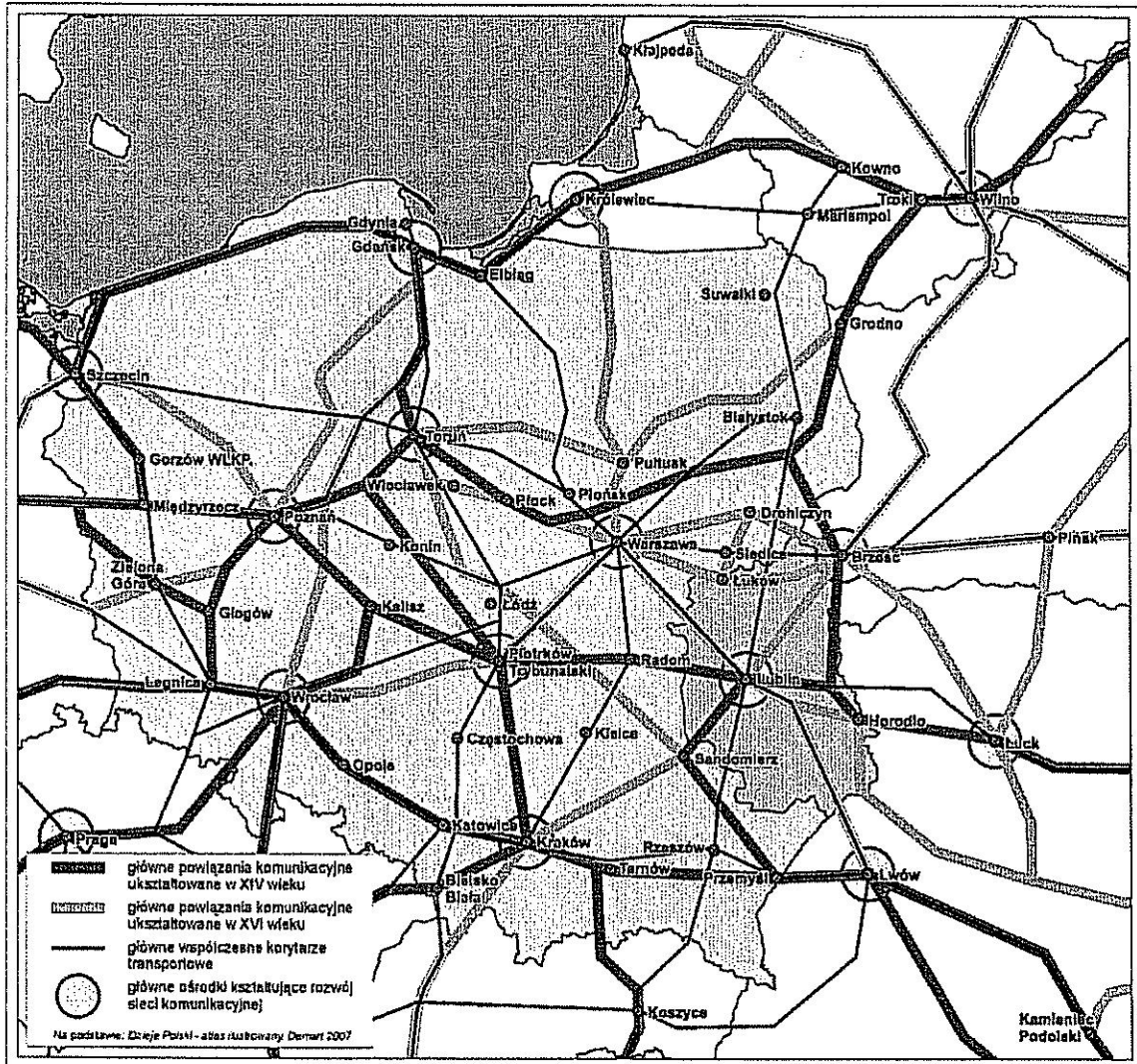
jest prawie trzykrotnie większa, a wskaźniki gospodarcze dwukrotnie większe niż dla obszaru całego województwa lubelskiego.

W Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju z 2001 r. aglomeracja lubelska została zaliczona do jednego z ośmiu potencjalnych europoli, tj. europejskich ośrodków rozwoju. W Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju z 2005 r. Lublin występuje jako miasto duże pełniące funkcje krajowe i miasto rdzeniowe obszaru metropolitalnego Polski wschodniej obok Białegostoku i Rzeszowa. Wskazuje się jednak na fakt, że konieczne jest stymulowanie rozwoju tych miast, gdyż niedorozwój funkcji metropolitalnych jest barierą rozwojową dla tego obszaru. Lublin to największy ośrodek miejski we wschodniej części kraju, odgrywający wiodącą rolę w obszarze pogranicza z Białorusią i Ukrainą. Lublin pełni rolę węzła komunikacyjnego w środkowo-wschodnim makroregionie Polski. Leży na trzech ważnych międzynarodowych szlakach komunikacyjnych łączących różne części kontynentu europejskiego.

Do podstawowych elementów lubelskiego węzła transportowego o znaczeniu regionalnym należy zaliczyć (patrz mapa 2 poniżej):

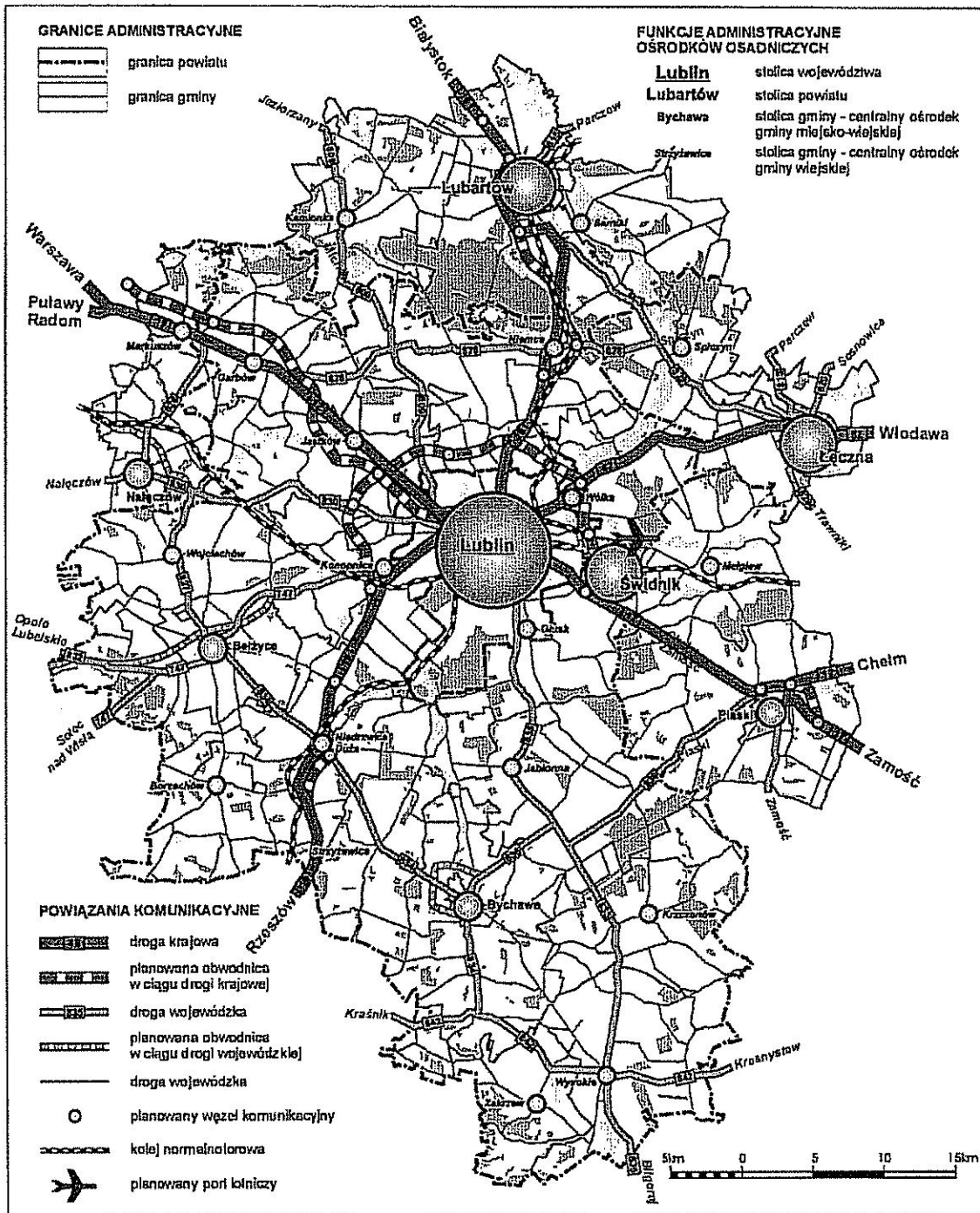
- drogę krajową nr 12: Radom – Kurów – Lublin – Piaski – Chełm – Dorohusk – granica państwa;
- drogę krajową nr 17: Warszawa – Ryki – Lublin – Zamość – Tomaszów Lubelski – Hrebenne – granica państwa; (Via Intermare łącząca Gdańsk z Odessą poprzez Warszawę, Lublin i Lwów)
- drogę krajową nr 19: Białystok – Kock – Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Rzeszów; (prowadząca z Litwy i innych krajów nadbałtyckich przez Białystok, Lublin, Rzeszów do Europy południowej – jako droga prowadzona wzdłuż wschodniej granicy UE)
- drogę krajową nr 82: Lublin – Włodawa;
- linie kolejowe o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym;
- sieć regionalnych połączeń autobusowych.

Mapa 2: Mapa powiązań komunikacyjnych na przestrzeni wieków

Mapa 3: Powiązania komunikacyjne Lublina z regionem i resztą kraju

1.2 Charakterystyka sieci osadniczej

Wg danych GUS na 30 września 2007 roku Lublin był miejscem faktycznego zamieszkania 352 786 osób.

Zabudowa miasta cechuje się nierównomiernym rozmieszczeniem. Najbardziej zagospodarowana jest centralna i zachodnia część miasta, a co za tym idzie, w tych obszarach najsilniej rozwinięty jest układ drogowo-uliczny. W strukturze Lublina (patrz mapa 3 poniżej) można wyodrębnić:

- wielofunkcyjną dzielnicę śródmiejską;
- 6 dzielnic mieszkaniowych położonych wokół dzielnicy śródmiejskiej;
- cztery zgrupowania przemysłowo-składowe (w tym dwa duże: Wrotków i Tatary-Zadębie);
- system terenów otwartych (w tym dolinę Bystrzycy).

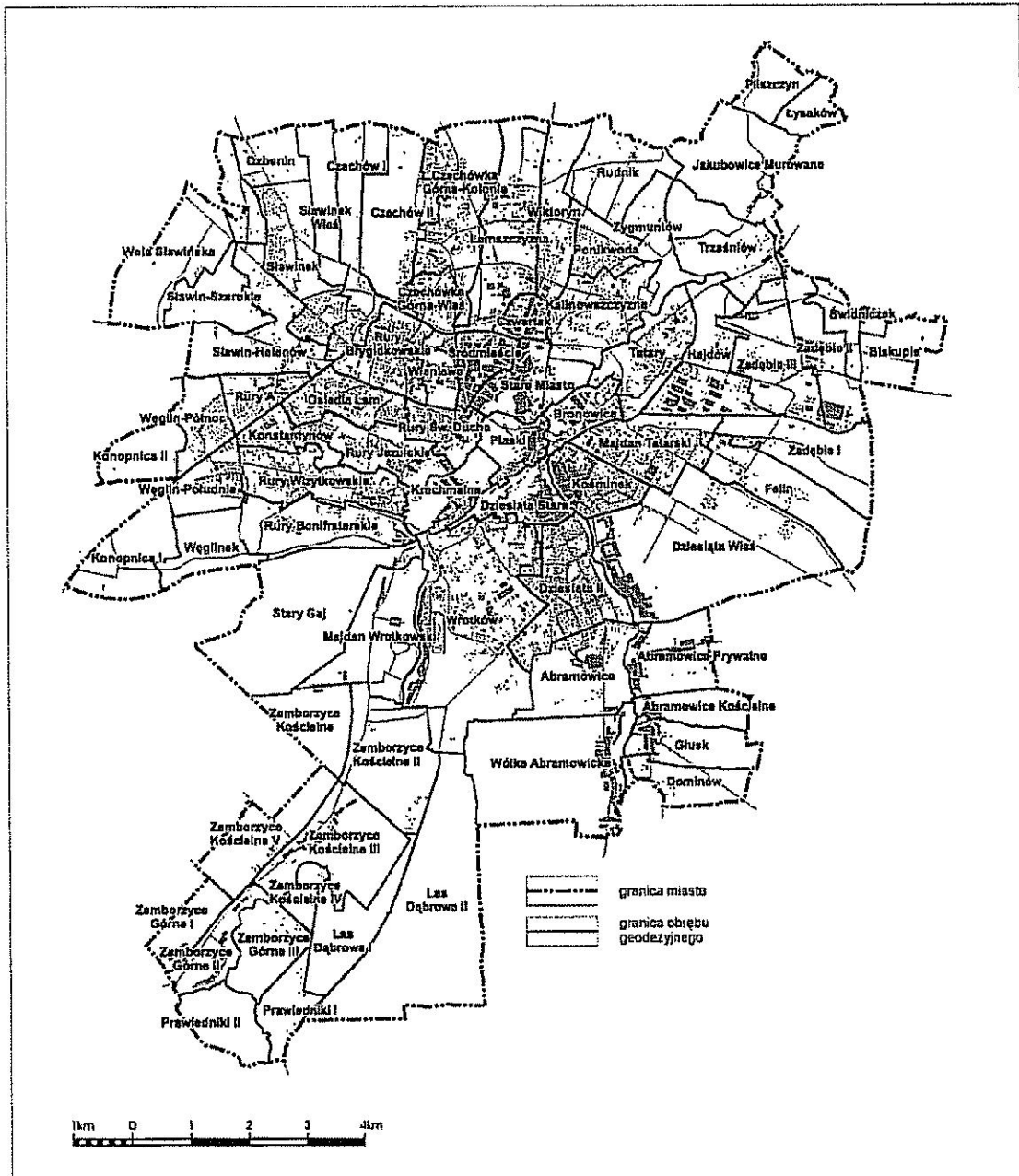
Do dzielnic typowo mieszkaniowych zalicza się: Czechów, Sławin, Sławinek, Konstantynów, Węglin, Czuby, Rury, LSM, Abramowice, Dziesiąta, Bronowice, Kośminek, Kalinowszczyznę i Ponikwodę. Główne dzielnice przemysłowe to: Wrotków, Zadębie, Hajdów, Majdan Tatarski i Bursaki. Dzielnicą handlową jest Śródmieście, natomiast do dzielnic zabytkowych zalicza się: Śródmieście i Stare Miasto. Obie dzielnice pełnią funkcje usługowe i turystyczne. Włeniawa i Czwartek, zlokalizowane również w centrum miasta najstarsze dzielnice Lublina, pełnią przede wszystkim funkcje mieszkalne. Dookoła rozciągają się nowsze osiedla, budowane głównie w latach 1945-1989 - na północy jedno z największych osiedli mieszkaniowych - Czechów i Kalinowszczyzna, na zachodzie - Czuby i osiedla Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej (położone wzdłuż ul. Zana), na wschodzie - Tatary i Bronowice.

Na południu, w bezpośrednim sąsiedztwie Zalewu Zemborzyckiego wybudowano Osiedle Nalkowskich. Najdalej wysunięte na wschód jest lubelskie osiedle Felin, znacznie oddalone od centrum miasta. Oprócz bloków mieszkalnych, mieści się tam część budynków Akademii Rolniczej i gospodarstwo hodowlane uczelni.

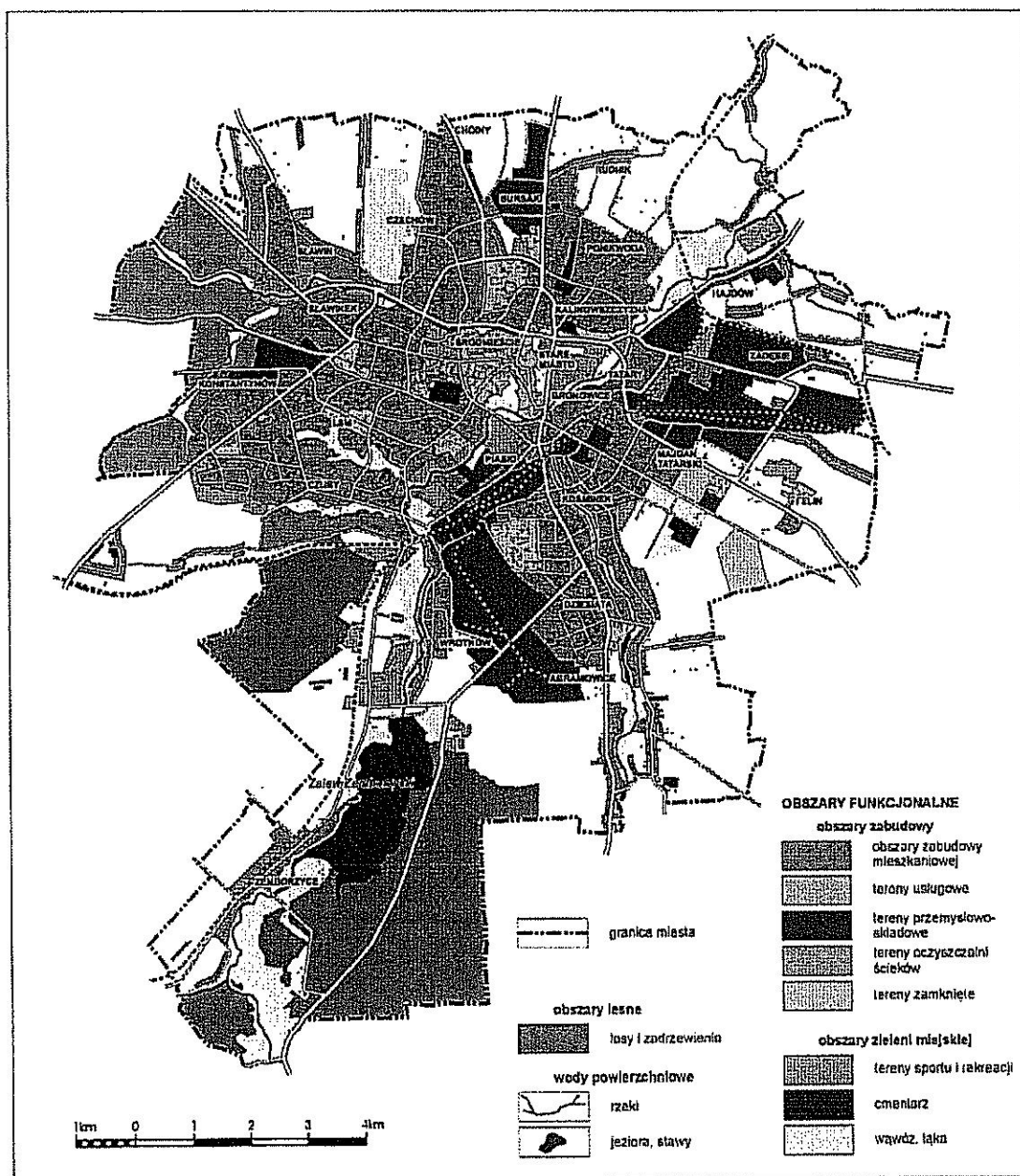
Przemysł skupia się głównie w części północno-wschodniej miasta (Zadębie, Majdan Tatarski) oraz w okolicach dworca kolejowego (na południu). Osiedla domków jednorodzinnych (Choiny, Zimne Doły, Ponikwoda, Osiedle Świt, Szerokie, Sławinek, Sławin, Botanik, Węglin, Konstantynów, Dziesiąta, Abramowice, Zemborzyce) przeplatają się wśród osiedli bloków mieszkalnych. Tereny rekreacyjne skupiają się wokół Zalewu Zemborzyckiego i Starego Lasu. Zwarty obszar stanowi teren Miasteczka Akademickiego UMCS wraz z przyległymi terenami innych lubelskich uczelni (KUL i Akademii Rolniczej). Około kilometr dalej znajduje się miasteczko Politechniki).

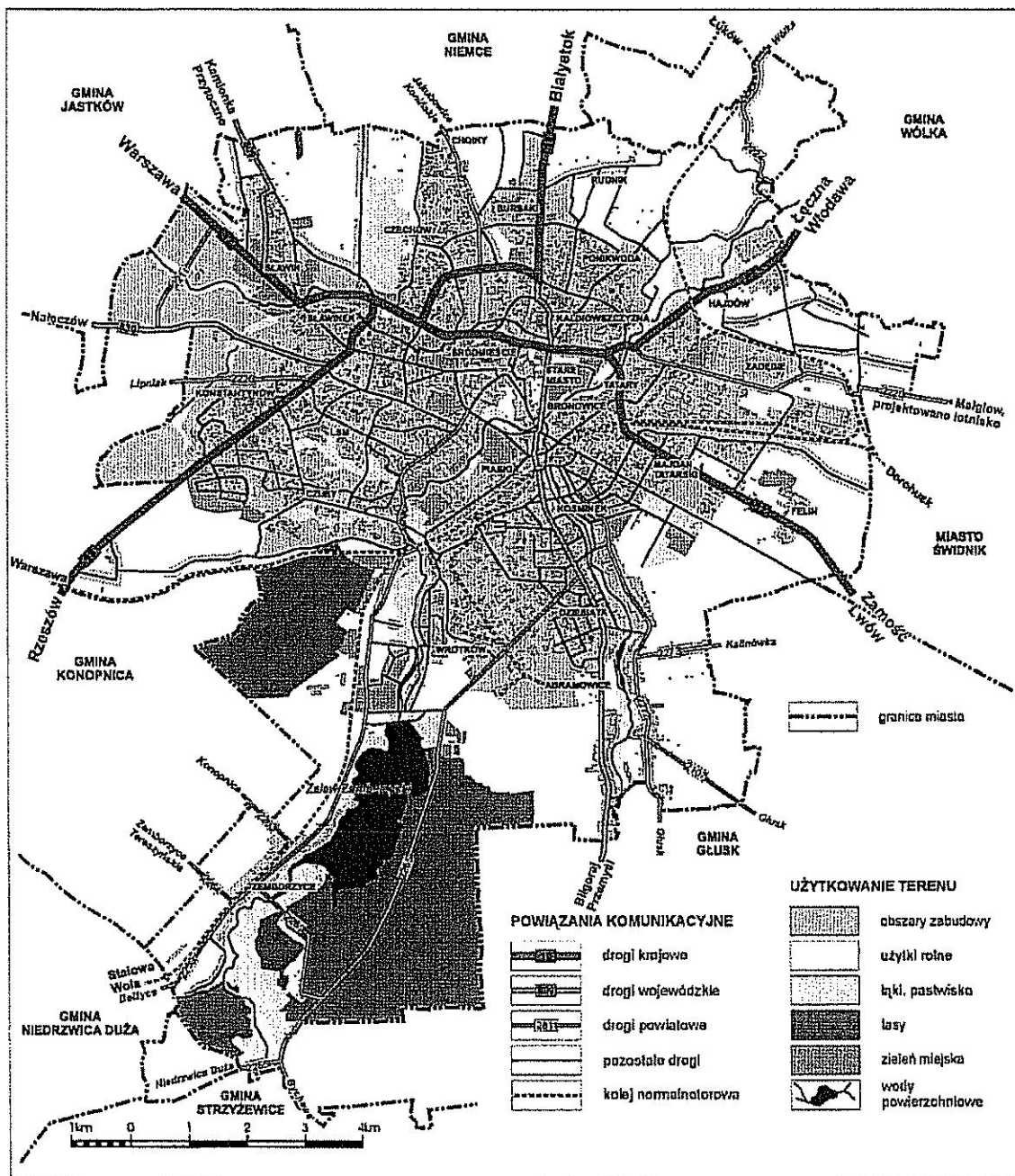
Mapa 5: Sieć osadnicza w granicach administracyjnych Lublina

Mapa 6: Obszary funkcjonalne w Lublinie

Mapa 7: Użytkowanie terenu w Lublinie

Lokalny Program Rewitalizacji Lublina z maja 2005 roku wskazuje na obszary i dzielnice miasta, które zostały objęte działaniami rewitalizacyjnymi. Obszary te dotknięte są szczególnymi problemami, a ich rozwiązanie warunkuje możliwości rozwojowe miasta. Granice zasięgu Programu obejmują: Stare Miasto i Śródmieście wymagające działań specjalnych jako strefa Zabytkowego Zespołu Miasta Lublina; tereny dworców autobusowych i głównego dworca kolejowego PKP (Czwartek, Podzamcze,

rejon placu Bychawskiego i dworca kolejowego); tereny zaniedbanych dzielnic miasta doprowadzone do degradacji technicznej, społecznej i ekologicznej (rejon ul. Kunickiego, Kośminek, Stare Bronowice, „stara” Kalinowszczyzna, Tatary, także Glusk); tereny poprzemysłowe i przemysłowe o niskiej efektywności wykorzystania terenu oraz dotknięte skutkami restrukturyzacji przemysłu, położone wzdłuż linii kolejowej (rejon ul. Krochmalnej, Hajdów-Zadębie); tereny powojkowe przy al. Kraśnickiej; rejon Wrotkowa oraz tereny trzech dolin rzecznych (i wąwozów) wymagające rekultywacji i zagospodarowania zieleni.

W 2006 roku Lokalny Program Rewitalizacji został poszerzony o obszary osiedli mieszkaniowych z lat 1970-1990, przede wszystkim z uwagi na potrzebę zapobiegania potencjalnej degradacji tych dzielnic.

1.3 Opis zasobów naturalnych

Lublin jest położony na północnym skraju Wyżyny Lubelskiej, nad rzeką Bystrzycą - lewobrzeżnym dopływem Wieprza, która dzieli miasto na dwie odmienne krajobrazowo części - lewobrzeżną z urozmaiconą rzeźbą terenu, głębokimi dolinami i starymi wąwozami lessowymi i prawobrzeżną, płaską, będącą częścią płaskowyżu świdnickiego.

Zasoby wód podziemnych Lublina są elementem jednego z największych w Polsce zbiorników wód podziemnych „Niecka Lubelska”. Lublin w obecnych granicach leży nad czterema rzekami i jednym ciekim, jednak średnie przepływy tych rzek, określające stan zasobów wód powierzchniowych są bardzo małe. Do Bystrzycy w obrębie miasta uchodzą Czechówka z dopływem spod Konopnicy, Czerniejówka oraz Krężniczanka. Zasób wód powierzchniowych w rejonie Lublina w odróżnieniu do zasobów wód podziemnych jest bardzo skromny. Największym zbiornikiem wodnym w rejonie Lublina jest Zalew Zemborzycki utworzony w 1973 roku na rzece Bystrzycy przez przegrodzenie jej doliny zaporą czołową. Zalew Zemborzycki o pow. ok. 250 ha jest przede wszystkim miejscem wypoczynku i rekreacji, dysponującym turystyczną i sportową bazą usługową. Najważniejszym zadaniem Zbiornika jest funkcja rekreacyjna, ale spełnia on również rolę retencyjną dla celów przeciwpowodziowych, wyrównania przepływów i zaopatrzenia w wodę elektrociepłowni Wrotków oraz turbiny małej elektrowni wodnej.

Walory i zasoby przyrodnicze są jednym z najważniejszych czynników kształtujących rozwój miasta. Lublin ma wyjątkowo malownicze położenie topograficzne. Piękne, rozległe widoki są walorem miasta. 45% powierzchni Lublina zajmują użytki rolne, 11% stanowią lasy a pozostałe tereny (zabudowa, zieleń, woda) 44%. Obszary prawnie chronionego krajobrazu zajmowały wg danych GUS w latach 2000-2006 niezmiennie 2 530 ha, tj. 17% powierzchni miasta, w tym Obszar Chronionego Krajobrazu "Dolina Ciemięgi" w płn. części miasta oraz Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu w płd. części miasta. W płd-zach. części miasta znajduje się Rezerwat leśny "Stasin" o powierzchni 24,4 ha. Na terenie Lublina znajdują się 32 pomniki przyrody (głównie drzewa).

W swoich granicach Lublin posiada trzy lasy: największy Las Dąbrowa położony przy zbudowanym w 1974 sztucznym zbiorniku zwanym Zalewem Zemborzyckim, Stary Gaj położony na zachodzie miasta (jego częścią jest rezerwat brzozy czarnej w podlubelskim Stasinie Polnym) i najdalej na południe wysunięty Las Prawiednicki.

W Lublinie znajduje się kilka parków. Najstarszy z nich Ogród Saski położony przy al. Raclawickich został założony w 1837 na pięknie pofalowanych terenach należących do lubelskich Dominikanów

Drugim pod względem wieku parkiem w mieście jest Park Bronowicki na dawnej rogatce zamojskiej. Po II wojnie światowej na podmokłych terenach nad Bystrzycą stworzono Park Ludowy. W jego południowo-wschodniej części znajduje się hala Międzynarodowych Targów Lubelskich. Lublin posiada również Ogród Botaniczny UMCS na Sławinku, o bardzo urozmaiconym krajobrazie i wysokich walorach kompozycji parkowej.

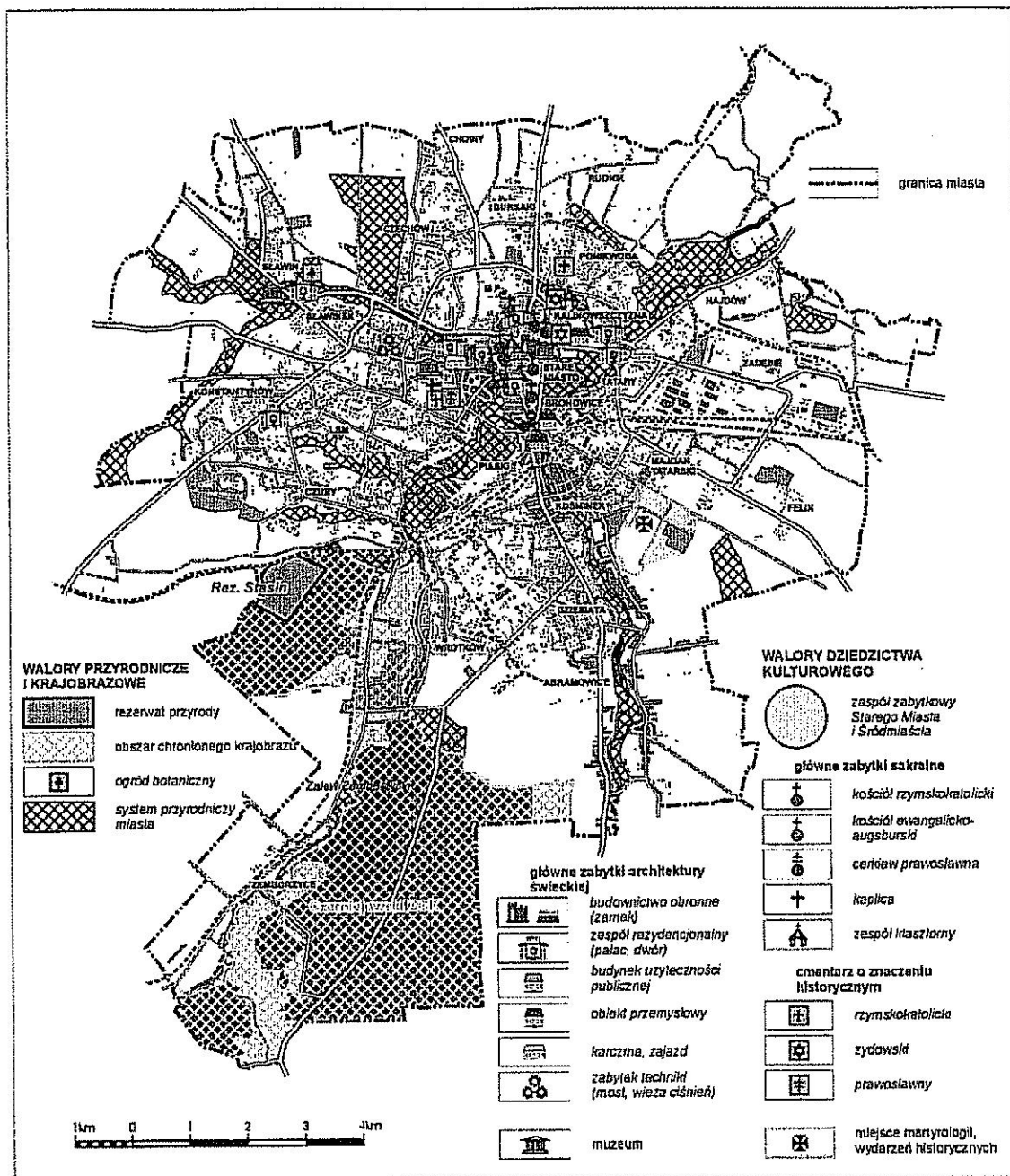
1.4 Opis zasobów kulturowych

Lublin stanowi jedno z najstarszych miast Polski. Dzięki temu można znaleźć tu pamiątki z wszystkich epok począwszy od zarania polskiej państwowości, poprzez średniowiecze i renesans, który stanowił złoty okres w rozwoju Lublina, a następnie barok i klasycyzm. Swoje materialne ślady pozostawili tu zarówno zaborcy jak i działacze niepodległościowi. Również XX wiek dostarczył wiele ciekawych obiektów.

Lublin był w swojej historii miastem wielokulturowym. Położone na granicy Europy Wschodniej i Zachodniej, było ono miejscem spotkania różnych kultur, narodów i religii. Ich wielość i różnorodność, wzajemne nawarstwianie się stanowiły o wyjątkowym charakterze Rzeczypospolitej. Jako ważny ośrodek handlowy, miasto przyciągało kupców różnych narodowości, stając się domem dla Polaków, Żydów, Rusinów, Niemców i Ormian. Od zawarcia Unii polsko-litewskiej w XIV wieku ranga miasta sukcesywnie wzrastała. Skutkiem tej unii było powstanie największego państwa na kontynencie europejskim, rozciągającego się od Bałtyku aż po Morze Czarne. Lublin pełnił rolę ważnego centrum kulturalnego i gospodarczego położonego między dwiema stolicami tego państwa: Krakowem a Wilnem. Tutaj w 1569 roku wzmocniono wcześniejszą rangę traktatów unijnych, a od 1578 miał swoją siedzibę Trybunał Koronny. Tutaj też mieszkał i pełnił funkcję radnego miejskiego Szymon Szymonowicz, jeden z pierwszych staropolskich poetów.

Lublin historyczny to przede wszystkim Stare Miasto z oryginalnym średniowiecznym układem przestrzennym oraz zamek z XIV-wieczną Kaplicą Św. Trójcy ozdobioną malowidłami bizantyjsko-ruskimi z 1418 r. i wpisana obok Bazyliki Dominikanów i pomnika Unii Lubelskiej na listę Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego. Kaplica zamkowa, podobnie jak Brama Krakowska stanowią symbole nierozzerwalnie związane z miastem. W 2007 roku Stare Miasto w granicach murów miejskich i jego bezpośrednie sąsiedztwo zostało uznane za Pomnik Historii Państwa Polskiego. Dzięki temu wyróżnieniu realnie stają się szanse na wpisanie tego obszaru na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dzięki zgrupowaniu istotnych dla kultury Polski i Europy zabytków Lublin pełni rolę znaczącego ośrodka turystycznego.

Mapa 8: Walory dziedzictwa kulturowego w Lublinie

Obecnie miasto podejmuje aktywne wysiłki na rzecz uzyskania tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016. We wrześniu 2007 ruszyła pierwsza faza kampanii promocyjnej projektu skierowana do mieszkańców Lublina, osób odwiedzających miasto oraz mieszkańców regionu lubelskiego.

Lublin jest głównym usługodawcą kultury w województwie lubelskim. Miasto ma silną pozycję w dziedzinach takich jak teatr w szczególności teatr otwarty (Teatr Provisorium, Kompania Teatr, Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice, Scena Plastyczna KUL) i teatr tańca (Lubelski Teatr Tańca, Grupa Tańca Współczesnego Politechniki Lubelskiej), sztuka współczesna (dorobek Biura Wystaw Artystycznych – „klasyka awangardy”, grafika lubelska, młoda sztuka), kultura i muzyka tradycyjna (Filharmonia Lubelska, Towarzystwo im. Henryka Wieniawskiego, Muzeum Lubelskie na Zamku, Muzeum Archidiecezjalne i inne placówki muzealne). Zaznacza się również rozwój sztuk wizualnych inspirowany przez silne i różnorodne środowisko artystyczne lubelskie: Biuro Wystaw Artystycznych, Związek Polskich Artystów Plastyków, Wydział Artystyczny UMCS, Galeria Biała, Młode Forum Sztuki, Lubelskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych. Lublin szczyli się rozwojem kolekcji sztuki współczesnej (Biuro Wystaw Artystycznych, Lubelskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych, Muzeum Lubelskie). Istotną barierą dla rozwoju tej dziedziny życia jest brak odpowiedniej infrastruktury, w tym brak przestrzeni dla promowania sztuki współczesnej czy też przestrzeni plenerowych dla masowych imprez kulturalnych. To osłabia pozycję miasta na tle dużych ośrodków kultury w Polsce czy w Europie.

1.5 Podsumowanie

Lublin pełni niepodważalnie wiodącą rolę na obszarze regionu lubelskiego i wschodniej Polski. Miasto ma wyraźny potencjał, aby pretendować do miana Europejskiej Stolicy Kultury. Atutem Lublina jest niewątpliwie jego położenie i walory przyrodniczo-krajobrazowe, jednak dotknięta zaległościami w renowacji historyczna tkanka miejska w szczególności w rejonie Starego Miasta jest narażona na silną presję wyludnienia i zmiany funkcji mieszkalnych na komercyjne.

Na końcu każdej sekcji wyszczególniamy tylko te mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia, które wynikły z analizy i powinny być kluczowe dla Strategii rozwoju. Natomiast pełna lista mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń została przedstawiona w Załączniku. Kluczowymi mocnymi i słabymi stronami, szansami i zagrożeniami, które wylaniają się z tej części diagnozy są:

Mocne strony:

- Lublin największym miastem w Polsce po wschodniej stronie Wisły
- Miasto ma bogatą i wielokulturową historię, czego przejawem jest unikalny krajobraz kulturowy
- Miasto posiada (historycznie i obecnie) silne więzy z sąsiadami z Europy Wschodniej

Szanse:

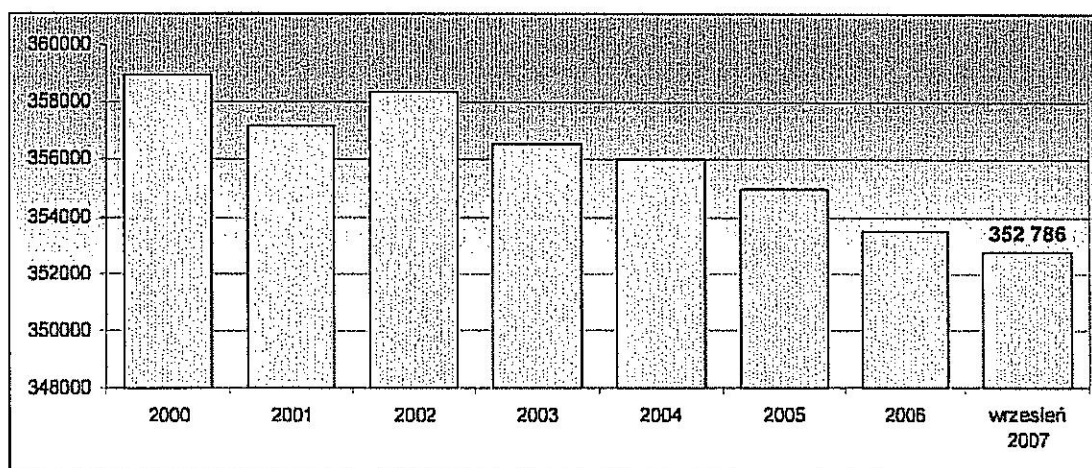
- Nasilające się procesy metropolizacyjne Lublina i otaczających miast (może być postrzegane jako szansa i zagrożenie)

2 SPOŁECZEŃSTWO

2.1 Demografia

Na przestrzeni ostatnich 5 lat, liczba ludności faktycznie zamieszkującej Lublin powoli spada (z 358 354 w 2002 roku do 352 786 we wrześniu 2007 roku). Kobiety stanowią 53,9 % ludności miasta.

Rysunek 1: Liczba ludności faktycznie zamieszkującej Lublin w latach 2000-2007

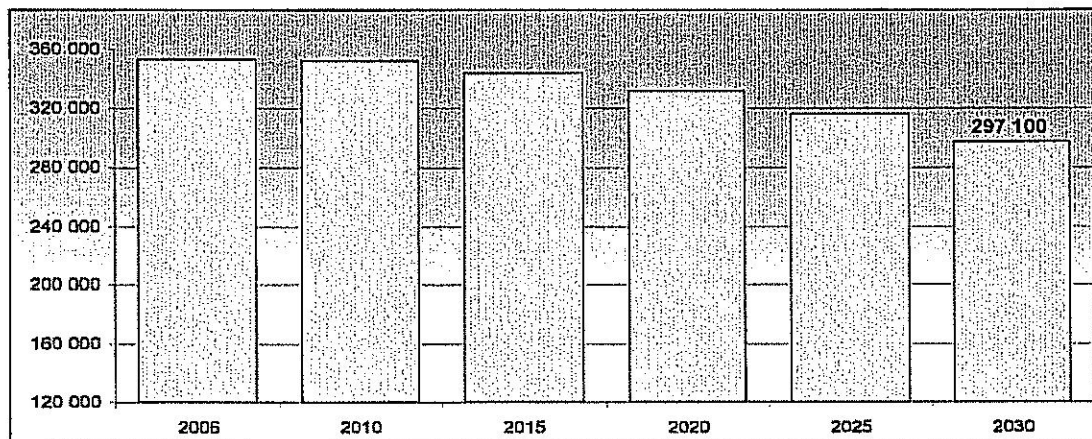

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wspomniany spadek liczby ludności faktycznie zamieszkującej Lublin jest spowodowany nasilaniem się negatywnego zjawiska jakim jest rosnące, ujemne saldo migracji. W roku 2002 wynosiło ono 197 osób, natomiast w roku 2006 – aż 1 447. Znaczący był wzrost liczby wymeldowań z 3 477 w 2002 roku do 4 595 w 2006 roku. Wspomnianego spadku ludności zamieszkującej Lublin nie był w stanie zniwelować rosnący wskaźnik przyrostu naturalnego. W roku 2002 wskaźnik przyrostu naturalnego był ujemny i wynosił – 64, a 2006 roku wskaźnik ten był dodatni i wynosił 194.

Dokładna liczba osób zamieszkujących Lublin, jest trudna do ustalenia, ponieważ zarówno osoby które opuściły Lublin, jak i te które do niego przyjechały mogły nie dopełnić obowiązku meldunkowego. Skala tego zjawiska może być znana w roku 2012, na który planowane jest przeprowadzenie kolejnego Spisu Powszechnego.

Rysunek 2: Prognoza liczby mieszkańców Lublina do 2030 roku w tys.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognoza liczby ludności Lublina do 2030 roku ilustruje kontynuację spadkowego trendu zapoczątkowanego w roku 2003, o ile nie zmienią się obecne trendy demograficzne. Głównym negatywnie oddziałującym czynnikiem demograficznym będzie ujemne saldo migracji. Wśród czynników wpływających na spadek liczby mieszkańców Lublina, należy wymienić także podwyższenie się wieku rodzenia przez kobiety pierwszego dziecka, ogólny spadek dzietności kobiet, wzrost liczby zgonów, starzenie się społeczeństwa. Należy także zauważyć, że stale utrzymuje się dysproporcja w liczbie mężczyzn i kobiet (53,9% kobiet), co może wpływać negatywnie na liczbę gospodarstw rodzinnych w Lublinie. Zmniejszanie się liczby ludności nie jest zjawiskiem typowym tylko dla Lublina, ale obserwowanym w całym kraju.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, w Lublinie mieszkało 60 367 osób niepełnosprawnych. Wśród nich, osób niepełnosprawnych prawnie, czyli takich, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, było 88%. Osób niepełnosprawnych tylko biologicznie, czyli takich, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności było 12%. W grudniu 2007 r. wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie, osób niepełnosprawnych było 4,9 % z czego większość (55%) stanowili mężczyźni.

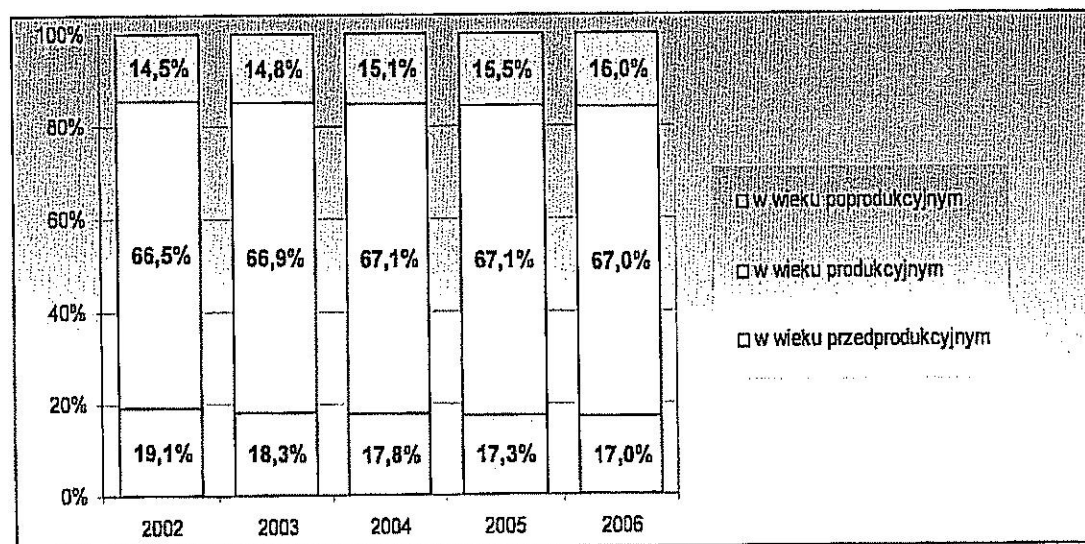
2.2 Wiek i struktura wykształcenia mieszkańców

W ostatnich latach (1999-2005) liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, zmniejszyła się z 20,2 % do 17,3%, liczba ludności w wieku produkcyjnym zwiększyła się od 1999 roku z 64,3% do 67,1% w 2005, a liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 14,5% w 1999 do 15,5% w 2005 roku.

Struktura wieku ludności w roku 2006 nieznacznie odbiega od średniej dla województwa. Udział ludności według ekonomicznych grup wiekowych dla osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 lat dla kobiet i 64 dla mężczyzn) wynosi 16 % i jest zbliżony ze średnią dla województwa, która wynosi nieco

ponad 16 %. Natomiast ludności w wieku produkcyjnym jest w Lublinie 67%, czyli o 6 punktów procentowych więcej, niż średnio w województwie.

Rysunek 3: Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w latach 2002-2006

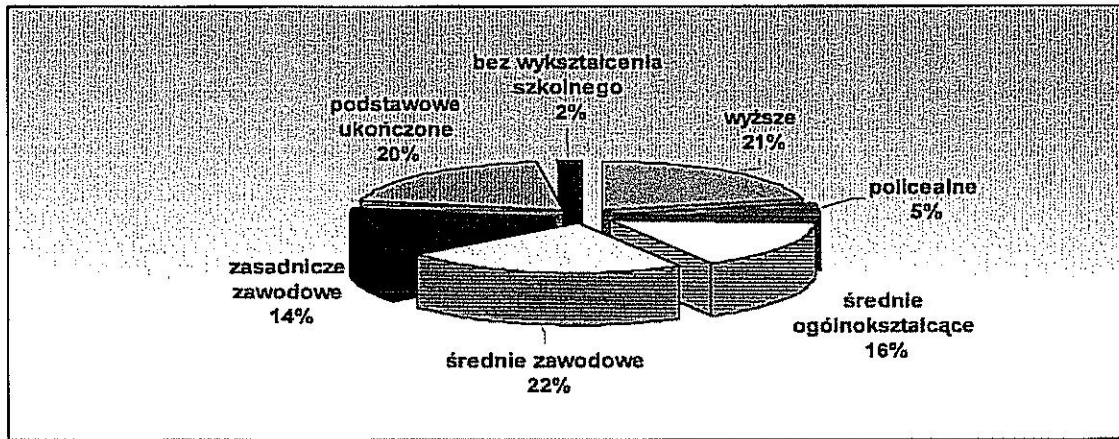

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony jako udział ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, kształtował się w roku 2006 na poziomie 49,3 osób i był niższy niż średnia dla województwa (ok. 60). Wskaźnik ten od 2004 roku wykazuje tendencje rosnącą i wskazuje na powolny proces starzenia się społeczeństwa. Dla porównania wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce w tym okresie wyniósł – 60, w Rzeszowie – 49, w Katowicach – 54, a w Warszawie – 52.

Według danych spisu powszechnego z 2002 roku, odsetek mieszkańców Lublina posiadających wyższe wykształcenie wynosi 21% i jest zdecydowanie wyższy niż średnia dla województwa lubelskiego (8%). Największy odsetek mieszkańców - 38% legitymuje się wykształceniem średnim (przy 23% średnio w województwie). Wykształcenie wyłącznie podstawowe posiada 20% mieszkańców Lublina.

Rysunek 4: Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia – (dane NSP 2002)

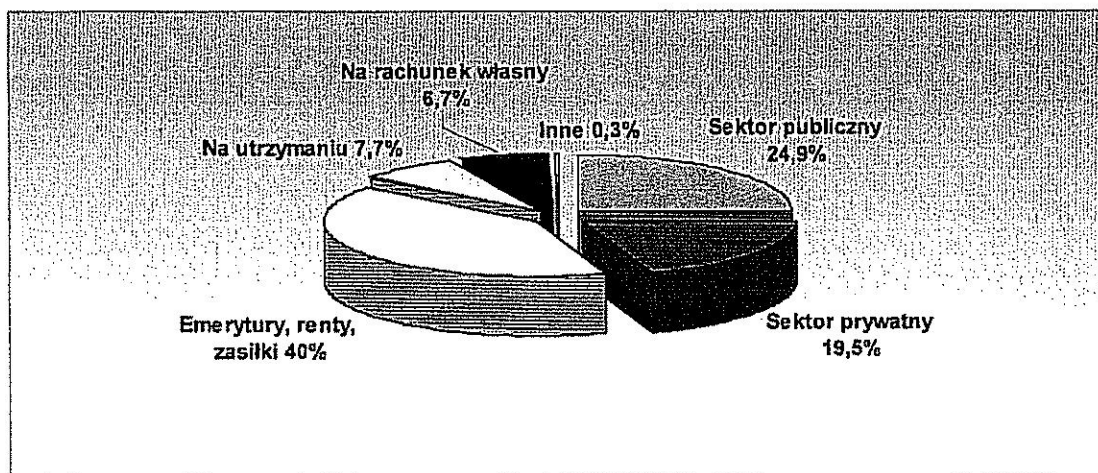

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.3 Gospodarstwa domowe i ich źródła utrzymania

Według ostatniego spisu powszechnego w Lublinie jest 140 523 gospodarstw domowych, z których przeważającą część (63%) stanowią gospodarstwa jednorodzinne. Ponad 50% gospodarstw utrzymuje się ze źródeł zarobkowych (zatrudnienie, praca na własny rachunek). Najwięcej gospodarstw utrzymuje się z pracy w sektorze publicznym – 24,9%, następnie z pracy w sektorze prywatnym – 19,5% i pracy na własny rachunek – 6,7%. 40% gospodarstw domowych utrzymuje się głównie z emerytur, rent i zasiłków społecznych.

Rysunek 5: Źródła utrzymania gospodarstw domowych w 2006 roku

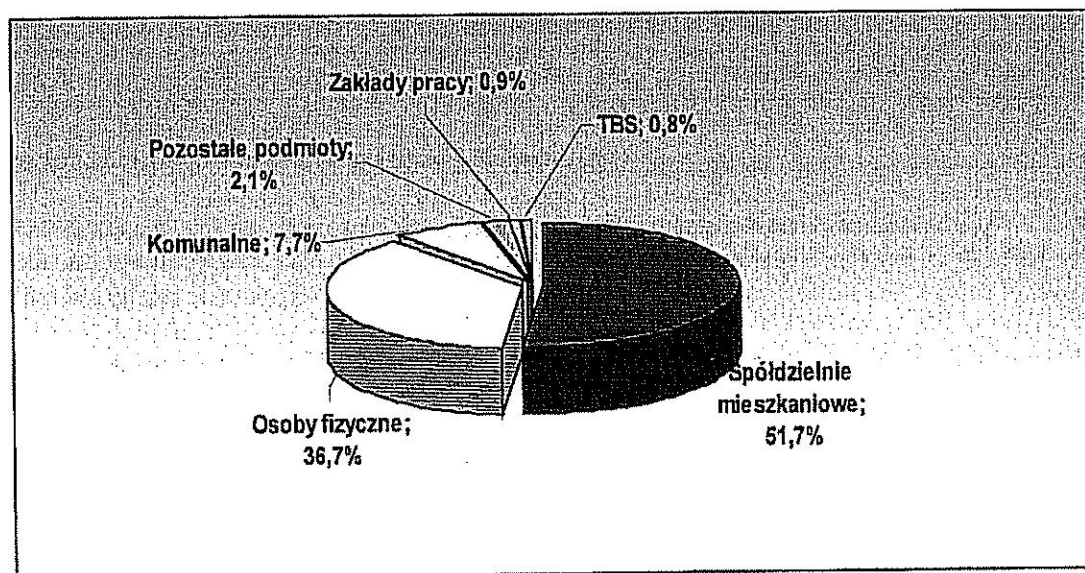
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Duża liczba gospodarstw domowych utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych może świadczyć o słabej kondycji lokalnej gospodarki, która nie jest w stanie zapewnić wystarczającej liczby miejsc pracy, a także wskazywać na występowanie licznych problemów społecznych, takich jak bezrobocie czy ubóstwo.

2.4 Mieszkalnictwo i warunki mieszkaniowe

W 2006 roku zasoby mieszkaniowe w Lublinie wynosiły 131 942 mieszkań, o wielkości średnio 58 metrów kwadratowych.

Rysunek 6: Zasoby mieszkaniowe w Lublinie w roku 2006 według struktury własności

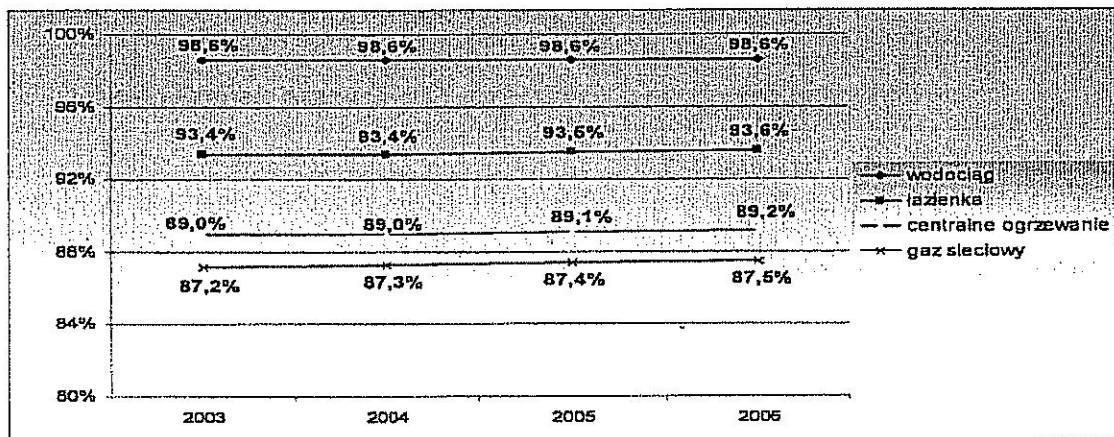

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej mieszkań było własnością spółdzielni mieszkaniowych (68 276), następnie osób fizycznych (48 444), własnością komunalną (10 178), pozostałych podmiotów (2 768) i TBS-ów (1 053)

Rysunek 7: Mieszkania wyposażone w dany rodzaj instalacji techniczno-sanitarnej

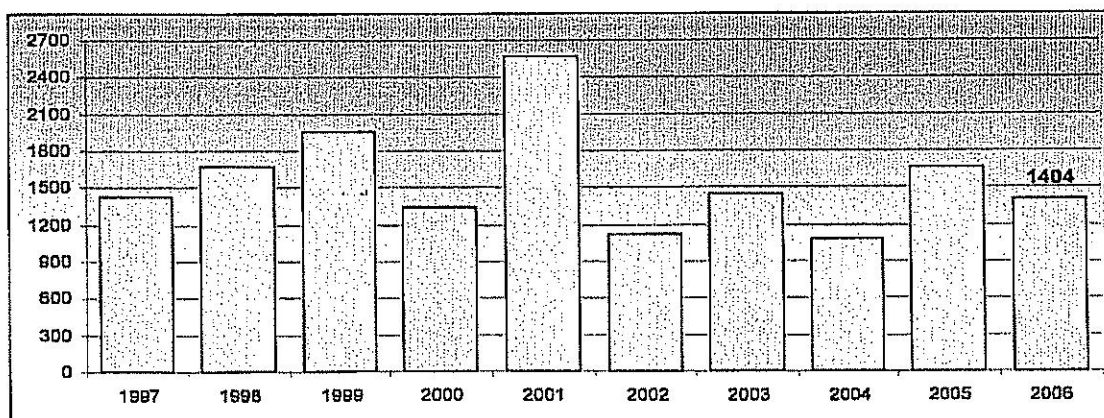

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2006 roku w Lublinie, najczęściej spotykanym rodzajem instalacji techniczno-sanitarnej w mieszkaniach był wodociąg (w 98,6% mieszkań), ustęp splukiwany (95,8%), łazienka (93,6%), centralne ogrzewanie (89,2%) oraz gaz sieciowy (87,5%).

W 2006 roku na terenie Lublina oddano do użytkowania 1 404 mieszkania, o łącznej powierzchni 101 732 m. kw. (72 m. kw. średnio), z czego 830 to mieszkań przeznaczonych na sprzedaż i wynajem, 275 mieszkań spółdzielczych, 199 mieszkań indywidualnych, 100 mieszkań komunalnych. Wybudowano ogółem 253 budynki, przeznaczone na mieszkania oraz 187 domów indywidualnych.

Rysunek 8: Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w latach 1997-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

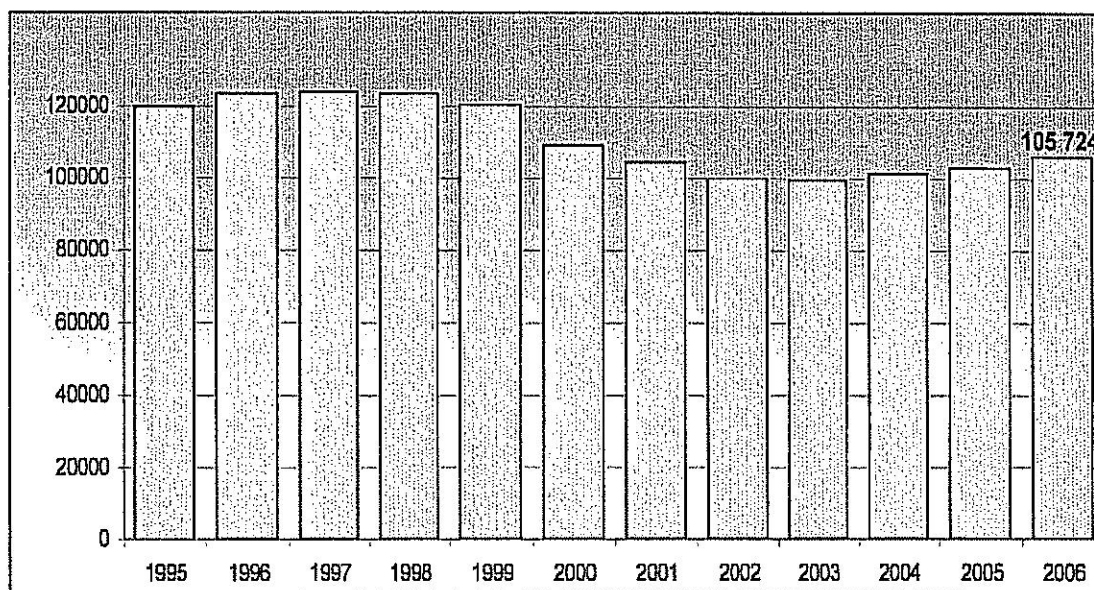
Liczba mieszkań oddanych do użytku w ciągu ostatnich dziesięciu lat, to 15 703, z czego największa liczba nowych mieszkań została oddana w roku 2001 – 2 573 mieszkań, od tamtego czasu liczba

oddawanych mieszkań waha się na poziomie ok. 1400 rocznie. Dla porównania, liczba mieszkań oddanych do użytku w 2006 w Rzeszowie wyniosła 1011, w Białymstoku – 1219, w Katowicach – 440, w Toruniu 1041; a w całym kraju wyniosła 115 353.

2.5 Lokalny rynek pracy

Na koniec 2006 liczba pracujących w Lublinie wynosiła 105 724 osoby i od 2003 roku systematycznie wzrasta. Jest to 29,9 % osób faktycznie zamieszkałych w Lublinie (25,9 % - Białystok, 44,6% - Rzeszów).

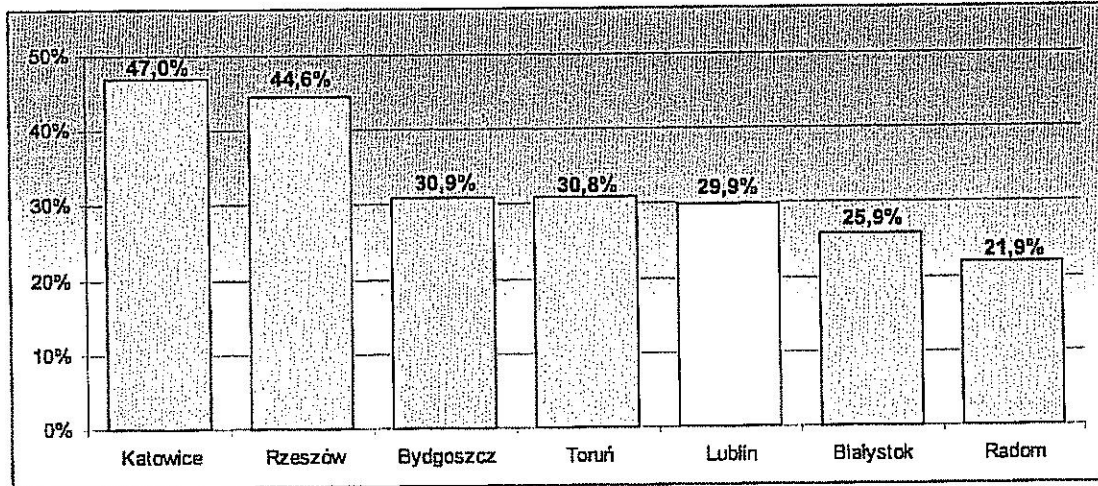
Rysunek 9: Liczba pracujących w Lublinie w latach 1995-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

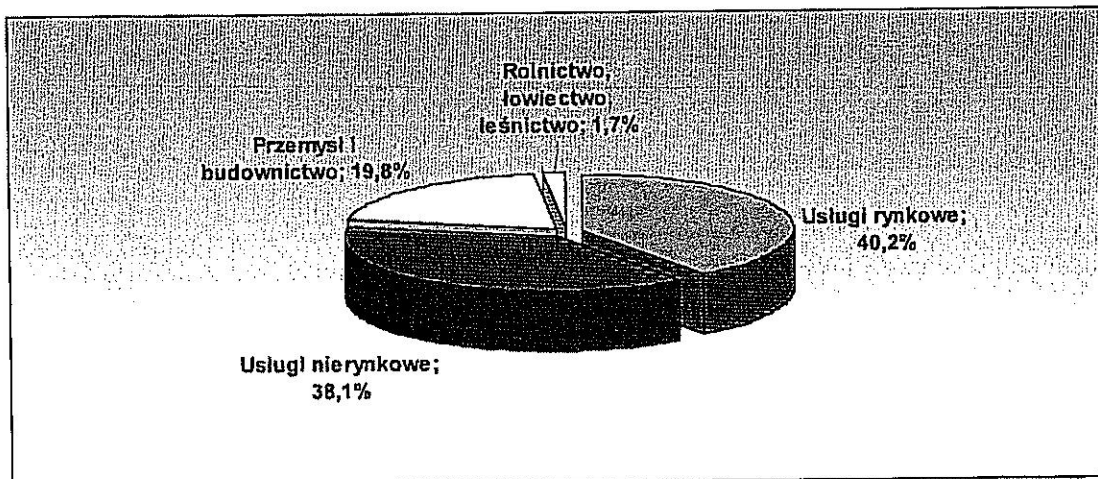
Rysunek 10: Odsetek pracujących mieszkańców w Lublinie i innych, porównywalnych wielkością miastach Polski w roku 2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stosunkowo niski odsetek pracujących jest statystycznie zaniżony, bo nie obejmuje osób zatrudnionych w firmach mikro zatrudniających do 9 osób.

Rysunek 11: Zatrudnieni według sektorów w 2005 roku

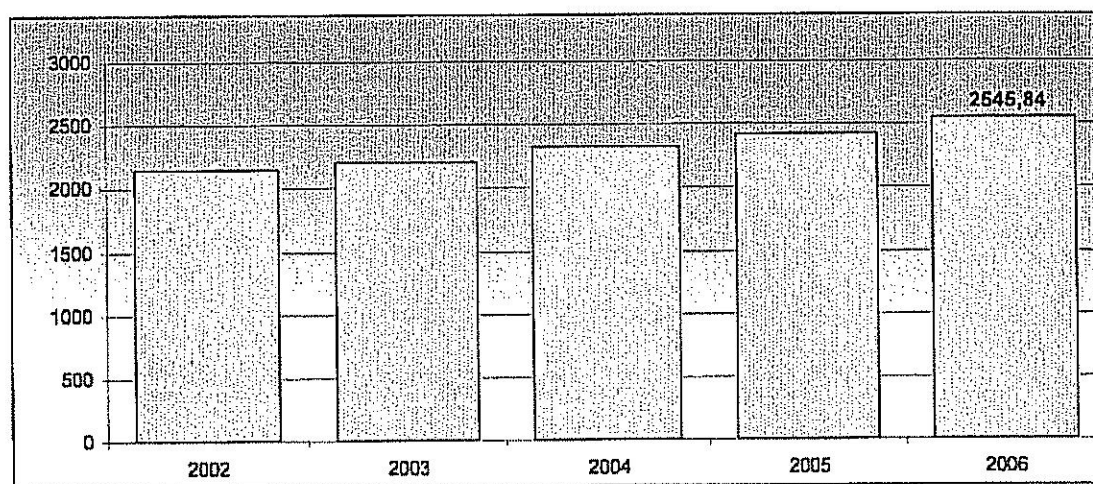
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Znaczna większość zatrudnionych w Lublinie pracuje w sektorze usług (78,3%). Jakkolwiek, prawie połowa z tych osób pracuje w sferze usług nierynkowych, a więc związanych z administracją publiczną i obroną narodową, ubezpieczeniami społecznymi i zdrowotnymi, edukacją, ochroną zdrowia i pomocą społeczną. Największym pracodawcą w mieście jest Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Kard.

Wyszyńskiego, natomiast wśród pracodawców prywatnych firma Sípma, zatrudniająca ponad 1000 pracowników. W porównaniu do 2003 roku, zauważalne są pozytywne zmiany w strukturze zatrudnionych w ramach poszczególnych sektorów. O 3,4 % zmniejszyło się zatrudnienie w przemyśle i o 1,4% w sferze usług nierynkowych. Wzrosło natomiast o 3,3 % zatrudnienie w sektorze usług rynkowych. Może świadczyć to o pozytywnych procesach zachodzących w restrukturyzującej się lokalnej gospodarce. Dalsze utrzymywanie się tych trendów, będzie zależało od rozwoju przedsiębiorczości w Lublinie oraz od aktywizacji osób bezrobotnych i zwiększania kwalifikacji osób zagrożonych bezrobociem.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańca Lublina wynosiło 2545,84 zł i było to 96,6% przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce (stan na dzień 31 XII 2006).

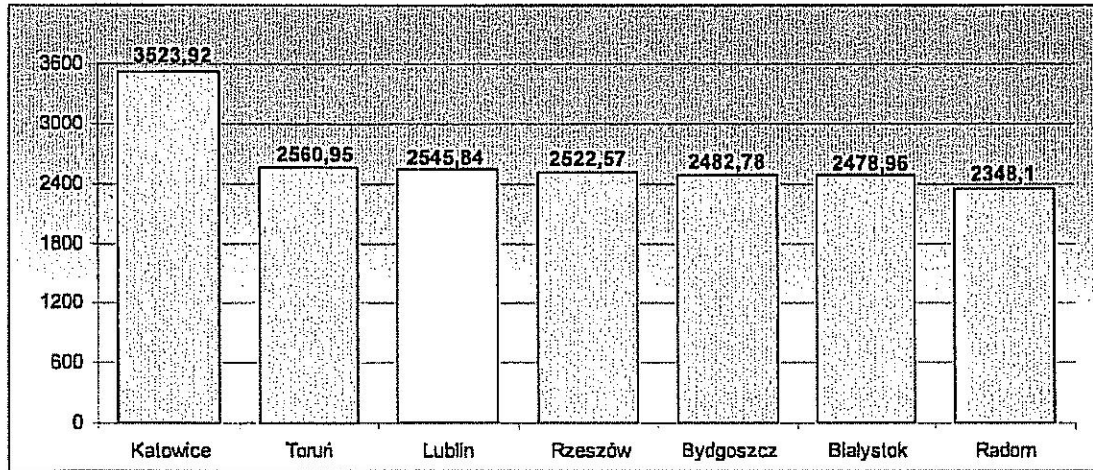
Rysunek 12: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańca Lublina w latach 2002-2006 w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2002 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańca Lublina wzrasta (w sumie o 400,62 zł), jakkolwiek wciąż jest poniżej przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce.

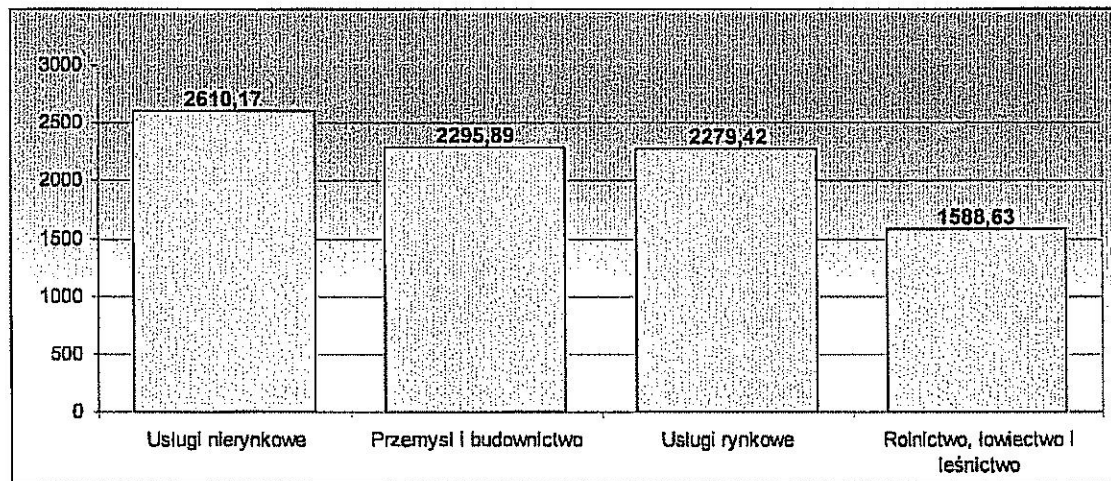
Rysunek 13: Wynagrodzenie miesięczne brutto w Lublinie i miastach porównywalnej wielkości (stan na dzień 31 XII 2006).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Lublinie wyższe wynagrodzenia były w sektorze publicznym – 2 654 zł, niż w sektorze prywatnym – 2 118 zł.

Rysunek 14: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Lublinie w poszczególnych sektorach w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

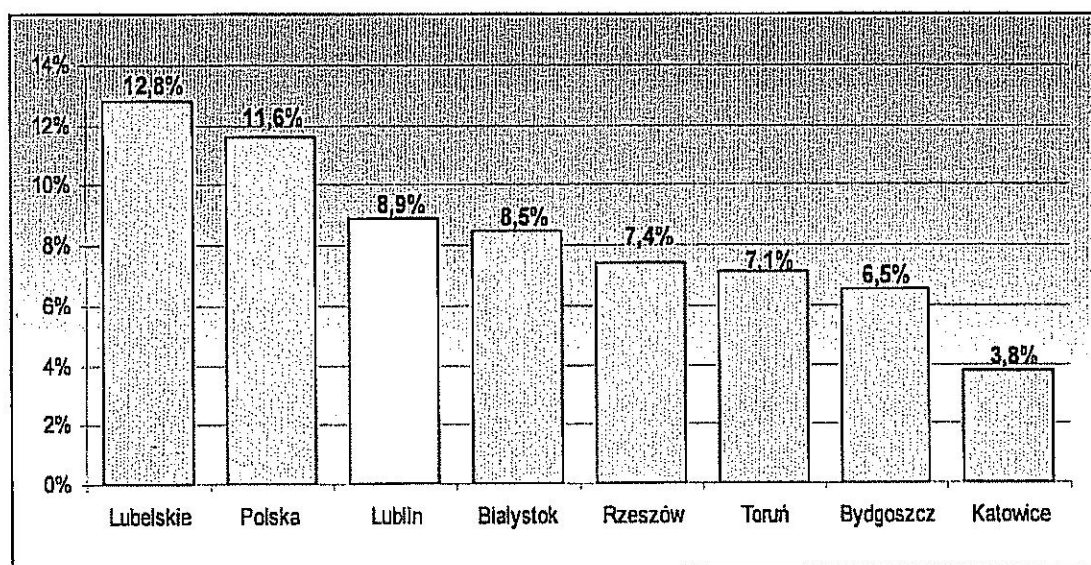
2.6 Poziom bezrobocie i jego struktura

Pod koniec września 2007 roku w mieście było zarejestrowanych 13 911 bezrobotnych, z czego 54,7% stanowiły kobiety. W porównaniu do września 2006 liczba bezrobotnych w Lublinie spadła o 2 797 osób (czyli o 16,7%). Spadek ten, wynika nie tylko z poprawiającej się koniunktury gospodarczej

w kraju i w regionie, ale w znacznym stopniu może być związany z emigracją zarobkową, szczególnie młodych ludzi.

Oficjalna stopa bezrobocia w Lublinie na koniec września 2007 roku wyniosła 8,9%; jest ona prawie o 4% niższa od stopy bezrobocia w województwie lubelskim. Według danych z końca września 2007, mniej niż 10 % bezrobotnych ma prawo do zasiłku. Wśród osób bezrobotnych 20,2% stanowią osoby do 27 roku życia, 23% osoby powyżej 50 roku życia, 37,3% osoby bez kwalifikacji zawodowych oraz 64,5 % to osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy.

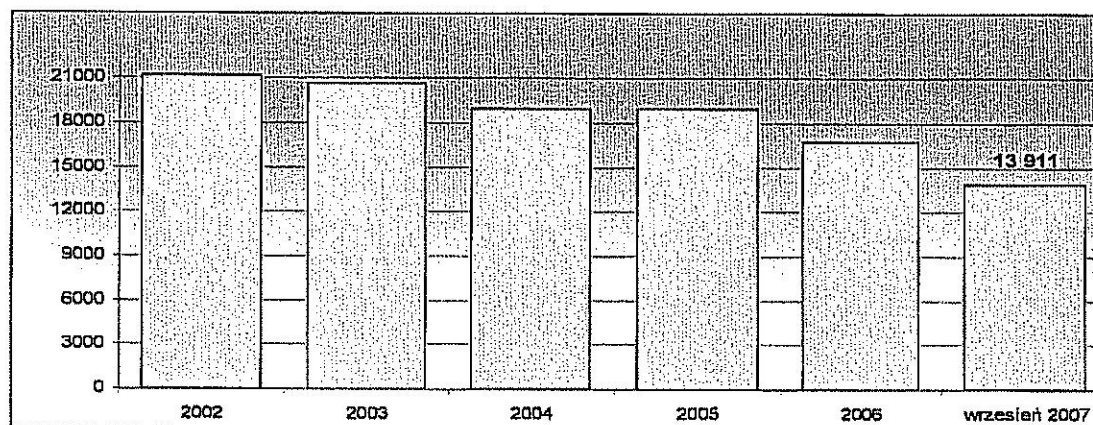
Rysunek 15: Poziom bezrobocia w Lublinie i w miastach porównywalnej wielkości (stan na 30.09.2007)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP

Poziom bezrobocia w Lublinie, jest wyższy niż w porównywalnych wielkością miastach w Polsce. Niższy jest natomiast od średniego poziomu bezrobocia w kraju.

Rysunek 16: Bezrobotni zarejestrowani w mieście Lublin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na spadek bezrobocia wpływa ożywienie gospodarcze kraju i regionu oraz aktywna polityka angażowania środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego w działania skierowane na ograniczanie bezrobocia. Efekty członkostwa Polski w UE od 2004 roku i późniejsza emigracja zarobkowa wielu osób do państw członkowskich także wpłynęła na sytuację na rynku pracy. Do priorytetów Programu promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy miasta na lata 2007 - 2013 należy aktywny udział partnerów społecznych w realizacji działań na rzecz rozwoju lokalnego rynku pracy, które sprzyjają zatrudnieniu.

Wysoki udział osób bez kwalifikacji zawodowych i długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wskazuje na strukturalny, w dużej mierze, charakter bezrobocia w Lublinie. Jego dalsze ograniczenie uzależnione będzie nie tylko od poprawy sytuacji ekonomicznej miasta i regionu, ale także od aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych poprzez poprawę lub zmianę kwalifikacji, umożliwiającą podjęcie pracy również w innych zawodach.

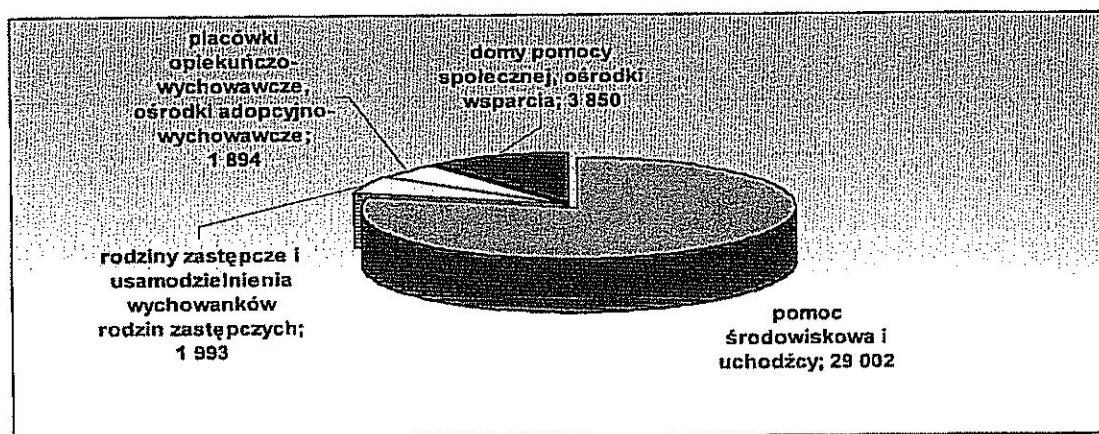
Miejski Urząd Pracy w Lublinie opracował Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy miasta na lata 2007 - 2013, który jest dokumentem długookresowym i stanowi część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2005-2013. Do priorytetów Programu należy aktywny udział partnerów społecznych w realizacji działań na rzecz rozwoju lokalnego rynku pracy, które sprzyjają zatrudnieniu.

2.7 Pomoc Społeczna

W roku 2007 w budżecie miasta przeznaczono ponad 107 milionów zł na zadania związane z pomocą społeczną. W 2006 roku pomocą wynikającą z realizacji ustawy o pomocy społecznej objęto ogółem ponad 33 tys. osób, co stanowi 9 % mieszkańców Lublina.

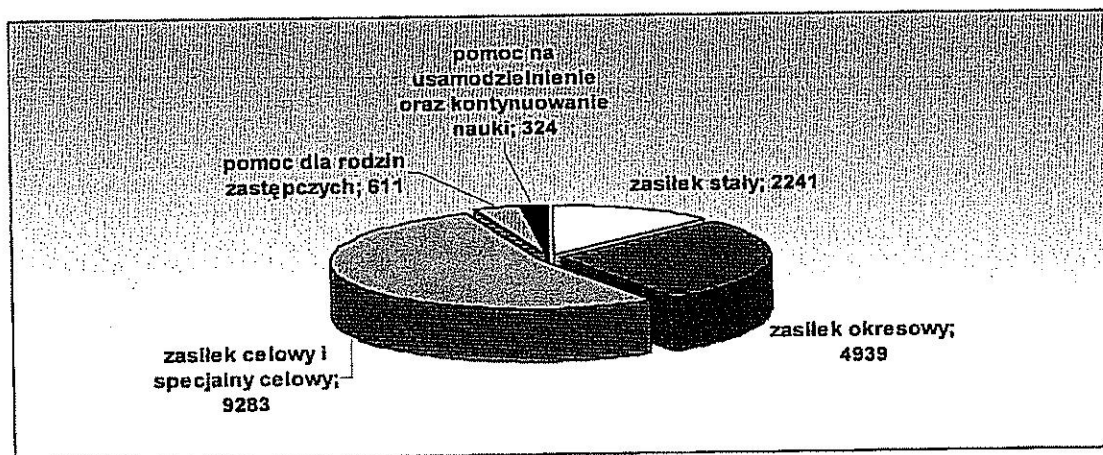
Rysunek 17: Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Lublinie

Jak widać na zamieszczonym wykresie zdecydowanie najwięcej osób objętych jest pomocą środowiskową. Osoby objęte tym wsparciem stanowią niemal 88% ogółu korzystających z systemu pomocy społecznej w mieście. Należy dodać, że część osób korzysta jednocześnie z różnych form wsparcia. W 2006 roku pieniężne świadczenia społeczne przyznano 11 077 osobom.

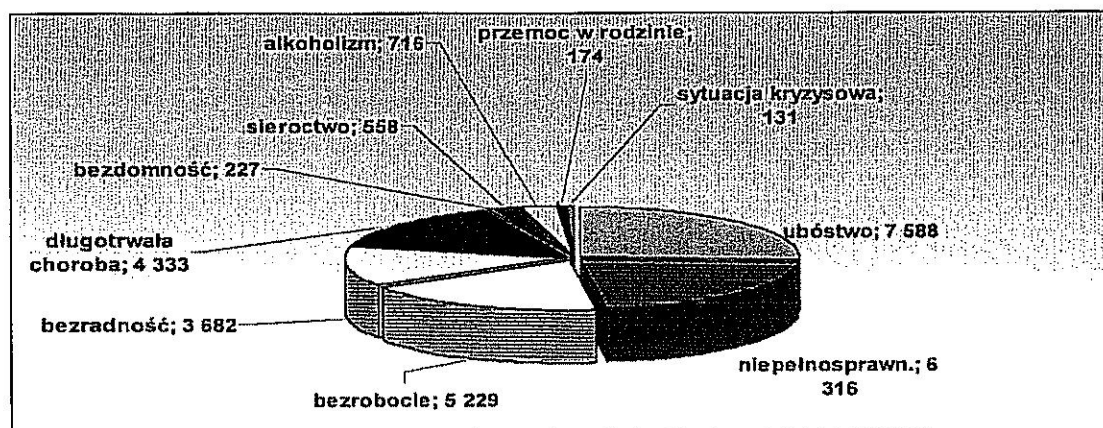
Rysunek 18: Świadczenia pieniężne pomocy społecznej. Liczba osób, którym decyzją przyznano poszczególne świadczenia w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Lublinie

Dominującym powodem korzystania ze środków pomocy społecznej było ubóstwo. Wsparcie z tego tytułu uzyskało w 2006 roku 7 588 rodzin (liczących 18.082 osoby), w których występowały niskie dochody lub ich brak.

Rysunek 19: Powody przyznania pomocy społecznej w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Lublinie

W 2005 roku przez Radę Miejską w Lublinie, została uchwalona Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin na lata 2005 – 2013. Wskazuje ona na kluczowe trudności społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy miasta i na ich potrzeby. Strategia jest dokumentem, który wytycza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych, a także zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian.

2.8 Podsumowanie

Obserwowany w dzisiejszej dobie trend zmniejszenia populacji kraju dotyczy również Lublina. Na kontynuację tego trendu wpływa zauważalne w ostatnich latach w Lublinie ujemne saldo migracji. Duży wpływ na liczebność populacji ma także zmiana trybu życia społeczeństwa, związana z przemianami społeczno-gospodarczymi w Polsce, co jest wynikiem zmniejszenia się poczucia bezpieczeństwa socjalnego oraz zmian w systemie wartości młodych ludzi. Niski przyrost naturalny i ujemne saldo migracji mogą utrwalać tendencje starzenia się społeczeństwa. Powoli zauważalne są bowiem niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności miasta (spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym), mimo że przewaga w strukturze wieku mieszkańców ludności wieku produkcyjnego w chwili obecnej wpływa istotnie na potencjał społeczno-ekonomiczny miasta. Należy również podkreślić, że spadek stopy bezrobocia w Lublinie wynika nie tylko z umiejętnie prowadzonej polityki przeciwdziałania bezrobociu czy poprawiającej się koniunktury gospodarczej w kraju i w regionie, ale jest on również warunkowany migracją oraz emigracją zarobkową osób o wysokich kwalifikacjach, głównie młodych ludzi.

Powyższe statystyki nie uwzględniają rzeszy przyjezdnych studentów, z których większość mieszka w Lublinie tymczasowo, a następnie wyjeżdża i żyje poza Lublinem. Migracja studentów, którzy potem decydują się żyć i pracować w Lublinie, jest potencjalną szansą na przełamanie negatywnych trendów demograficznych. Może się to dokonać tylko wtedy, gdy miasto będzie w stanie zapewnić im odpowiednie możliwości ekonomiczne.

Kluczowymi mocnymi stronami i zagrożeniami, które wyłaniają się z tej części diagnozy są:

Mocne strony:

- Miasto cechuje podaż relatywnie młodej siły roboczej

Zagrożenia:

- Nasilenie negatywnych trendów demograficznych, powodowanych przez m.in. ujemne saldo migracji i utrzymującej się tendencji starzenia się społeczeństwa
- Utrzymujący się "drenaż mózgów" z miasta zredukuje jego potencjał przyciągania i zatrzymania w Lublinie firm o innowacyjnym profilu działalności

3 GOSPODARKA

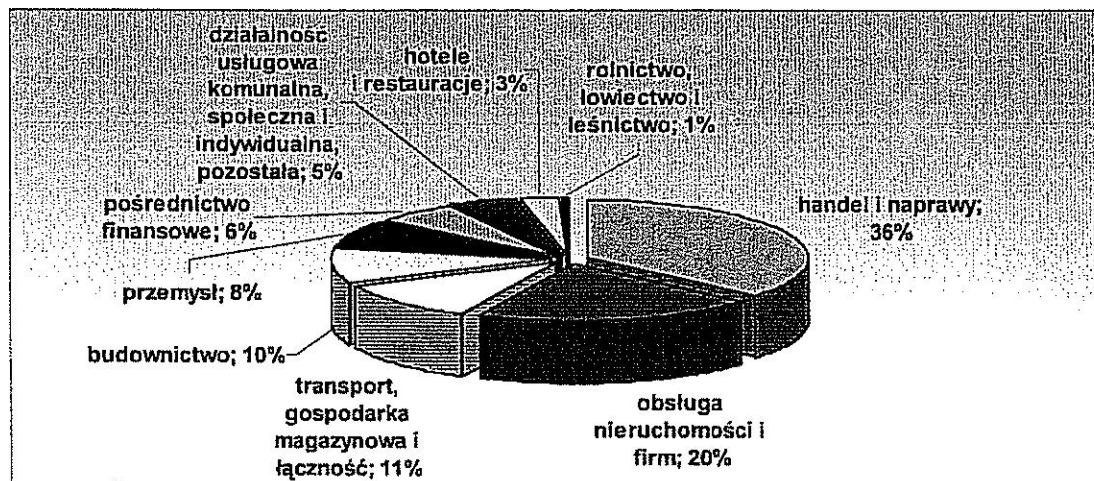
3.1 Ogólny profil gospodarki miasta

Lublin jest miastem o największym potencjale gospodarczym i naukowo-technicznym w regionie; pełniącym funkcję ośrodka regionalnego życia gospodarczego, w tym wymiany handlowej, koncentracji instytucji otoczenia biznesu, administracji gospodarczej, produkcji i potencjału badawczo-wdrożeniowego.

Słabą stroną miasta jest jego niska atrakcyjność inwestycyjna na tle innych dużych miast w Polsce, niski poziom rozwoju przedsiębiorczości prywatnej i stosunkowo niskie tempo przyrostu nowych firm. W ostatnich latach te negatywne trendy maleją, miasto rozwija się i wzrasta ranga Lublina wśród potencjalnych inwestorów.

Podział na główne branże gospodarki przedstawia się następująco (wykres poniżej). Najwięcej podmiotów działało w sektorze handel i naprawy, następnie obsługa nieruchomości i firm, transport, gospodarka magazynowa i łączność, budownictwo, przemysł, ochrona zdrowia i opieka społeczna, pośrednictwo finansowe, hotele i restauracje (turystyka) oraz edukacja. Największy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zauważono w branży obsługa nieruchomości i firm oraz pośrednictwo finansowe.

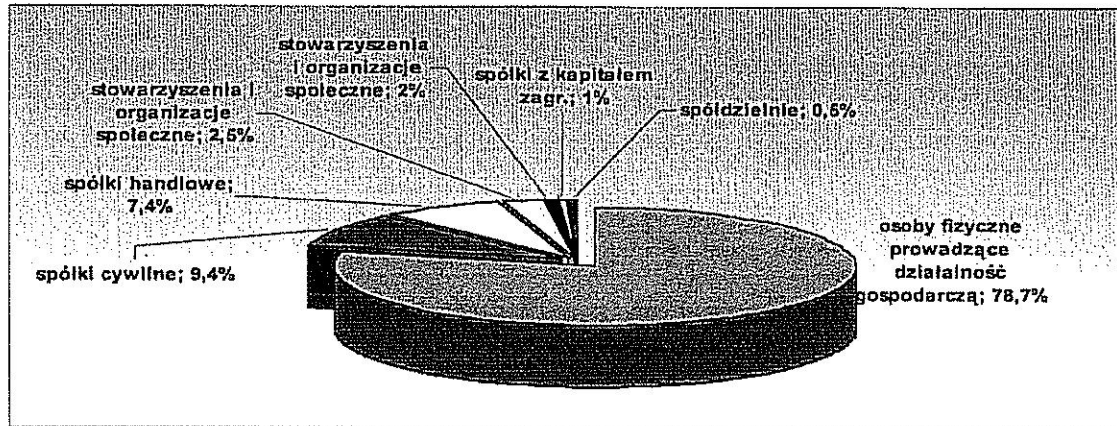
Rysunek 20: Sektor prywatny według sekcji w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W sektorze prywatnym dominuje udział firm osób fizycznych – stanowią one ponad 70 % ogółu podmiotów sektora prywatnego.

Rysunek 21: Podmioty sektora prywatnego 2006 GUS

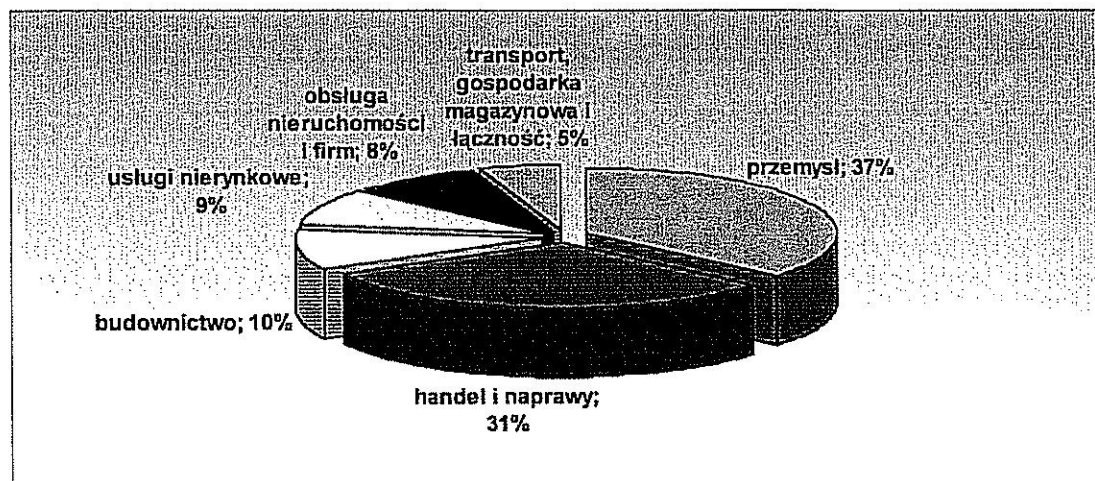

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według GUS liczba osób pracujących w sektorze przedsiębiorstw na koniec czerwca 2006 wyniosła 46,5 tysięcy, w tym najwięcej w przemyśle, handlu i naprawach, budownictwie, usługach nierynkowych (administracja publiczna, ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, edukacja, ochrona zdrowia i pomoc społeczna), następnie w obsłudze nieruchomości i firm, transporcie, gospodarce magazynowej i łączności.

Jednym z podstawowych mierników potencjału badawczo-rozwojowego jest zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej. W Lublinie w sferze badawczo-rozwojowej zatrudnionych jest 5,5% ogółu zatrudnionych w tej działalności w skali kraju. Dla porównania w Rzeszowie jest to tylko 2%, a w Białymstoku 1,5% zatrudnionych.

Rysunek 22: Liczba osób zatrudnionych w poszczególnych sektorach gospodarki w 2006 roku

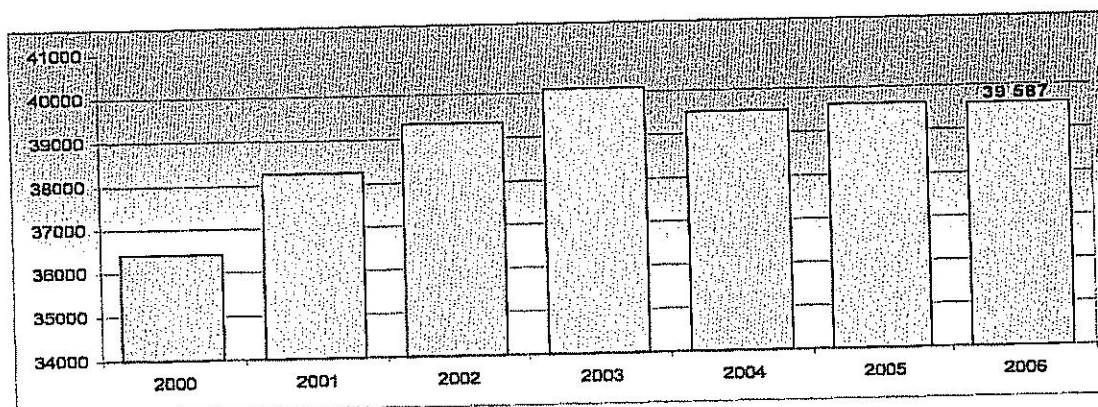
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ostatnich latach zauważalne są pozytywne trendy w zmianie struktury zatrudnienia w sektorach gospodarki. Spada zatrudnienie w przemyśle, w sferze usług nierynkowych. Wzrasta zatrudnienie w usługach dla firm, obsłudze nieruchomości, oraz handlu.

3.2 Poziom rozwoju przedsiębiorczości

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2006 roku wyniosła 39 587 i wzrosła o 9 % w stosunku do roku 2000 (wykres poniżej). Największa dynamika wzrostu ilości podmiotów gospodarczych wystąpiła w latach 2001-2003, kiedy ilość podmiotów gospodarczych wzrosła o około 4 000, między rokiem 2003 a 2004 wystąpiła wyraźna tendencja spadkowa, natomiast w latach 2005-2006 ilość podmiotów nieznacznie wzrasta, ale nadal między 2003 a 2006 liczba podmiotów gospodarczych zmniejszyła się o 499.

Rysunek 23: Dynamika liczby podmiotów gospodarczych 2000 - 2006

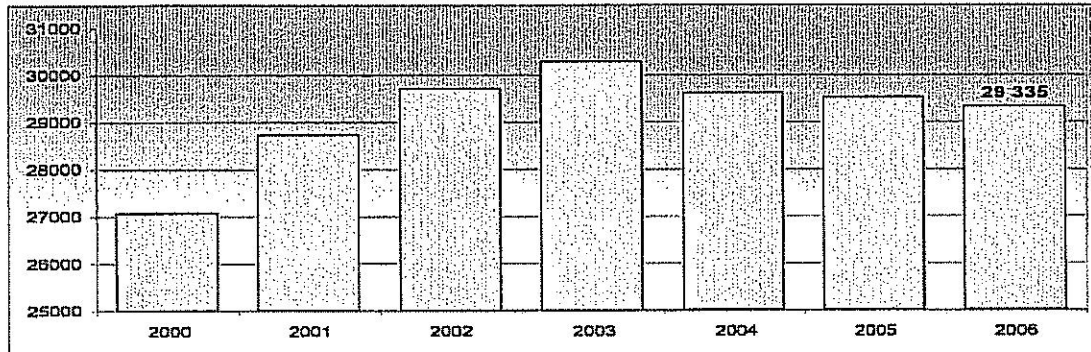

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba spółek akcyjnych wykazuje tendencję rosnącą i w ciągu roku 2005/2006 wzrosła ze 138 do 143 podmiotów prawa handlowego. Natomiast liczba spółek z ograniczoną odpowiedzialnością spadła w tym samym czasie o około 14 % - prawie 400 spółek zawiesiło swoją działalność.

Trendem jest spadek od 2003 roku liczby firm osób fizycznych (wykres poniżej). Do roku 2003 ilość osób fizycznych zakładających własną działalność gospodarczą rosła w tempie około 1 000 firm rocznie osiągając w 2003 roku poziom 30 296 firm. Od 2003 ten dynamiczny trend został zahamowany i liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą spada średnio około 300 firm rocznie. W 2006 roku w Lublinie było zarejestrowanych 29 355 osób fizycznych zakładających własną działalność gospodarczą, czyli w przeciągu trzech lat liczba tego rodzaju firm spadła o ponad 3% od 2003 roku. Trend ten może być interpretowany w różny sposób. Albo jako symptom spadku przedsiębiorczości w Lublinie lub jako naturalna konsekwencja zwiększania zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach, czy też jako „korekta rynkowa” rejestracji działalności gospodarczej.

Rysunek 24: Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2004-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik przedsiębiorczości dla Lublina liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców wyniósł w 2006 roku 112 i jest wyższy niż średnia kraju (95 podmiotów). W Lublinie małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 99% ogółu przedsiębiorstw, w tym przeważają mikroprzedsiębiorstwa – ponad 80%. Liczba mikroprzedsiębiorstw maleje od 2003 roku, wzrasta natomiast liczba przedsiębiorstw średnich. Wśród przedsiębiorstw dużych występują zarówno przedsiębiorstwa państwowe jak i prywatne, takie jak Pol-Skone, Polfa Lublin S.A.

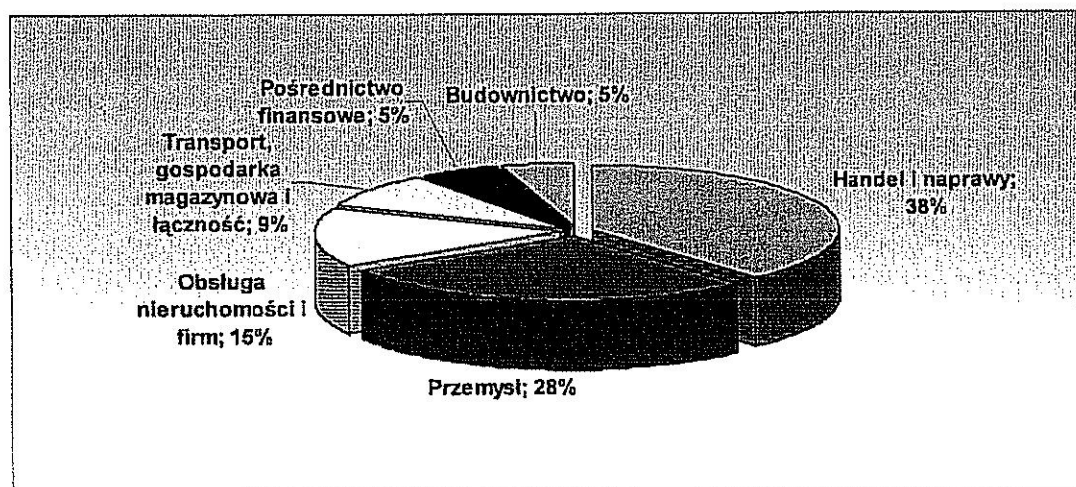
Czynniki utrudniające rozwój przedsiębiorczości w Lublinie są podobne jak w całym kraju. Są to przede wszystkim skomplikowane regulacje prawne i częste zmiany w przepisach. Wśród barier rozwoju przedsiębiorczości wskazuje się też na utrudnienia komunikacyjne.

3.3 Ocena konkurencyjności przedsiębiorstw

Według danych GUS z 2005 roku nakłady inwestycyjne firm zlokalizowanych w Lublinie wyniosły 420 mln złotych, z czego:

- Przemysł: 110 mln zł (28%), w tym przetwórstwo przemysłowe: 106,9 mln zł
- Budownictwo: 18,4 mln zł (5%)
- Handel i naprawy: 149,9 mln zł (38%)
- Transport, gospodarka magazynowa i łączność: 34 mln zł (9%)
- Pośrednictwo finansowe: 20,4 mln zł (5%)
- Obsługa nieruchomości i firm: 56,9 mln zł (15%)

Rysunek 25: Struktura nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w 2005 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy wzrost przychodów odnotowano w budownictwie, obsłudze firm i nieruchomości oraz w handlu. W 2006 r. wartość poniesionych przez firmy nakładów inwestycyjnych wzrosła o 25 proc. Z roku na rok rosną inwestycje przedsiębiorstw, w szczególności w nowoczesne maszyny i technologie, innowacyjne rozwiązania. Nadal jednak nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R są niewielkie. W województwie lubelskim stanowią one 3,3% i są około 25% niższe niż przeciętne w kraju. W pozostałych województwach Polski Wschodniej nakłady na ten rodzaj działalności stanowią: podkarpackie – 3,2%, podlaskie – 0,5%. Należy się spodziewać, iż pozytywny trend inwestycji w nowoczesne rozwiązania utrzyma się w związku z nowymi funduszami na inwestycje dla przedsiębiorców w nowym okresie programowania 2007-2013.

Do największych firm produkcyjnych w Lublinie należą: Sipma S.A. - lider wśród producentów maszyn rolniczych na rynku polskim i Pol-Skone producent drzwi i okien drewnianych. W Lublinie jest zlokalizowanych wiele znanych firm farmaceutycznych – Biomed, Polfa Lublin S.A., Permedia S.A.- jak również firm chemicznych i spożywczych. Wśród tych ostatnich są m.in. spółki giełdowe - Emperia Holding S.A., Lubella S.A., Permedia S.A., Instal Lublin S.A., Protektor S.A. i Polmos Lublin S.A.. Prężnie działa także producent słodczy, firma Solidarność. W Lublinie działa też producent preparatów ziołowych, Herbapol, jeden z największych browarów w Polsce, Perła S.A, należąca do spółki Polski Cukier Cukrownia Lublin, oddział POCH Polskie Odczynniki Chemiczne, a także Zakłady Tytoniowe w Lublinie. W ostatnich dwóch latach w związku z utworzeniem Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego zaczęły działać w Lublinie również znane firmy IT proponujące rozwiązania informatyczne dla biznesu Comarch S.A. Asseco Business Solutions S.A.

Pod względem obrotów rocznych największe firmy to:

- Firma Cukiernicza „Solidarność” Sp. z o.o. – 212,6 mln zł
- Herbapol Lublin S.A. – 184 mln zł

- Lubella S.A – 159,5 mln zł
- Browary Lubelskie S.A. – 150 mln zł
- Sipma S.A – 137,5 mln zł

Pomimo stosunkowo dużej liczby zakładów produkcyjnych i usługowych, największymi pracodawcami w mieście (zatrudniającymi ponad 1 000 pracowników) są instytucje publiczne: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Kard. Wyszyńskiego, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Marii Curie - Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski i Urząd Miasta Lublin. Natomiast wśród pracodawców prywatnych firma Sipma S.A. – 1 000 pracowników, Pol-Skone - 800 pracowników, Herbapol Lublin S.A. - 601 pracowników, Polfa Lublin S.A. - 475 pracowników, Biomed Lublin sp. z o.o. - 230 pracowników.

Największą sprzedaż za granicę, powyżej 15 % całkowitej sprzedaży notują firmy: Spółdzielnia Pszczelańska APIS, Biomed, Polmos Lublin S.A. Główne kierunki eksportu tych firm to USA, Niemcy, Austria, Japonia oraz Australia. Dzięki działalności „Lubelskiego Centrum Międzynarodowej Współpracy Gospodarczej” rozwija się powoli również handel z firmami z Ukrainy i Białorusi.

Lublin jest centrum naukowo-badawczym. W 350-tysięcznym mieście kształcą się dziś ok. 140 tys. młodych ludzi. Działa tu kilkanaście wyższych uczelni, w tym takie jak: KUL, UMCS, Politechnika Lubelska, Uniwersytet Przyrodniczy, Uniwersytet Medyczny oraz Europejskie Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów. Jest to znacząca baza dla rozwoju gospodarki - przede wszystkim sektorów związanych z transferem technologii. Potencjał ten jest wykorzystany do tworzenia ośrodków wspierania innowacyjności w Lublinie. Istnieją tu załączki instytucjonalnego systemu wspomagania innowacji w regionie takie jak Lubelski Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o., Regionalny Punkt Kontaktowy, sieć IRC, centra transferu technologii. Większość tych instytucji to nowe podmioty, powstałe w latach 2004-2006, często przy wsparciu projektów finansowanych z funduszy strukturalnych. Do najważniejszych instytucji wspierania innowacji w Lublinie należą:

- Lubelski Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o. W tworzenie LPNT są zaangażowane 4 z 5 uczelni państwowych w Lublinie. Są to: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Politechnika Lubelska, Uniwersytet Medyczny w Lublinie oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie. Misją Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego Sp. z o.o. jest kreowanie innowacji technologicznych i produktowych oraz transferowanie ich do przedsiębiorstw. To one odpowiadają za rozwój innowacji, poprzez nakierowanie swoich prac badawczych na obszary zdołne w przyszłości do komercjalizacji. Lubelski Park Naukowo-Technologiczny świadczy również usługi doradcze dla instytucji naukowo - badawczych i przedsiębiorstw w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania projektów innowacyjnych. LPNT skupia m.in. jedno z najpoważniejszych przedsiębiorstw sektora IT w Polsce (a dobrym tego przykładem jest choćby rozwój firmy Comarch, Asseco Business Solutions).
- Centrum Biotechnologii (UMCS) - koncentruje projekty dotyczące transferu innowacji i technologii z Centrum Biotechnologii UMCS, Centrum Leków i Szczepionek AM, Centrum Technologii Żywności AR oraz ośrodków badawczych Instytutu Agrofizyki PAN, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa z Puław oraz innych instytucji regionalnych, krajowych i zagranicznych.

•Centrum Elektroniki, Optoelektroniki i Teleinformatyki (Politechnika Lubelska) - koncentruje projekty dotyczące transferu innowacji i technologii z Centrum Optoelektroniki i Teleinformatyki PL wraz z Pracownią Technologii Światłowodów UMCS, oraz z ośrodków badawczych innych instytucji regionalnych, krajowych i zagranicznych.

•Centrum Ochrony Środowiska (Politechnika Lubelska) - koncentruje projekty związane z ochroną środowiska oraz z alternatywnymi i odnawialnymi technologiami energetycznymi, rozwijane przez Centrum Ochrony Środowiska PL oraz ośrodki badawcze UMCS, Akademii Rolniczej, Uniwersytetu Medycznego, Instytutu Agrofizyki PAN, Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa z Puław oraz Innych regionalnych, krajowych i zagranicznych instytucji naukowych. Planowane jest także utworzenie: Centrum Leków i Szczepionek (Uniwersytet Medyczny w Lublinie), Centrum Technologii Żywności (Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie), Centrum Nanotechnologii oraz Centrum Technologii Informatycznych (UMCS), Centrum Transferu Technologii, Centrum Doradztwa i Projektów.

•Lubelskie Centrum Transferu Technologii (LCTT) powstało w 1996 roku z inicjatywy grupy osób składającej się z pracowników przemysłu i naukowców lubelskiego środowiska akademickiego. LCTT jest jednostką Politechniki Lubelskiej działającą przy Katedrze Automatykacji, utworzoną w celu propagowania, informowania, doradzania oraz pomocy przy wdrażaniu zaawansowanych metod, technologii i organizacji w przemyśle, a także organizowania programów, sponsorowanych przez Komitet Badań Naukowych i Unię Europejską, wspomagających nowe rozwiązania dla przemysłu. LCTT jest członkiem Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

•Park Naukowo-Technologiczny Województwa Lubelskiego S. A. Park naukowo - technologiczny jest organizacją zarządzaną przez wykwalifikowanych specjalistów, której celem jest podniesienie dobrobytu społeczności, poprzez promowanie kultury innowacji i konkurencji wśród przedsiębiorców i instytucji opartych na wiedzy. Aby osiągnąć te cele, park technologiczny stymuluje i zarządza przepływem wiedzy i technologii pomiędzy szkołami wyższymi, jednostkami badawczo – rozwojowymi, przedsiębiorstwami i rynkami. Ułatwia tworzenie i rozwój przedsiębiorstw opartych na wiedzy poprzez inkubowanie i proces wydziałania się (spin-off i spin-out). Oprócz działań na rzecz intensyfikacji transferu technologii, w szerokim zakresie realizowane są inicjatywy w zakresie pozyskiwania zewnętrznych Inwestorów oraz koncentracji potencjału badawczego w regionie. Park Naukowo-Technologiczny Województwa Lubelskiego Spółka Akcyjna (PNTWL S.A.) utworzona została 15 lutego 2005 roku. Akcjonariuszami Spółki są Samorząd Województwa Lubelskiego oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

Barierą rozwoju innowacyjności Lublina jest w szczególności niewielkie doświadczenie przedsiębiorstw w funkcjonowaniu na Jednolitym Rynku Europejskim, a także niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorcami i naukowcami w regionie (brak efektywnego systemu wymiany informacji i wiedzy).

3.4 Ocena atrakcyjności inwestycyjnej Lublina

Możliwości rozwoju i funkcjonowania gospodarki każdego miasta zależą w dużym stopniu od optymalnego wykorzystania szans i niwelowania ryzyk tkwiących w jego otoczeniu, ale przede wszystkim atrakcyjności inwestycyjnej dla potencjalnych inwestorów. Ze względu na swą lokalizację Lublin nigdy nie należał do miast często odwiedzanych i atrakcyjnych dla zagranicznych inwestorów.

W ostatnich latach Lublin stał się organizatorem różnego rodzaju wydarzeń ogólnopolskiej rangi jak i siedzibą dla lokujących tu swój kapitał przedsiębiorców. Władze Lublina starają się tworzyć jak najlepsze warunki dla szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości, a inwestorzy zagraniczni mogą liczyć na szczególną życzliwość miasta. Nie brak tu ani dostępnych lokali biurowych, ani atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym terenów.

Do atutów Lublina, zwiększających atrakcyjność miasta wśród potencjalnych inwestorów, należą niewątpliwie:

- dobrze wykształcona i wykształcona siła robocza,
- atrakcyjna lokalizacja miasta w niedalekiej odległości od granicy z Ukrainą,
- rozwój inwestycji infrastrukturalnych
- szereg obszarów przeznaczonych pod działalność gospodarczą (w tym tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK Mielec – Podstrefa Lublin),
- ulgi w podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy,
- dobrze funkcjonujące instytucje wsparcia biznesu,
- tradycje gospodarcze miasta.

W celu rozwoju przedsiębiorczości i przyciągnięcia inwestycji władze Miasta Lublin utworzyły specjalne obszary przeznaczone pod działalność gospodarczą – m.in. tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec – Podstrefa Lublin. W dniu 24 września 2007 r. zostało podpisane rozporządzenie rozszerzające granice Specjalnej Strefy Ekonomicznej Mielec. Na tą decyzję czekały władze Lublina i inwestorzy, którzy już na początku przyszłego roku chcą ruszyć z inwestycjami. Przedsiębiorcy inwestujący na terenie Podstrefy Lublin mogą uzyskać pomoc publiczną w formie zwolnienia z podatku dochodowego oraz podatku od nieruchomości. Na wydzielonym obszarze ponad 70 ha pracę znajdzie blisko 3 tysiące osób. W podstrefie znajdują się firmy m.in. z branży: informatycznej, budowlanej, poligraficznej, tekstylnej i logistycznej. W związku z dużym zainteresowaniem inwestorów w chwili obecnej trwają prace nad powiększeniem obszaru Podstrefy Lublin.

W ostatnich latach w mieście zrealizowano kilka inwestycji infrastrukturalnych oraz inwestycji z udziałem kapitału zagranicznego. Atrakcyjność inwestycyjna miasta wzrasta. Irlandzki koncern CRH rozwija produkcję materiałów budowlanych. Francuzi z koncernu Inergy Automotive Systems Poland zajmują się produkcją zbiorników paliwa i układów paliwowych. Lublin jest również potentatem na rynku farmaceutycznym i chemicznym. Polfa-Lublin S.A. jest jednym z największych producentów płynów infuzyjnych i materiałów medycznych z tworzyw sztucznych w Polsce. Głównymi udziałowcami są międzynarodowe firmy Baxter i Spectra. W 2004 roku powstała niemiecka fabryka materiałów odlewniczych. Jest to spółka należąca do europejskiego koncernu specjalizującego się w produkcji materiałów pomocniczych dla odlewnictwa – Hüttenes-Albertus Chemische Werke. Także czeski kapitał zainwestował w produkcję. Firma PERMEDIA S.A. będąca własnością koncernu BOCHEMIE produkuje wyroby chemiczne.

Wiele inwestycji trafiło do sektora handlu, podobnie jak w większości innych polskich miast. W Lublinie obecne są znane sieci handlowe jak m.in.: E. Leclerc, Metro AG, Obi, Tesco Plc, Carrefour, Plaza. Trwa budowa centrum handlowo – rozrywkowego Felicity, dla którego inwestorem jest francuska firma Gray International. Inwestorzy zagraniczni zainwestowali również w hotelarstwo. Kapitał francuski reprezentują koncerny Accor Hotels (Hotel Mercure-Unia) oraz Louvre Hotels Sas (Hotel Campanile), natomiast kapitał niemiecki jest obecny w hotelu Lublinianka (Von der Heyden Group). W Lublinie ulokowały się ponadto koncerny paliwowe (Conoco Central Europe, Neste Oil, Shell Overseas Holdings Limited, Statoil) oraz firmy logistyczne (Raben Group B.V.) Ogólna liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym wynosi 420 (dane WUS w Lublinie, 31.12.2006).

Na rynku lubelskim funkcjonują również firmy krajowe, których działalność jest wysoko oceniana w krajowych rankingach i konkursach. Są to firmy nieprzeciętne, kreatywne, rzetelne, łączące często bogatą tradycję z nowoczesnością. Do nich należą m.in.: EMPERIA S.A., HERBAPOL Lublin S.A., POLMOS Lublin, PERŁA - Browary Lubelskie S.A., POL-SKONE Sp. z o.o., SIPMA S.A., Spółdzielnia Pszczelarska APIS, TABAL.

Władze Lublina zachęcają firmy do znalezienia partnerów gospodarczych na Ukrainie i Białorusi. Od 2006 roku jest realizowany projekt „Lubelskie Centrum Międzynarodowej Współpracy Gospodarczej” - inicjatywa Urzędu Miasta Lublin, realizowana wspólnie z Urzędami Miast Łuck i Brześć, adresowana do przedsiębiorców chcących kooperować na rynkach Ukrainy i Białorusi. Projekt powstał przy uwzględnieniu sugestii lokalnych przedsiębiorców kontaktujących się na co dzień z Biurem Obsługi Inwestorów. W ramach LCMWG realizowanych jest szereg działań wspierających współpracę między podmiotami gospodarczymi z Lublina, Łucka i Brześcia. Dzięki realizacji projektu przedsiębiorcy otrzymują realną pomoc w nawiązywaniu zagranicznych kontaktów gospodarczych.

W celu zwiększenia zainteresowania inwestorów zagranicznym Lublinem w 1999 roku powstała Spółka Akcyjna Międzynarodowe Targi Lubelskie, która kontynuuje doświadczenia wystawiennicze Lubelskiej Agencji Informacyjnej. Modernizacja Centrum Targowego jest wpisana na listę projektów kluczowych w ramach PO Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013.: „Realizacja II etapu budowy Regionalnego Centrum Targowo - Wystawienniczego w Lublinie”.

Zaletą miasta jest dobrze rozwinięty system instytucji otoczenia biznesu, współpracującymi blisko z przedsiębiorstwami i naukowcami.

- Lubelska Fundacja Rozwoju (LFR), jedna z pierwszych Agencji Rozwoju Regionalnego w Polsce, powstała we wrześniu 1991 roku. Została utworzona z inicjatywy instytucji zaangażowanych w rozwój gospodarczy województwa lubelskiego.
- Lubelska Sieć Aniołów Biznesu jest regionalną siecią skupiającą inwestorów prywatnych (Aniołów biznesu) zainteresowanych inwestycjami kapitałowymi w projekty komercjalizacji innowacyjnych rozwiązań opracowywanych w ramach badań naukowych, w tworzone innowacyjne spółki (start-up'y), jak również w spółki już działające, lecz będące na wczesnym etapie rozwoju.
- Klub Przedsiębiorcy Innowacyjnego - jest przedsięwzięciem o charakterze forum informacyjno - dyskusyjnego skierowanym do wyselekcjonowanej grupy lubelskich przedsiębiorców. Klub został zainicjowany przez Lubelską Fundację Rozwoju w ramach działalności Business & Innovation Centre we współpracy z Euro Info Centre. Celem klubu jest integracja środowiska lubelskich,

innowacyjnych MŚP, zbieranie i wymiana informacji, doświadczeń w zakresie stosowania innowacji w praktyce analiza lokalnych potrzeb w zakresie wspierania innowacji w sektorze MŚP, identyfikacja partnerów do realizacji projektów .

- Business & Innovation Centre in Lublin - Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości w Lublinie (BIC) zostało utworzone przez Lubelską Fundację Rozwoju dla realizacji projektów dotyczących innowacji i transferu technologii w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. BIC w Lublinie działa jako regionalna jednostka mająca na celu wsparcie innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorców z Województwa Lubelskiego.

- Lokalny Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o.- oferta venture capital mająca na celu pomoc małym i średnim przedsiębiorstwom z terenu województwa lubelskiego poprzez wsparcie m. in. ich przedsięwzięć inwestycyjnych, wprowadzania na rynek nowych produktów, rozwoju sieci dystrybucji oraz finansowanie ich bieżącej działalności, zapewniając środki na niezbędny w fazie wzrostu kapitał obrotowy.

- Lokalny Fundusz Poręczeń Sp. z o.o.- oferuje wsparcie finansowe, wsparcie nowych przedsiębiorstw, zdobywając certyfikat jakości ISO 9001:2000 z zakresie poręczania kredytów i certyfikat KSU w zakresie usług finansowych.

3.5 Podsumowanie

Miasto posiada potencjał gospodarczy, edukacyjny oraz zaplecze naukowo-badawcze do rozwoju przedsiębiorczości. Jednakże, pomimo znacznych wysiłków, miasto nie było do tej pory w stanie efektywnie przyciągnąć zagranicznych inwestorów, tak jak ma to miejsce w wielu innych miastach podobnej wielkości w Polsce i regionie.

Brak zewnętrznych inwestycji, połączony z relatywnie niskim przyrostem nowych firm i niskim poziomem rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, oznacza, że Lublin pozostaje w tyle za wieloma gwałtownie rozwijającymi się miastami, co skutkuje relatywnie słabymi wskaźnikami ekonomicznymi.

Lublin, ze względu na swoje geograficzne położenie, stanowi granicę Unii Europejskiej i platformę współpracy krajów Europy Wschodniej i Zachodniej. Dla rozwoju miasta Lublin istotną rolę odgrywa też rozwój gospodarczy aglomeracji lubelskiej. Co więcej, relatywnie bliska odległość od Warszawy także zapewnia potencjał do wzrostu ekonomicznego, szczególnie poprzez poprawę połączeń transportowych w okresie objętym Strategią. Strategia rozwoju powinna identyfikować sposoby, dzięki którym te cechy mogą być wykorzystywane do poprawy perspektyw ekonomicznych miasta.

Kluczowymi mocnymi i słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami, które wyłaniają się z tej części diagnozy są:

Słabe strony:

- Lublin jest stolicą jednego z najuboższych regionów w Polsce.
- Miasto cechuje stosunkowo niski poziom rozwoju przedsiębiorczości i niskie tempo przyrostu nowych firm

- Miasto ma stosunkowo małe osiągnięcia w przyciąganiu inwestycji zewnętrznych

Szanse:

- Tworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Lublinie, Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego i innych form systemowego wspierania (Innowacyjnej) przedsiębiorczości

Zagrożenia:

- Szybszy rozwój innych regionów w Polsce może osłabiać konkurencyjność Lublina

4 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

4.1 Infrastruktura drogowa w mieście

W obrębie miasta najbardziej zagospodarowana infrastrukturalnie jest centralna i zachodnia część miasta, a co za tym idzie, w tych obszarach najsilniej rozwinięty jest układ drogowo-uliczny. Problemem jest zły stan techniczny dróg oraz występowanie wąskich „gardel”, szczególnie w komunikacji północ – południe. Układ ulic i dróg Lublina tworzy 602,6 km dróg, w tym 53,2 km wojewódzkich i krajowych; 135,3 km powiatowych, 322,1 km - gminnych (utwardzonych i nieutwardzonych) i 92 km wewnętrznych.

W ostatnich latach nastąpiła znacząca poprawa przejezdności przez miasto w różnych kierunkach. Lublin nie ma obwodnicy miasta, przez co przez miasto przetacza się ruch tranzytowy szlakami komunikacyjnymi S19 (Białystok – Lublin – Rzeszów) oraz S17/12 (Warszawa- Lublin-Zamość/Chełm). Są to jednocześnie drogi o największym obciążeniu lokalnym. Budowa Obwodnicy Lublina jest ważnym zamierzeniem inwestycyjnym Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie. Obwodnica Lublina planowana jest jako droga ekspresowa klasy S, do której dostęp będzie możliwy wyłącznie poprzez węzły drogowe (bezkolizyjne skrzyżowania dwupoziomowe). Urząd Miasta Lublin będzie odpowiedzialny za wybudowanie dróg dojazdowych do węzłów obwodnicy "Dąbrowica", "Jakubowice", "Mełgiew".

W granicach administracyjnych Lublina jest 18 mostów (oraz dwa mosty dla ruchu pieszego) na rzece Bystrzycy o łącznej długości 632 mb administrowanych przez Wydział Dróg i Mostów Urzędu Miasta Lublin.

Miasto zarządza 656 płatnymi miejscami parkingowymi w śródmieściu.

W centrum Lublina znajdują się również parkingi prywatne na 906 miejsc, w tym największy płatny parking wielopoziomowy prywatny na 476 miejsc na ul. Hempla. W Centrum Plaza znajduje się również bezpłatny parking prywatny na 700 miejsc. Stan ten nie zaspakaja obecnych potrzeb użytkowników. Na 2008 rok jest planowana budowa nowego parkingu "Arkady" na ok. 1000 miejsc. W sumie w śródmieściu miasto dysponuje 2512 płatnymi miejscami parkingowymi – zarządzanymi przez miasto oraz firmy prywatne - oraz 3171 bezpłatnymi miejscami parkingowymi wzdłuż ulic i placów.

4.2 Infrastruktura transportu zbiorowego

System komunalnego transportu publicznego Lublina tworzą dwa podsystemy:

- sieć linii autobusowych
- sieć linii trolejbusowych

Podsystemy te są zintegrowane i realizuje je Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne spółka z o.o. Uzupełnieniem podsystemu autobusowego, konkurującego z MPK-Lublin Sp. z o.o. jest Miejska Komunikacja Prywatna, którą tworzy 26 przewoźników wykonujących przewozy w komunikacji miejskiej.

Poza systemem komunikacji miejskiej zamiejski transport zbiorowy tworzą:

- prywatni przewoźnicy
- kolej regionalna organizowana przez PKP Lubelski Zakład Przewozów Regionalnych Spółka z o.o.
- regionalna komunikacja autobusowa organizowana przez Państwowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Lublinie

Dominującym przewoźnikiem w publicznym transporcie miejskim na obszarze Lublina jest MPK w Lublinie spółka z o.o., która według danych z maja 2007 roku, wykonuje 80% pracy przewozowej.

Biorąc pod uwagę podział pracy przewozowej pomiędzy podsystemy transportu zbiorowego, komunikacja autobusowa zdecydowanie dominuje w Lublinie – 84,6 %, podczas gdy trolejbusowa jedynie 15,4%. W Zintegrowanym Planie Rozwoju Transportu Zbiorowego zaplanowano znaczny wzrost zadań przewozowych dla komunikacji trolejbusowej po zrealizowaniu budowy nowych odcinków trasy trolejbusowej. Wpłyne to na zmianę podsystemu trolejbusowego i wzrost jego znaczenia w porównaniu z podsystemem autobusowym, który będzie stanowił jego uzupełnienie .

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne – Lublin Sp. z o.o. realizuje usługi przewozowe w komunikacji miejskiej na obszarze Lublina i przyległych gmin : Gminy Jastków, Gminy Konopnica, Gminy Niemce, Gminy Niedzwica Duża, Gminy Glusk, Gmina Wólka na podstawie porozumień Gminy Lublin i stosownych umów z przewoźnikiem.

MPK w Lublinie do obsługi sieci komunikacyjnej, według stanu na dzień 31.08.2007 r., dysponowało 279 pojazdami w tym 215 autobusami i 64 trolejbusami. Pojazdy komunikacji miejskiej stanowiące własność MPK są mocno zróżnicowane zarówno pod względem stanu technicznego jak i pod względem marek i typów pojazdów. Z roku na rok potencjał autobusów maleje z uwagi na fakt, że likwidowane są w pierwszej kolejności autobusy najstarsze. Niekorzystnym zjawiskiem jest starzenie się taboru. Średni wiek autobusów wynosi ok. 14 lat. Średni wiek trolejbusów jest wyższy w stosunku do autobusów i wynosi ok. 15 lat, mniejszy był natomiast ich przebieg w stosunku do autobusów. MPK w Lublinie, według stanu na dzień 01.05. 2007 r., realizuje obsługę przewozową na 74 liniach, w tym 66 autobusowych, 52 zwykłych, 7 bezpłatnych (hipermarketowych) i 8 trolejbusowych. Układ linii autobusowych MPK w Lublinie jest bardzo dobry, ponad połowa z nich przebiega przez centrum miasta, łącząc przeciwległe dzielnice.

Przewoźnicy prywatni świadczą usługi na liniach komunikacji miejskiej w Lublinie w ramach wspólnego z MPK rozkładu jazdy. Oferta przewozowa nie jest jednak zintegrowana, ponieważ przewoźnicy prywatni stosują odmienne od MPK ceny. Dysponują ok. 80 autobusami przeznaczając je do obsługi 48 rozkładów jazdy. Pojazdy przewoźników prywatnych są zróżnicowane zarówno pod względem stanu technicznego jak i pod względem marek, a także wieku. Z roku na rok wiek autobusów maleje z uwagi na fakt zakupu nowszych pojazdów w tym niskopodłogowych jednak nadal jest dość wysoki i wynosi ponad 10 lat.

Przewoźnicy prywatni obsługują 19 linii, w tym 15 wspólnie z MPK w Lublinie. Niewątpliwie rola przewoźników prywatnych jest znacząca i stanowi konkurencję dla MPK natomiast dla pasażerów alternatywę tańszego przewozu. Należałoby zatem przeanalizować możliwość zintegrowania

przewozów publicznych i prywatnych. Wykorzystanie potencjału przewozowego przewoźników prywatnych w kształtowaniu podaży na rynku poprawiłoby znacznie konkurencyjność miejskiej komunikacji

W latach 2007-2013 Miasto Lublin zrealizuje projekt „Zintegrowany system miejskiego transportu publicznego w Lublinie” mający na celu kompleksową przebudowę systemu komunikacji miejskiej w Lublinie. Projekt zakłada również wymianę taboru autobusowego i trolejbusowego na nowszy i bardziej przyjazny środowisku.

Na lata 2007-2013 planowana jest integracja transportu publicznego i indywidualnego, która nastąpi poprzez synchronizowanie sygnalizacji świetlnej i wprowadzenie systemu inteligentnego zarządzania ruchem z priorytetem dla komunikacji zbiorowej oraz utworzenie centrum zarządzania ruchem. Systemem tym zostaną objęte ulice, na których liczba pojazdów komunikacji miejskiej jeżdżących w ciągu godziny wynosi 50 i więcej. W ramach integracji transportu publicznego z indywidualnym zostanie rozbudowana infrastruktura parkingowa usytuowana na granicy strefy I i II w systemie Park & Ride.

4.3 Dostępność komunikacyjna Lublina

Dostępność komunikacyjną Lublina obsługują:

- PPKS w Lublinie - realizuje pasażerskie usługi przewozowe w regionalnym transporcie drogowym i krajowym transporcie drogowym. Przewozy realizowane są przy wykorzystaniu dwóch dworców położonych na terenie Lublina (Dworzec Główny P PKS Lublin: odjazdy do 147 miejscowości w ruchu regionalnym, krajowym i zagranicznym; Dworzec Południowy P PKS Lublin: odjazdy do 32 miejscowości w ruchu krajowym i zagranicznym). Przedsiębiorstwo dysponuje 69 autobusami, których średni wiek wynosi 9,5 lat. PPKS w Lublinie zatrudnia 250 osób.

- Spółdzielnia Pracy Transportowo Spedycyjna Transped, Polski Ekspres oraz liczni przewoźnicy prywatni.

Nie przewiduje w najbliższym czasie istotnych zmian w ofercie przewozowej PPKS w Lublinie. Rozwijać się natomiast będzie – determinowana przez popyt – sieć linii regularnych regionalnej i krajowej komunikacji samochodowej (autobusowej i minibusowej), organizowanych i realizowanych przez przewoźników prywatnych poza PKS. W ramach zintegrowanego planu rozwoju transportu publicznego w Lublinie planuje się wybudowanie nowoczesnego dworca regionalnej, krajowej i międzynarodowej komunikacji autobusowej, przy współudziale miasta. Budowa dworca autobusowego, której towarzyszyć będzie przebudowa infrastruktury komunikacji miejskiej, realizowana będzie w sposób usprawniający dokonywanie przesiadek użytkowników komunikacji miejskiej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej komunikacji autobusowej i kolejowej.

PKP Lubelskie Przewozy Regionalne spółka z o.o. oraz PKP Intercity, obsługują połączenia o znaczeniu: międzynarodowym (z Kijowem, Rawą Ruską, Odessą, Frankfurtem n/d Odrą); krajowym (z Bielsko-Białą, Bydgoszczą, Gdynią, Helem, Krakowem, Katowicami, Kolobrzegiem,

Kostrzynem, Poznaniem, Przemyślem, Radomiem, Rzeszowem, Szczecinem, Świnoujściem, Warszawą, Wrocławem); regionalnym (z Chelmem, Dęblinem, Kraśnikiem, Łukowem, Nałęczowem, Puławami).

Po otwarciu się rynku kolejowych usług przewozowych można liczyć się z nieznacznym wzrostem oferty przewozowej kolei regionalnych.

Lublin nie posiada lotniska z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi. Najbliższym lotniskiem jest lotnisko w Warszawie i w Rzeszowie (170 km). Brak lotniska jest czynnikiem zmniejszającym przede wszystkim atrakcyjność inwestycyjną i rangę miasta. **Planowana jest budowa lotniska w Świdniku, w ramach projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007-2013.**

4.4 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Wynikiem działalności inwestycyjnej na terenie Lublina jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, w tym również sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

W latach 1997-2004 długość sieci wodociągowej wzrosła z 440 km do 495 km, czyli o 12%. W 2004 roku z sieci wodociągowej korzystało 96,1 % ogółu ludności miasta. Wskaźnik ten jest porównywalny z innymi miastami w regionie. Na koniec 2007 roku długość magistral wodociągowych i wodociągowej sieci rozdzielczej w mieście wynosiła 601 km.

Rozbudowa sieci wodociągowej ma w dalszym ciągu tendencję wzrostową, w związku z kolejnymi inwestycjami w infrastrukturę miasta. Planowana jest budowa odcinków wodociągu magistralnego w dzielnicach położonych promieniście przy granicy miasta. Konieczna jest także przebudowa wyeksploatowanych, ponad 60-letnich sieci wodociągowych i wymiana wodociągów azbestocementowych.

Istniejąca infrastruktura wodociągowa - ujęcia i stacje wodociągowe, pokrywa w pełni aktualne zapotrzebowanie miasta w wodę.

W latach 1997-2004 długość sieci kanalizacyjnej wzrosła z 422 km do 480,8 km. W 2004 roku z sieci kanalizacyjnej korzystało 90,1 % ogółu mieszkańców Lublina, natomiast na koniec 2007 r., przy długości 531 km istniejącej sieci kanalizacyjnej, korzystało z niej 96% mieszkańców miasta. Wskaźnik ten wykazuje nadal tendencję rosnącą.

Ścieki powstające na terenie miasta stanowią ścieki: bytowe, przemysłowe, wody opadowe lub ich mieszanina, które są odprowadzane do kanalizacji miejskiej, która ma charakter rozdzielczy. Ścieki bytowo-gospodarcze i przemysłowe są odprowadzane przez układ kanałów do kolektora zbiorczego, a następnie trafiają do Oczyszczalni Ścieków „Hajdów”, gdzie zostają poddane procesowi oczyszczania. Natomiast wody opadowe odprowadzane są oddzielnym systemem kanalizacji deszczowej do rzek.

Oczyszczalnia ścieków "Hajdów" jest jedną z największych oczyszczalni w Polsce po prawej stronie Wisły. Powierzchnia oczyszczalni wynosi 40 ha (razem z polami załadowywania - 63 ha). Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Bystrzyca – lewostronny dopływ rzeki Wieprz.

Na terenie oczyszczalni ścieków powstają odpady w procesach mechanicznego, biologicznego i chemicznego oczyszczania ścieków. Stopień redukcji podstawowych wskaźników zanieczyszczeń wynosi średnio 95%.

Projektowana przepustowość oczyszczalni wynosiła 165 000 m³/dobę, zaś aktualny strumień dopływających ścieków w okresie wykonywanych badań zawierał się w granicach 102 000 m³/dobę – 112 000 m³/dobę. Oczyszczalnia obsługuje 97% gospodarstw domowych w Lublinie.

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wykazuje tendencję wzrostową. Zrealizowano już częściowo modernizację miejskiej Oczyszczalni Ścieków Hajdów w kierunku redukcji związków biogenych (azotu i fosforu) i utylizacji osadów pościekowych oraz rekultywacji lagun osadowych oczyszczalni. Do zmodernizowania pozostaje hermetyzacja obiektów, gospodarka biogazem i utylizacja osadów.

System wodno-kanalizacyjny miasta nadal wymaga rozbudowy w celu rozszerzenia zasięgu obsługi na wszystkie istniejące i planowane tereny zainwestowania – tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowej i w zgrupowaniach przemysłowo-składowych oraz rozbudowa kanalizacji deszczowej na terenach dotychczas zabudowanych oraz planowanych pod zabudowę.

4.5 Gospodarka odpadami komunalnymi

W roku 2003 na terenie miasta wytworzono ok. 110 000 ton odpadów komunalnych, co stanowi ok. 17,8% ilości odpadów wytworzonych na terenie województwa lubelskiego (561.366 T). W przeliczeniu na jednego mieszkańca Lublina wypada około 300 kg odpadów komunalnych w ciągu roku, przy średniej krajowej wynoszącej średnio 350 kg/rok (Krajowy Plan Gospodarki Odpadami).

W mieście Lublinie najwięcej odpadów komunalnych powstaje w zabudowie wielorodzinnej, która stanowi 80% ogólnej zabudowy, a najmniej w zabudowie zagrodowej mającej 4% udział.

Na terenie Lublina działa obecnie 8 firm posiadających aktualne zezwolenia na odbieranie wszystkich rodzajów odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

Wysypisko odpadów komunalnych położone jest w odległości około 14 km od Lublina w miejscowości Rokitno, na terenie gminy Lubartów. Obsługuje obszar ok. 1 900 km² (powiaty: Lublin, Świdnik, Lubartów), na którym zamieszkuje ok. 530 tys. osób (24% ludności województwa lubelskiego). Odcieki, pochodzące ze składowiska odpadów komunalnych w Rokitnie są odprowadzane systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków w Rokitnie.

Jednym z głównych celów Lublina jest poprawa stanu środowiska polegająca między innymi na poprawie gospodarki odpadami. Miasto planuje wdrożenie systemu informatycznego monitorowania odpadów przemysłowych i stworzenie wspólnie z jednostkami gospodarczymi systemu gospodarki odpadami przemysłowymi dla m. Lublina. W celu zintensyfikowania działań na rzecz poprawy środowiska należałoby również podjąć działania dotyczące wprowadzenia bezodpadowych i mało-odpadowych technologii produkcji, nowych technologii segregacji i odzysku odpadów. Prowadzone działania powinny zmierzać w kierunku zmniejszenia ilości odpadów kierowanych na składowiska, a jednocześnie zwiększyć poziom odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów.

4.6 Stan zanieczyszczenia środowiska

Wypełniając obowiązek nałożony art. 89 ust. 1 ustawy Prawo Ochrony Środowiska Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska każdego roku dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w podlegających mu strefach. Stężenia pyłu w Lublinie w 2005 r. monitorowane było na 7 stanowiskach. Stężenia średnie roczne zawierały się w przedziale od 3,8 µg/m³ do 37,4 µg/m³ tj. do 93,5% stężenia dopuszczalnego. Na wszystkich stanowiskach został więc dotrzymany poziom dopuszczalny dla roku. Wartości stężeń 24-h, dla których zezwala się na 35 przekroczeń wartości dopuszczalnej w ciągu roku nie wszędzie zostały dotrzymane. Ze względu na kryteria ochrony zdrowia Lublin został przypisany do klasy C i ma obowiązek opracowania naprawczych programów ochrony powietrza w zakresie pyłu PM₁₀. Stężenia pozostałych zanieczyszczeń spełniały obowiązujące w 2005 r. kryteria.

W 2005 roku emisja wszystkich zanieczyszczeń pyłowych wyniosła 1 144 ton, w tym zanieczyszczeń ze spalania paliw 1099 ton. Emisja zanieczyszczeń gazowych wyniosła 4542 tony, w tym dwutlenek siarki 2958 ton. Od 2002 roku emisja zanieczyszczeń pyłowych spadła o 10%, natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych wykazuje niewielką tendencję spadkową.

Poziom wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska w 2005 roku na jednego mieszkańca wyniósł 80 zł na mieszkańca. W latach 2000-2004 wskaźnik ten był niższy i wynosił średnio 76 zł na mieszkańca. Dla porównania wskaźnik ten jest niższy niż dla całego województwa lubelskiego, który wyniósł 100 zł na mieszkańca, ale wyższy niż w pozostałych miastach powiatowych regionu. Niskie wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska znajdują swoje uzasadnienie w stosunkowo niskim stopniu zanieczyszczenia powietrza w Lublinie.

Wyniki badań wskazują na występowanie wysokich poziomów hałasu na terenie miasta, przekraczających miejscowo wartości dopuszczalne. Wielkości przekroczeń były zróżnicowane, zawierały się w przedziale od 66dB (ul. Lipowa) do 20dB (ul. Zemborzycka). Najgorsze warunki akustyczne (przekroczenie normy o więcej niż 15 dB) stwierdzono w 23 punktach, w zwartej zabudowie zlokalizowanej przy ulicach: al. Solidarności, al. Warszawskiej, al. Kraśnickiej, Diamentowej, Jana Pawła II, Kunickiego, Mickiewicza, Melgiewskiej, Abramowickiej (dane pochodzą z opracowanej w 2007 roku, na zlecenie Urzędu Miasta, mapy hałasu).

4.7 Infrastruktura energetyczna

Lublin jest częścią krajowego systemu energetycznego zarządzanego przez PSE Operator SA., Spółką odpowiedzialną za przesyłanie i dystrybucję energii na terenie miasta są Lubelskie Zakłady Energetyczne - "LUBZEL" Dystrybucja Sp. z o.o.

Jedynym, po zamknięciu w 1993 starej elektrowni, producentem energii elektrycznej w Lublinie jest Elektrociepłownia Lublin-Wrotków Sp. z o.o., która działa od 1976 roku. Łączna moc zainstalowana wynosi 592 MW mocy cieplnej i 235 MW mocy elektrycznej.

Miasto jest zabezpieczone w zakresie dostaw energii elektrycznej oraz uzupełniania powstających niedoborów (głównie w nowo budowanych osiedlach). Dąży się wciąż jednak do podnoszenia standardów zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną oraz ograniczania uciążliwości napowietrznych linii energetycznych, przez ich systematyczne kablowanie.

Miejski system ciepłowniczy w Lublinie należy do jednych z większych systemów w Polsce. Spośród około 280 istniejących, w tym 30 dużych systemów, i pod względem mocy zajmuje on 9 miejsce w kraju. Ciepło dostarczane jest sieciami o łącznej długości blisko 400 km. System lubelski jest bardzo zróżnicowany pod względem technicznym, a jego specyficzną cechą jest duże zróżnicowanie w ukształtowaniu terenu. Różnica pomiędzy najwyższym i najniższym miejscem systemu wynosi ponad 60 m, co powoduje konieczność zachowania w sieci odpowiednio dużego ciśnienia dyspozycyjnego. Fakt, iż największa odległość odbiorcy od źródła ciepła dochodzi w Lublinie do 12 km, przy tak znacznej konfiguracji terenu, powoduje wiele trudności oraz wymaga zwiększonych nakładów finansowych dla zapewnienia prawidłowej eksploatacji sieci ciepłowniczej. Mimo tego ceny sprzedaży ciepła stosowane w 2007 roku przez LPEC kształtowały się poniżej średnich cen krajowych.

Ogółem w eksploatacji systemu lubelskiego pozostaje blisko 1400 dużych (grupowych) i małych (indywidualnych) węzłów c.o. i c.w.

Zapotrzebowanie ciepła dla Lublina, zbliżone do rzeczywistego i wynosi ok. 560 MW.

Dystrybucję gazu prowadzą Lubelskie Zakłady Gazownicze. W latach 1997-2002 wyraźnie wzrosły inwestycje w sieć gazową z 440 km do 530 km w 2002, czyli o ponad 20%. W latach 2003-2005 zanotowano dalszy wzrost długości sieci gazowej, dając w 2005 roku odsetek 67,8% ludności miasta korzystającej z sieci gazowej. Wszelkie niedobory w zakresie gazu przewodowego – głównie w nowych osiedlach - są sukcesywnie uzupełniane.

Planowana jest rozbudowa sieci gazociągu wysokoprężnego i średnioprężnego oraz budowa nowych stacji redukcyjnych.

4.8 Telekomunikacja i dostęp do Internetu

Ilość gospodarstw domowych z dostępem do Internetu wzrosła od 2003 roku o 65%. Dostępność łącz internetowych dla szkół i przedszkoli w mieście jest stu procentowa.

W celu poprawy dostępności do Internetu planowane jest stworzenie przez Urząd Miasta punktów dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie Lublina. Realizując zadania Strategii Lizbońskiej rozwoju społeczeństwa informacyjnego miasto powinno promować umiejętności posługiwania się teleinformatyką w szkołach, w miejscach pracy oraz rozwijać nowoczesne usługi elektroniczne.

4.9 Podsumowanie

Wyzwaniem dla Lublina - jako regionalnego, krajowego i międzynarodowego węzła komunikacji drogowej i kolejowej - jest wykorzystanie istniejących komunikacyjnych relacji krajowych i międzynarodowych do utworzenia w mieście głównego ośrodka współpracy międzynarodowej, szczególnie z Ukrainą i Białorusią. Lublin posiada dobrze rozwiniętą sieć połączeń drogowych ze wszystkimi miastami województwa, a także z terenami wiejskimi. Budowa planowanej obwodnicy miasta znacznie odciąży ruch tranzytowy przez miasto oraz poprawi połączenia drogowe na drogach dojazdowych do miasta. Miasto dąży do poprawy dostępności komunikacyjnej, jakości układu drogowego i infrastruktury komunikacyjnej oraz uporządkowania terenów w rejonie lokalizacji inwestycji. Podniesie to znacznie atrakcyjność inwestycyjną terenu znajdującego się w obszarze Lublina.

Jednakże atrakcyjność Lublina dla inwestycji zewnętrznych zależy w dużej mierze od likwidacji barier komunikacyjnych w układzie obsługi komunikacyjnej na linii Wisły.

Stan pozostałych systemów infrastruktury technicznej miasta jest zadowalający, aczkolwiek istnieje wiele elementów problemowych, które są monitorowane przez władze miasta.

W celu podniesienia warunków życia w mieście, władze Lublina będą dążyć do dalszego prowadzenia prac nad modernizacją infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, gazowej i ciepłej. W związku z postępującym rozwojem przestrzennym miasta sieci te muszą być na bieżąco dostosowywane do istniejących i prognozowanych potrzeb.

Jednym z istotnych celów miasta jest również poprawa stanu środowiska. Prowadzone działania polegają między innymi na poprawie gospodarki odpadami oraz zmniejszeniu emisji pyłów PM10 oraz poziomu hałasu w mieście. W tym celu miasto zaplanowało realizację projektu dofinansowanego z funduszy strukturalnych UE: „Zintegrowany system miejskiego transportu publicznego w Lublinie” mający na celu kompleksową przebudowę systemu komunikacji miejskiej w Lublinie m.in. przez rozbudowę linii trolejbusowych oraz wymianę taboru autobusowego na nowszy i bardziej przyjazny środowisku.

Relatywnie dobry stan infrastruktury technicznej wydaje się być odzwierciedlony w fakcie, że mieszkańcy Lublina uważają swoje miasto za dobre miejsce do życia. Jakkolwiek nie oznacza to, że niektóre obszary infrastruktury technicznej nie wymagają poprawy lub, że utrzymanie obecnego stanu infrastruktury nie będzie wymagać inwestycji w przyszłości.

Kluczowymi słabymi stronami oraz szansami, które wylaniają się z tej części diagnozy są:

Słabe strony:

- Brak obwodnicy miasta i słaba sieć powiązań transportowych z resztą kraju (np. brak lotniska, dróg ekspresowych i szybkiej kolei)
- Słaby system wewnętrznych połączeń komunikacyjnych i powiązań pomiędzy rodzajami systemów transportu

Szanse:

- Budowa dróg ekspresowych i lotniska międzynarodowego poprawi połączenia transportowe miasta
- Szybki rozwój technologii informacyjnych redukujący uwarunkowania geograficzne

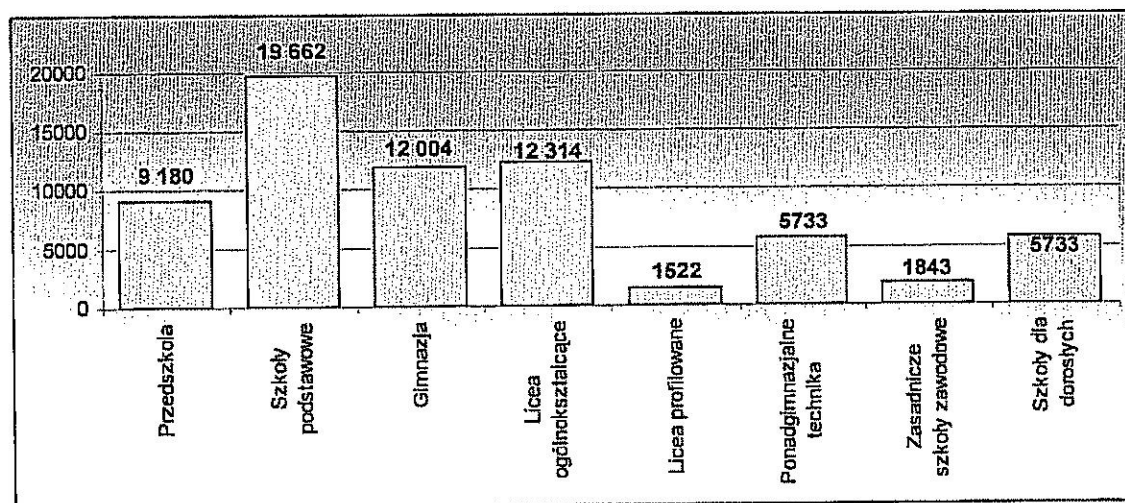
5 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastrukturę społeczną stanowi zespół obiektów i instytucji publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. Stan infrastruktury społecznej jest bardzo ważny, gdyż od niej zależy jakość życia mieszkańców i ich szanse rozwoju.

5.1 Edukacja

W Lublinie funkcjonuje 47 szkół podstawowych sześcioklasowych, 35 gimnazjów, 36 liceów ogólnokształcących, 15 profilowanych, 29 ponadgimnazjalnych techników zawodowych, 15 szkół zasadniczych zawodowych, 27 szkół dla dorosłych oraz 105 przedszkoli.

Rysunek 26: Uczniowie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół średnich, zawodówek w Lublinie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Edukacją przedszkolną objęte jest 9 180 dzieci w wieku od 3 lat do 6, czyli 76,4 % dzieci w wieku przedszkolnym. Wskaźnik ten jest dużo lepszy niż dla województwa (36%). Średnio na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 23 uczniów (przy 18 średnio w województwie), na jeden oddział gimnazjum przypada 24 uczniów (identycznie jak dla całego województwa). Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych wynosi 103,4 %, natomiast dla gimnazjów 100,1%.

Według danych z Urzędu Miasta w Lublinie, 100% szkół i większość przedszkoli wyposażonych jest w dostęp do Internetu, odpowiedni sprzęt i pracownię. Projektowane jest ich podłączenie do miejskiej szerokopasmowej sieci teleinformatycznej.

W Lublinie znajduje się 5 uczelni wyższych państwowych. Są to:

•Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II - studiuje tu około 23 tysięcy osób. Podstawowe kierunki kształcenia to: teologia, prawo, prawo kanoniczne i administracja, filozofia, nauki humanistyczne, nauki społeczne, nauki matematyczno-przyrodnicze. W rankingu uczelni wyższych „Rzeczpospolitej” i Tygodnika „Perspektywy” z roku 2007, KUL zajął 28 miejsce w kraju (10 miejsce w kategorii uniwersytetów).

•Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej - studiuje tu 31 tysięcy osób. Główne kierunki kształcenia to: artystyczny, biologia i nauki o ziemi, chemia, ekonomia, filozofia i socjologia, matematyka, fizyka i informatyka, pedagogika i psychologia, politologia, prawo i administracja. Przy UMCS działają także centra badawcze: Centrum Nanotechnologii, Centrum Biotechnologii, Centrum Badań Wschodnich i Centrum Ochrony Środowiska. W rankingu uczelni wyższych „Rzeczpospolitej” i Tygodnika „Perspektywy” z roku 2007, UMCS zajął 30 miejsce w kraju (11 miejsce w kategorii uniwersytetów).

•Uniwersytet Przyrodniczy- studiuje tu około 13 tysięcy osób. Podstawowe kierunki kształcenia to: agrobiotechnologia, medycyna weterynaryjna, biologia i hodowla zwierząt, ogrodnictwo, inżynieria produkcji, nauki o żywności i biotechnologii, nauki rolnicze. W rankingu uczelni wyższych „Rzeczpospolitej” i Tygodnika „Perspektywy” z roku 2007, Uniwersytet Przyrodniczy zajęła 36 miejsce w kraju (4 miejsce w kategorii uczelni rolniczych).

•Politechnika Lubelska – studiuje tu prawie 11 tysięcy osób. Główne kierunki badań naukowych prowadzonych obecnie na uczelni, związane są z rozwojem konstrukcji i technologii, ochroną środowiska oraz oszczędnością materiałów i energii. Podstawowe kierunki kształcenia to: elektrotechnika i informatyka, inżynieria budowlana i sanitarna, inżynieria środowiska, mechanika, zarządzanie i podstawy techniki. Wśród jednostek międzywydziałowych i ogólnouczelnianych znajdują się m.in: Centrum Informatyczne, Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii i Lubelskie Centrum Transferu Technologii. W rankingu uczelni wyższych „Rzeczpospolitej” i Tygodnika „Perspektywy” z roku 2007, Politechnika Lubelska zajęła 51 miejsce w kraju (12 miejsce w kategorii uczelni technicznych).

•Uniwersytet Medyczny - studiuje tu prawie 4 tysiące osób. Uczelnia szczyci się wieloma osiągnięciami w takich dyscyplinach naukowych i klinicznych jak: biochemia, biologia molekularna, chemia nieorganiczna, genetyka, farmakologia oraz chirurgia, hematologia, kardiologia, neurochirurgia, okulistyka, ortopedia, radiologia zabiegowa, farmakognozja i wielu innych.

W rankingu uczelni wyższych „Rzeczpospolitej” i Tygodnika „Perspektywy” z roku 2007, uniwersytet zajął 56 miejsce w kraju (6 w kategorii uczelni medycznych).

Lubelskie publiczne uczelnie wyższe, biorą udział w projekcie „Lublin Miasto Wiedzy”. Ma on na celu utworzenie stałej sieci współpracy (uniwersyteckiego klastra wiedzy) poprzez wspólne opracowanie wizji i Strategii Lublina jako Miasta Wiedzy, która zintensyfikuje transfer wiedzy pomiędzy środowiskami uczestniczącymi w projekcie, tj. szkołami wyższymi, jednostkami naukowymi, jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami. Utworzona sieć współpracy ma zwiększyć potencjał naukowo-dydaktyczny Lublina, co wpłynie (w kontekście tego, iż gospodarka miasta w dużej części oparta jest na funkcjach uniwersyteckich) na jego potencjał gospodarczy. Projekt ma znaczenie regionalne przez

podniesienie funkcji metropolitalnych miasta, a także wpłynie na zwiększenie poziomu innowacyjności całego regionu.

W Lublinie znajduje się także 9 uczelni wyższych niepublicznych. Są to:

- Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie – 2 miejsce w rankingu „Rzeczpospolitej” i Tygodnika Perspektywy w kategorii uczelni niepublicznych.
- Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza – 10 miejsce w rankingu „Rzeczpospolitej” i Tygodnika Perspektywy w kategorii uczelni niepublicznych.
- Wyższa Szkoła Nauk Społecznych z siedzibą w Lublinie – 58 miejsce w rankingu „Rzeczpospolitej” i Tygodnika Perspektywy w kategorii uczelni niepublicznych.
- Niepubliczne Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych
- Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
- Wyższa Szkoła Dziennikarska w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie
- Lubelska Szkoła Wyższa im. Króla Władysława Jagiełły (dawniej Lubelska Szkoła Biznesu - Szkoła Wyższa);
- Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie Wydział Zamiejscowy

5.2 Infrastruktura sportowa

W roku 2006 w Lublinie działało łącznie 86 klubów sportowych, klubów wyznaniowych i Uczniowskich Klubów Sportowych. Ich członkami było 8441 osób, z którymi pracowało 128 trenerów, 234 instruktorów sportowych i 62 innych osób prowadzących zajęcia sportowe.

Największymi klubami sportowymi (pod względem liczby zawodników) w Lublinie są:

- Miejski Klub Sportowy „Start” Lublin
- Lubelski Klub Piłkarski „Motor” Lublin
- Uczniowskie Towarzystwo Sportowe „Orlik”
- Klub Uczelniany AZS UMCS
- Klub Sportowy „Budowlani” Lublin
- Uczniowski Klub Sportowy „Skarpa”
- Klub Motorowy „Cross”

- Lubelski Sportowy Klub Taekwon-do

- Kolejowy Klub Sportowy „Sygnał”

Kluby o największych osiągnięciach sportowych:

- Lubelski Sportowy Klub Taekwon-do

- Lubelski Klub Karate Tradycyjnego

- Stowarzyszenie Piłki Ręcznej Lublin

- Klub Uczelniany AZS UMCS

- Klub Motorowy „Cross”

- Uczniowskie Towarzystwo Sportowe „Orlik”

- Sportowy Klub Kick-Boxing Politechniki Lubelskiej

- Klub Sportowy „Budowlani” Lublin

- Miejski Klub Sportowy „Start” Lublin

Stan infrastruktury obiektów sportowych jest niezadowalający. Podobnie jest z kondycją finansową większości klubów. Władze miasta w 2007 roku podjęły próbę zorganizowania pomocy dla klubów sportowych, tworząc miejską spółkę Sportowy Lublin, która miała szukać sponsorów dla lubelskich klubów (piłkarzy Motoru, szczyptornistek SPR i koszykarzy AZS - Start). Jakkolwiek do powstania spółki ostatecznie nie doszło.

Władze Lublina starają się inwestować w poprawę infrastruktury sportowej. Przykładem był tu projekt „Budowa i zagospodarowanie wielofunkcyjnej hali sportowo-widowiskowej w Lublinie przy ul. Kazimierza Wielkiego 10”, który otrzymał dofinansowanie ze środków EFRR. Głównym celem projektu jest poprawa dostępu mieszkańców do nowoczesnej infrastruktury tego rodzaju.

Planowana jest także modernizacja Stadionu Miejskiego przy Alejach Zygmuntońskich. W lipcu 2007 stadion przeszedł częściową renowację (instalacja dodatkowych krzesełek), niezbędną do zdobycia licencji na występy w drugiej lidze piłkarskiej. Kolejny etap modernizacji ma doprowadzić do powstania w Lublinie nowoczesnego stadionu na ok. 17 600 widzów. Szacowany koszt budowy stadionu wynosi ok. 115 milionów zł. Razem z nowym stadionem, planowana jest budowa towarzyszącej infrastruktury (piętrowe parkingi i hotel). Stadion ma być wielofunkcyjny - odbywać się tam będą mecze piłki nożnej, imprezy żużlowe.

Władze miasta planują także dostosować stadion „Start” do rozgrywania zawodów lekkoatletycznych.

W Lublinie, na Zalewie Zemborzyckim, funkcjonuje jeden z dwóch w Polsce wyciągów do nart wodnych. Oprócz toru posiada on także, pełne zaplecze usługowo-gastronomiczne.

Powinny być czynione starania w celu utworzenia centralnych ośrodków sportu, w tym toru motocrossowego.

5.3 Infrastruktura turystyczna

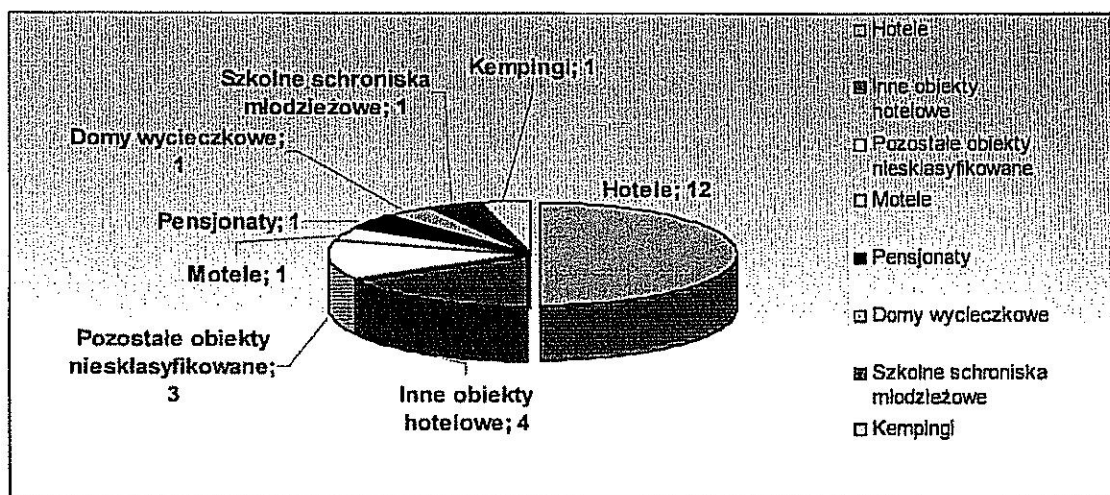
Liczne walory kulturalne i krajobrazowe stanowią dobrą podstawę do rozwoju różnych form turystyki w Lublinie. Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmocnienia lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza przemysłem. Ma na to wpływ stosunkowo duży udział pracy żywej, a także proporcjonalnie mniejsze uzbrojenie techniczne w tej branży.

Liczne zabytki, muzea i miejsca pamięci stanowią główną atrakcję turystyczną miasta. Do najciekawszych turystycznie obiektów/miejsc w Lublinie możemy zaliczyć:

- Zespół Staromiejski, a w nim: układ murów miejskich wraz z Bramą Krakowską, Bazylikę O.O. Dominikanów, Archikatedrę wraz z Bramą Trynitarą i dawnym Kolegium Jezuickim
- Muzeum na Zamku
- Zamkową Kaplicę Trójcy Świętej
- Zabudowę historyczną wzdłuż Krakowskiego Przedmieścia
- Plac Litewski z pomnikiem Unii Lubelskiej i zabytkowymi pałacami
- Muzeum na Majdanku
- Ogród botaniczny
- Muzeum Wsi Lubelskiej
- Zalew Zemborzycki

Lublin pełni funkcję regionalnego węzła obsługi turystyki i posiada dobrze przygotowane kadry do obsługi ruchu turystycznego. W 2005 roku Lublin dysponował 2 401 miejscami noclegowymi (w tym 2 306 całorocznymi) w 24 obiektach.

Rysunek 27: Całoroczne obiekty zakwaterowania zbiorowego w Lublinie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

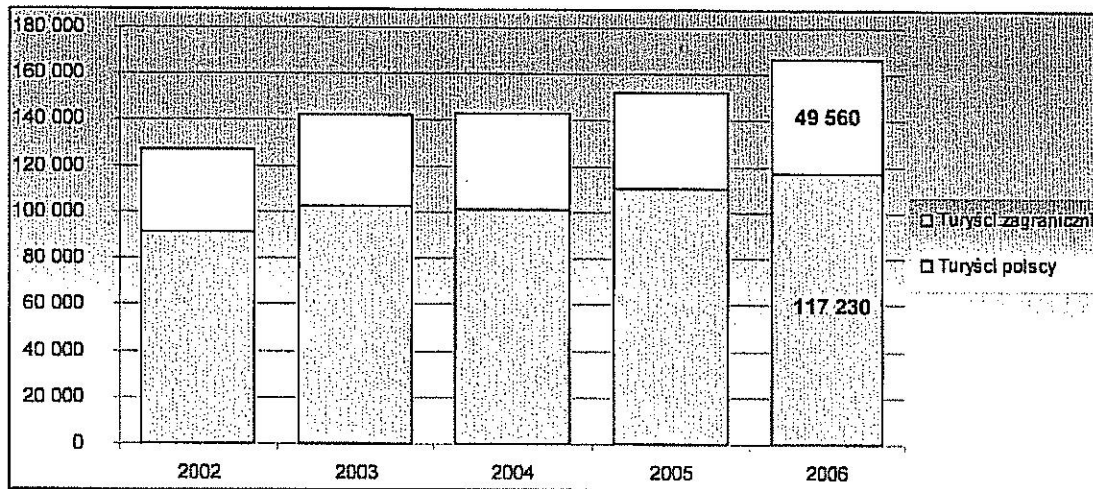
Tabela 1: Ruch turystyczny w obiektach zbiorowego zakwaterowania w latach 2004-2006

Kategoria	Jednostka	2002	2003	2004	2005	2006
Korzystający z noclegów ogółem I-XII	osoba	126 739	142 073	142 656	152 306	166 790
Korzystający z noclegów turystów zagranicznych I-XII	osoba	35 223	39 828	41 416	42 104	49 560
Wynajęte pokoje w hotelach, motelach, pensjonatach ogółem I-XII	pok.	99 309	109 268	144 877	159 592	170 611
wynajęte pokoje w hotelach, motelach, pensjonatach turystom zagranicznym I-XII	pok.	30 776	35 152	42 305	43 553	46 893
Udzielone noclegi ogółem I-XII	nocleg	239 354	249 818	269 111	273 982	280 612
Udzielone noclegi turystom zagranicznym I-XII	nocleg	54 608	62 560	68 991	67 759	75 305

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z roku na rok ruch turystyczny w obiektach zbiorowego zakwaterowania rośnie. Odnosi się to zarówno do turystów polskich jak i zagranicznych.

Rysunek 28: Korzystający z noclegów w Lublinie turyści polscy i zagraniczni w latach 2004-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2002 roku z oferty noclegowej Lublina skorzystało 126 739 osób, a w 2006 166 790 (wzrost o 24%). Wzrosła także liczba nocujących w Lublinie obcokrajowców (o 29%).

W marcu 2007 roku, na zlecenie UM w Lublinie przeprowadzono badanie wizerunkowe, którego celem było poznanie opinii i odczuć respondentów, na temat rozpoznawalności Lublina. Według niego atrakcyjność turystyczna Lublina jest stosunkowo niska na tle innych miast Polski. Prawie połowa badanych uważała, że miasto jest mało atrakcyjne dla turystów. Miało to miejsce w przypadku wszystkich badanych grup respondentów. Wydaje się, że najpoważniejszym argumentem przemawiającym na niekorzyść Lublina w porównaniu do innych miast Polski jest fakt, że „nie wiadomo, co tam jest” oraz niedostatek informacji o imprezach i wydarzeniach kulturalnych, które przyciągałyby turystów do tego miasta. Średnio jedna trzecia badanych uważała, że Lublin jeśli chodzi o potencjał turystyczny jest podobny do innych miast.

5.4 Infrastruktura kultury

W Lublinie znajduje się 35 bibliotek publicznych i filii, w związku z czym liczba ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną to około 10 tysięcy mieszkańców. Jeśli chodzi o dostępność do kin, których jest w Lublinie 8. Na jedno kino przypada więc 44 tysięcy mieszkańców. Podobny wskaźnik występuje w dostępności muzeów, których jest również osiem.

Wśród instytucji kulturalnych wyróżnia się Centrum Kultury w Lublinie. Jest jedną z największych samorządowych instytucji kulturalno-edukacyjnych Lublina. Organizuje m.in. Międzynarodowy Festiwal "Konfrontacje Teatralne", Międzynarodowe Spotkania Teatrów Tańca oraz szereg lubelskich edycji imprez filmowych: "Euroshorts", "Pełny metraż". Bierze czynny udział w animacji życia kulturalnego miasta. Organizuje koncerty, spektakle teatralne oraz cykliczne spotkania i wykłady z zaproszonymi gośćmi oraz zajęcia warsztatowe dla dzieci i młodzieży. W Centrum działa m.in. Galeria Biała, Ośrodek Sztuki Performance, Teatr Provisorium, Kompania Teatr, Kinoteatr Projekt, Lubelski Teatr Tańca,

Studium Kultury, Pracownia Słowa, Scena Prapremier in Vitro, i Zespół Taneczny "Rytm" i - jako odrębna instytucja - Społeczne Ognisko Baletowe. Centrum Kultury jest także wydawcą Lubelskiego Informatora Kulturalnego ZOOM, który prezentuje wszystkie najważniejsze imprezy kulturalne i rozrywkowe w mieście.

Działalność kulturalna w Lublinie jest związana także z liczną społecznością akademicką. Przy UMCS działa Akademickie Centrum Kultury UMCS „Chatka Żaka”, które jest organizatorem wielu imprez kulturalnych, koncertów, spotkań z artystami, przeglądów filmowych i teatralnych, m.in. Festiwalu Kultury Alternatywnej „Zdarzenia”, Międzynarodowych Dni Filmu Dokumentalnego "Rozstaje Europy" i Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Ludowej „Mikołajki Folkowe”.

Ofertę kulturalną Lublina wzbogacają muzea:

- Muzeum Wsi Lubelskiej - zabytki architektury drewnianej, murowanej i zbiory etnograficzne z rejonu województwa lubelskiego
- Muzeum Lubelskie na Zamku - arcydzieła malarstwa, rekwizyty dotyczące kultury ludowej regionu, wystawy czasowe, oraz jego oddziały:
  - Muzeum Historii Miasta Lublina w Bramie Krakowskiej - wystawy dotyczące historii Lublina
  - Oddział Martyrologii "Pod Zegarem" w dawnym areszcie śledczym Gestapo
  - Dworek Wincentego Pola - wystawy dotyczące poety i jego zainteresowań, m.in. geografii
  - Oddział Literacki im. Józefa Czechowicza - zbiory dotyczące pisarza i innych twórców związanych z Lubelszczyzną
- Izba Drukarstwa
- Izba Pamięci Żydów Lublina w synagodze Chewra Nosim
- Muzeum Archidiecezjalne Sztuki Religijnej
- Apteka Muzeum „Cefarmu” - wystawy dotyczące farmacji
- Państwowe Muzeum na Majdanku
- Muzeum UMCS
- Muzeum Uniwersyteckie KUL

Od 1944 roku w Lublinie funkcjonuje Filharmonia Lubelska im. Henryka Wieniawskiego. Filharmonicy Lubelscy wykonują bogaty repertuar, poczynawszy od epoki baroku, aż po muzykę współczesną. Wspólnie z działającymi na terenie miasta chórami akademickimi realizują wielkie formy wokально-instrumentalne i opery w wersji estradowej.

W Lublinie funkcjonuje wiele teatrów. Wśród nich są teatry repertuarowe, w tym jedyna scena operowo-operetkowa po prawej stronie Wisły (Teatr Muzyczny w Lublinie), oraz liczne sceny o charakterze „otwartym”, wywodzące się w większości z teatrów studenckich. Do lubelskich scen teatralnych należą:

- Teatr im. Juliusza Osterwy w Lublinie
- Teatr im. Hansa Christiana Andersena
- Teatr Muzyczny w Lublinie
- Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”
- Teatr Provisorium
- Kompania Teatr
- Scena Plastikarna KUL
- Scena Prapremier in Vitro
- Lubelski Teatr Tańca
- Teatr Kameralny
- Centrum Projekt Pracownia MAAT
- Teatr Pantomimy
- Teatr ITP.
- Teatr Widzenie

i wiele innych.

Od ponad 40 lat trwa budowa gmachu kompleksu teatralnego w Lublinie. W jego części mieści się Filharmonia Lubelska i Teatr Muzyczny. Od 2006 roku przyspieszono starania zmierzające do zakończenia tej inwestycji. Budynek, w którym mieścić się ma wielofunkcyjna sala widowiskowa, galeria sztuki oraz inne formy prezentacji kultury, ma być nowym symbolem Lublina i ma nosić nazwę Centrum Spotkania Kultur. Wraz z planowanym oddaniem gmachu do użytku w 2010 roku w miejsce Teatru Muzycznego w Lublinie ma zostać powołana Opera Lubelska.

W Lublinie regularnie organizowane są następujące festiwale:

- Międzynarodowy Festiwal Teatralny "Konfrontacje Teatralne " organizowany przez Centrum Kultury w Lublinie
- Festiwal Teatralny "SĄSIEDZI" organizowany przez Centrum Kultury w Lublinie

- Międzynarodowe Spotkania Teatrów Tańca organizowane przez Centrum Kultury w Lublinie
- Międzynarodowe Dni Filmu Dokumentalnego "Rozstaje Europy" organizowane przez Akademickie Centrum Kultury UMCS „Chatka Żaka”
- Festiwal Kultury Alternatywnej "Zdarzenia" organizowany przez Akademickie Centrum Kultury UMCS „Chatka Żaka”
- Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne im. Ignacego Wachowiaka organizowane przez Zespół Pieśni i Tańca "Lublin" im. Wandy Kaniorowej w Lublinie
- Międzynarodowy Festiwal Organowy
- Ogólnopolski Studencki Festiwal Teatralny KONTESTACJE
- Festiwal „Betlejem Lubelskie”
- Międzynarodowy Festiwal „Najstarsze Pieśni Europy”
- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Ludowej „Mikołajki Folkowe”

Odbývają się też duże imprezy kulturalne:

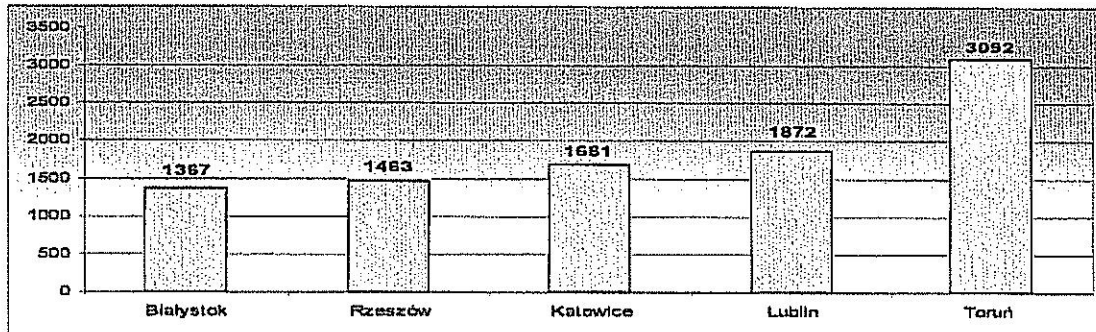
- Międzynarodowy Konkurs Młodych Skrzypków im. Henryka Wieniawskiego i Karola Lipińskiego;
- „Noc Kultury”
- Jarmark Jagielloński

Lublin pełni więc funkcję silnego ośrodka kulturalnego z bardzo zróżnicowaną infrastrukturą: od typowych instytucji metropolitalnych (filharmonia, teatry, muzea, etc.) po liczne instytucje kultury niezależnej oraz obywatelskie instytucje prowadzące działalność kulturalną (stowarzyszenia, fundacje, parafie).

5.5 Infrastruktura ochrony zdrowia

Według danych Lubelskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, koszty świadczeń zdrowotnych dla ubezpieczonych wyniosły w 2007 roku 2 199 721 tysięcy złotych.

Rys 29. Liczba ludności przypadającej na jedną placówkę ambulatoryjnej opieki medycznej w 2006 r.

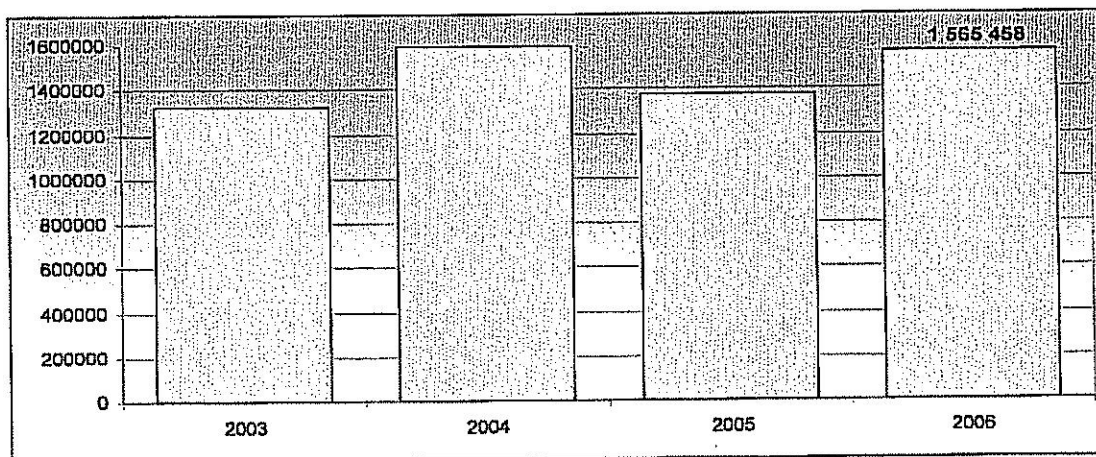
Na terenie Lublina działa 188 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (zakłady opieki zdrowotnej i praktyki lekarskie) i 189 aptek. W latach 2003-2005 udzielono 4 299 956 porad lekarskich, w tym 3 770 966 z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. W Lublinie w 2005 roku pracowało 1848 lekarzy i 3663 pielęgniarki.

Tabela 2: Koszty świadczeń zdrowotnych dla ubezpieczonych Lubelskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w latach 2004-2007 w tys. zł

	2004	2005	2006	2007
Koszty świadczeń zdrowotnych dla ubezpieczonych, w tym min.: (kwoty w tysiącach złotych)	1 535 587	1 690 013	1 883 297	2 199 721
podstawowa opieka zdrowotna	204 459	221 467	224 790	266 342
ambulatoryjna opieka specjalistyczna	82 434	100 000	130 000	162 639
lecznictwo szpitalne	643 120	728 901	779 597	923 605
opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	51 751	61 622	65 627	79 211
rehabilitacja lecznicza	20 296	27 813	50 579	60 943
opieka długoterminowa	21 717	20 430	31 524	36 556
leczenie stomatologiczne	50 506	53 045	56 531	75 841
lecznictwo uzdrowiskowe	21 195	0	25 516	27 660
pomoc doraźna i transport sanitarny	61 244	62 000	64 852	77 206
koszty profilaktycznych programów zdrowotnych i programów polityki zdrowotnej, finansowanych ze środków NFZ	1 760	0	7 000	13 431
świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	44 278	54 777	55 926	59 170
zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	16 720	20 062	22 180	25 791
refundacja cen leków	316 107	339 896	369 175	391 326

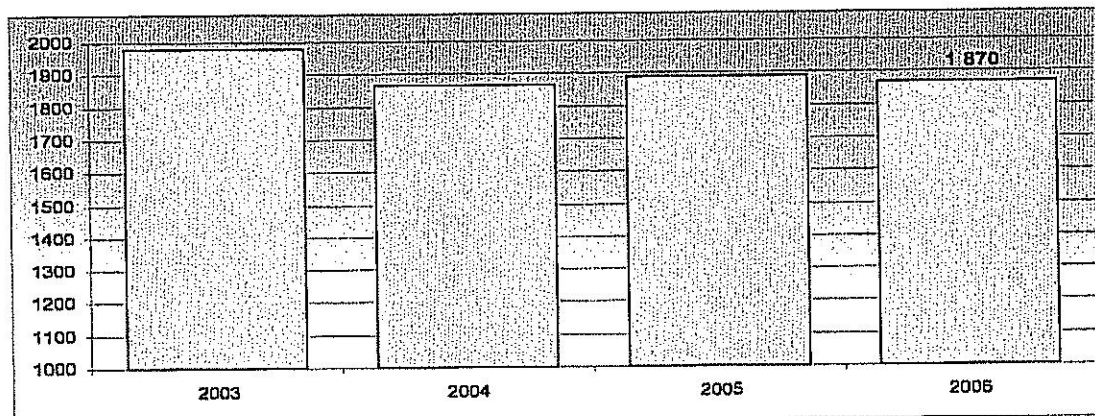
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NFZ

Rysunek 30: Liczba porad lekarskich ogólnodostępnych w latach 2003-2006

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 31: Liczba osób na 1 punkt apteczny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykaz szpitali w Lublinie :

- Dziecięcy Szpital Kliniczny
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego
- Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 4
- S.P. Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego

- Instytut Medycyny Wsi
- Okręgowy Szpital Kolejowy
- Szpital Wojskowy
- ZOZ Szpital MSWiA
- Szpital Neuropsychiatryczny
- Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej

W Lublinie wdrażany jest projekt „Nowoczesny System Wspomagania Dowodzenia w Wojewódzkim Pogotowiu Ratunkowym SP ZOZ w Lublinie”, którego celem jest zapewnienie właściwej koordynacji działań ratowniczych.

Ogółem, sieć placówek służby zdrowia jest dość dobrze rozwinięta do realizacji świadczeń medycznych, rehabilitacji kompleksowej oraz prowadzenia profilaktyki prozdrowotnej. Konieczne jest jednak przewidywanie w ramach opracowywanych planów zagospodarowania terenów pod usługi publiczne w nowo tworzących się dzielnicach.

Lublin pełni funkcję ośrodka rozwoju specjalistycznej służby zdrowia opierając się na dorobku naukowym Uniwersytetu Medycznego z czterema wydziałami kształcenia kadr medycznych i farmaceutycznych i Instytutu Medycyny Wsi wraz ze szpitalami II i III poziomu referencyjnego, w tym klinicznymi i zapleczem rehabilitacyjnym. Istotną rolę pełni również Lubelskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych Hospicjum Dobrego Samarytanina i Lubelskie Hospicjum dla Dzieci im. Małego Księcia.

5.6 Infrastruktura pomocy społecznej

Na terenie Lublina działa 6 domów pomocy społecznej z 766 miejscami oraz 17 placówek stacjonarnej pomocy społecznej z 814 miejscami. Zadania z zakresu pomocy społecznej w Lublinie są realizowane poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który jest jednostką organizacyjną miasta.

Pozostałymi instytucjami, które zajmują się pomocą społeczną w Lublinie są:

- Centrum Usług Socjalnych
- Dzienny Ośrodek Wsparcia dla Bezdomnych w Lublinie
- Ośrodek doraźnej interwencji dla mężczyzn uzależnionych od alkoholu, w tym bezdomnych
- Ośrodek wczesnej interwencji dla osób bezdomnych uzależnionych od alkoholu
- Pogotowie Oplekujące
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Osób Bezdomnych
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

a także organizacje pozarządowe, m.in:

- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Pomoc”
- Lubelski Ośrodek Samopomocy
- Fundacja „Godne Życie”
- Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Uzależnionym „Agape”.

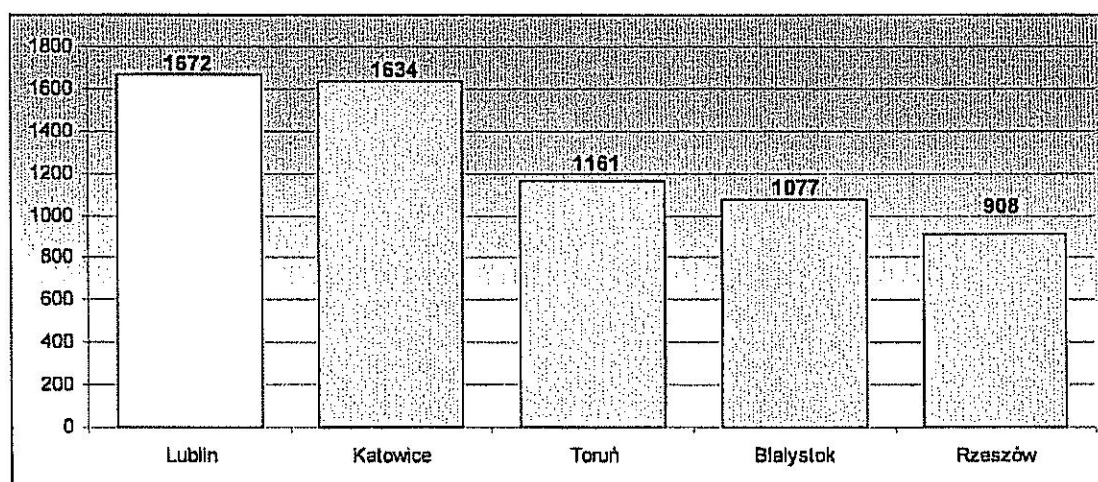
W Lublinie zauważalny jest niedobór ośrodków wsparcia z rehabilitacją dla dzieci, a także niewystarczająca ilość zakładów opiekuńczo-leczniczych i brak zakładów opiekuńczo-rehabilitacyjnych. Niewystarczająca jest także ilość mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, bezdomnych, ofiar przemocy, po zakładzie karnym (zagrożonych wykluczeniem społecznym).

5.7 Organizacje pozarządowe w Lublinie

Samorząd Miasta Lublin corocznie uchwała program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Są one wraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, w coraz szerszym zakresie, odpowiedzialnym i kompetentnym partnerem samorządu w realizacji jego zadań. Świadczy o tym dotychczasowe współdziałanie i jego pozytywne wyniki.

Obecnie w Lublinie działa 1672 zarejestrowanych organizacji pozarządowych, z czego 122 to Organizacje Pożytku Publicznego.

Rysunek 32: Liczba organizacji pozarządowych w miastach porównywalnej wielkości (na dzień 21.10.2007 roku)

Źródło: Opracowanie Andrzeja Jurosa KULJLOS

Aktywność we współpracy pomiędzy Urzędem Miasta w Lublinie a organizacjami NGO występuje przede wszystkim w przypadku realizacji konkretnych programów inicjowanych przez organizację NGO

lub UM. Są to m.in. działania na rzecz osób niepełnosprawnych, działania w dziedzinie kultury i sztuki, sportu i kultury fizycznej.

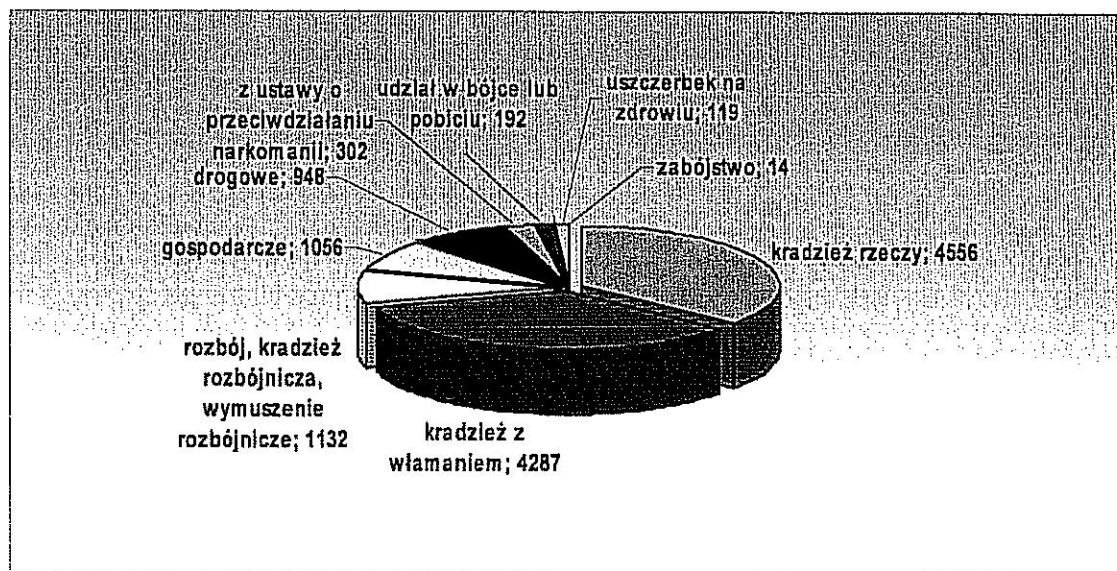
5.8 Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego

W Lublinie znajduje się Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej oraz 2 Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze PSP. W roku 2005 odnotowano w Lublinie 2124 pożary oraz 192 wypadki z ludźmi w ramach działań przeprowadzonych przez straż pożarną.

Komenda Miejska Policji w Lublinie, dysponuje 8 posterunkami znajdującymi się w obrębie miasta. W Lublinie jest także zlokalizowana Komenda Wojewódzka Policji, obejmująca swym działaniem Lublin i województwo lubelskie.

Straż Miejska funkcjonuje w Lublinie od 1992 roku. W roku 2006 liczyła 115 funkcjonariuszy oraz 6 pracowników cywilnych.

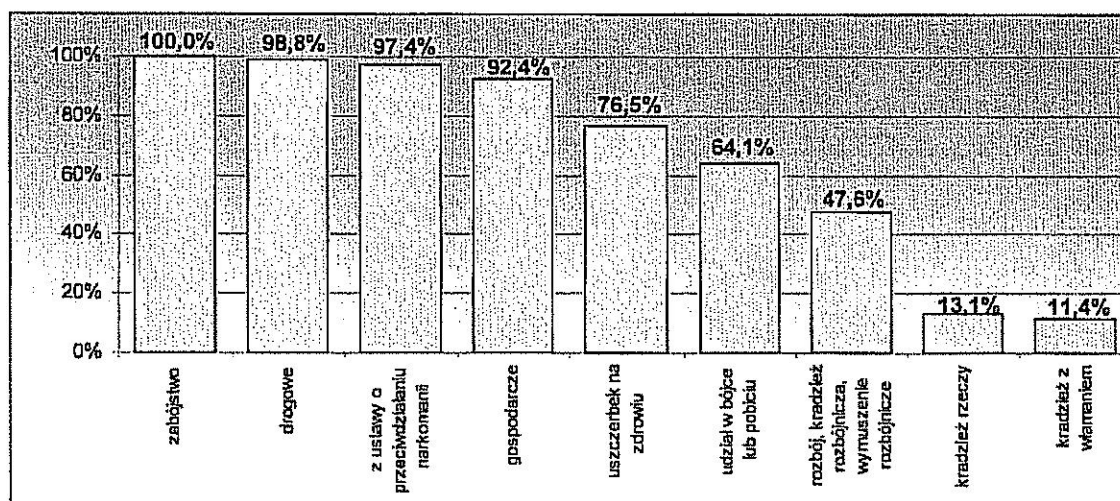
Rysunek 33: Przeszypstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wg wybranych rodzajów przestępstw w 2005 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2005 roku w Lublinie stwierdzono łącznie 17 200 przestępstw, z czego najwięcej dotyczyło kradzieży rzeczy i kradzieży z włamaniem. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych wyniósł 40,8%.

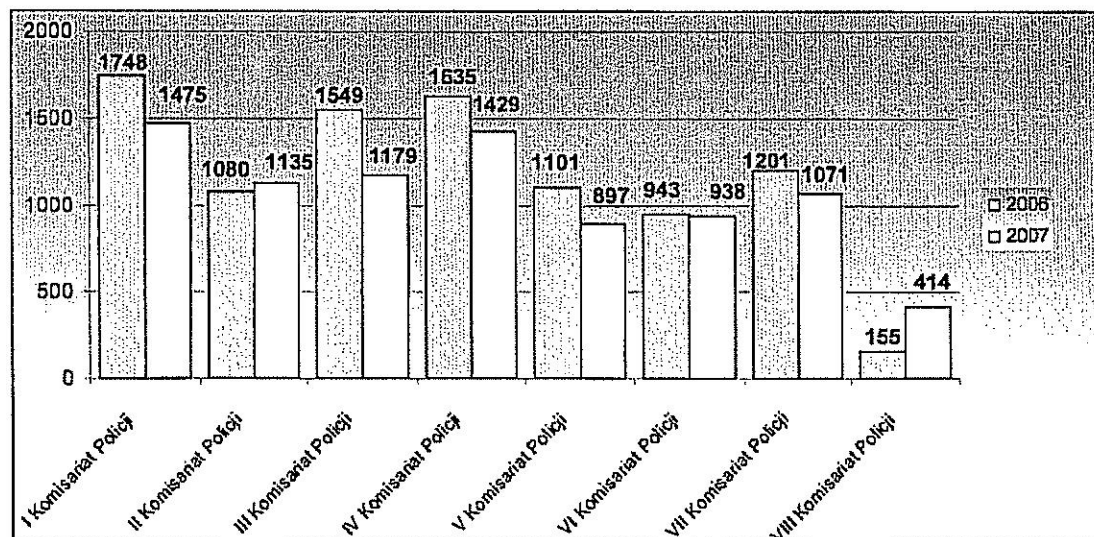
Rysunek 34: Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych w 2005 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

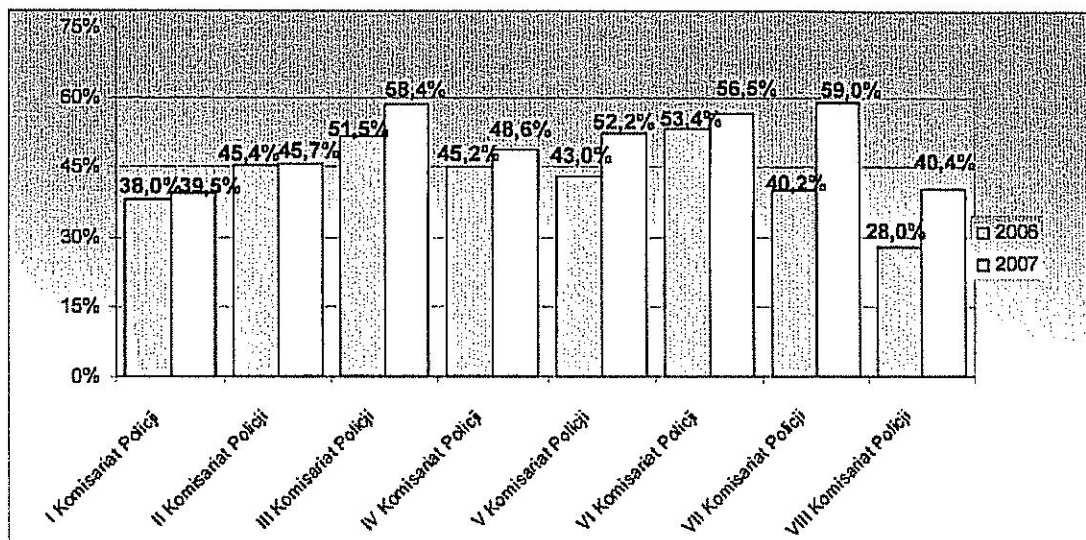
Najslabiej wykrywane były najliczniejsze rodzaje przestępstw – kradzież rzeczy (13,1%) oraz kradzież z włamaniem (11,4%).

Rysunek 35: Dochodzenia i śledztwa wszczęte przez komisariaty w latach 2006 i 2007

Źródło: Opracowanie Komendy Miejskiej Policji w Lublinie

Rysunek 36: Wskaźniki wykrywalności przestępstw poszczególnych komisariatów w latach 2006 i 2007

Źródło: Opracowanie Komendy Miejskiej Policji w Lublinie

Stan bezpieczeństwa publicznego w Lublinie jest zadowalający. Wskaźnik wykrywalności przestępstw w 2007 roku zwiększył się we wszystkich komisariatach w stosunku do roku 2006.

Liczba wypadków drogowych maleje od 2000 roku, ale nadal nie jest to poziom zadowalający. Wypadki z udziałem pojazdów transportu publicznego stanowiły 2,6% ogólnej liczby wypadków, a kolizje 4,8%. Niekoniecznie spada z roku na rok liczba wypadków i rannych w wypadkach drogowych. W 2004 r. odnotowano 423 wypadki, w których zginęły 22 osoby i 548 odniosło rany. Odnotowano także 2 068 kolizji. W roku 2007 miały miejsce 302 wypadki, w których zginęło 25 osób i 396 osób odniosło rany.

5.9 Jakość życia

Raport przygotowany przez gdański Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową pokazał, iż jakość życia w Lublinie oraz w Rzeszowie, jest wyższa niż w innych polskich miastach liczących powyżej 150 tysięcy mieszkańców. Raport bazował na obiektywnych wskaźnikach, oraz metodologii używanej w innych krajach europejskich. Ostateczna pozycja Lublina bazowała na kombinacji wielu czynników. Lublin zajął szczególnie wysoką lokatę w zakresie bezpieczeństwa publicznego (niski poziom przestępczości), dostępu do edukacji, zdrowia i kultury. Obszary, w których miasto nie osiągnęło wysokich wskaźników to transport miejski, lokalna gospodarka, co potwierdzają również inne badania.

Raport został przygotowany w 1999 roku. Możemy przypuszczać, iż jeśli zostałby dziś powtórzony niektóre wskaźniki zmieniłyby się. Należy zauważyć jednak, iż jest mało prawdopodobne aby wskaźniki w których Lublin został wysoko oceniony zmieniły się znacząco w ostatnich latach, ponieważ zależą one przede wszystkim od istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.

5.10 Podsumowanie

Lublin pełni funkcję silnego ośrodka kulturalnego z bardzo zdywersyfikowaną infrastrukturą: od typowych instytucji metropolitalnych, po liczne instytucje kultury niezależnej oraz obywatelskie instytucje prowadzące działalność kulturalną. Rozwinięta jest także sieć placówek służby zdrowia, do realizacji świadczeń medycznych, kompleksowej rehabilitacji oraz prowadzenia profilaktyki prozdrowotnej. Poza tym, występuje tu największa koncentracja kadr, szkolnictwa wyższego i innych funkcji wyższego rzędu w Polsce Wschodniej. Wszystko to sprawia, że Lublin jest ośrodkiem kontaktów społecznych, w tym w dziedzinie biznesu, kultury, nauki, religii, służby zdrowia i innych.

Trudno jest bezpośrednio porównać infrastrukturę społeczną w Lublinie do innych miast podobnej wielkości. Jednak tam gdzie dostępne są statystyki, Lublin lepiej wypada w takich porównaniach. Z całą pewnością duża liczba Instytucji kultury i organizacji pozarządowych zdaje się potwierdzać tę hipotezę. Co więcej, dostępne badania, chociaż w ograniczonym zakresie, zdają się ukazywać Lublin jako atrakcyjne miejsce do życia w opinii jego mieszkańców.

Pomimo tego, analizy wskazują na kilka obszarów które trzeba wspierać. W szczególności chodzi tu o słabe postrzeganie miasta jako miejsca interesującego dla turystów. Jest to sprzeczne z postrzeganiem miasta przez jego mieszkańców jako miejsca z bardzo bogatą tradycją kulturową i tożsamością.

Kluczowymi mocnymi i słabymi stronami oraz szansami, które wyłaniają się z tej części diagnozy są:

Mocne strony:

- Liczna społeczność studencka zgrupowana w pięciu głównych kompleksach akademickich w mieście.
- Według badań społecznych atrakcyjność życia w Lublinie jest wysoko oceniana przez jego mieszkańców w stosunku do innych polskich miast.

Słabe strony:

- Wizerunek Lublina nie cieszy się uznaniem w Polsce i za granicą.

Szanse:

- Szansa na wpisanie Starego Miasta w Lublinie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO i możliwość pełnienia roli Europejskiej Stolicy Kultury w 2016

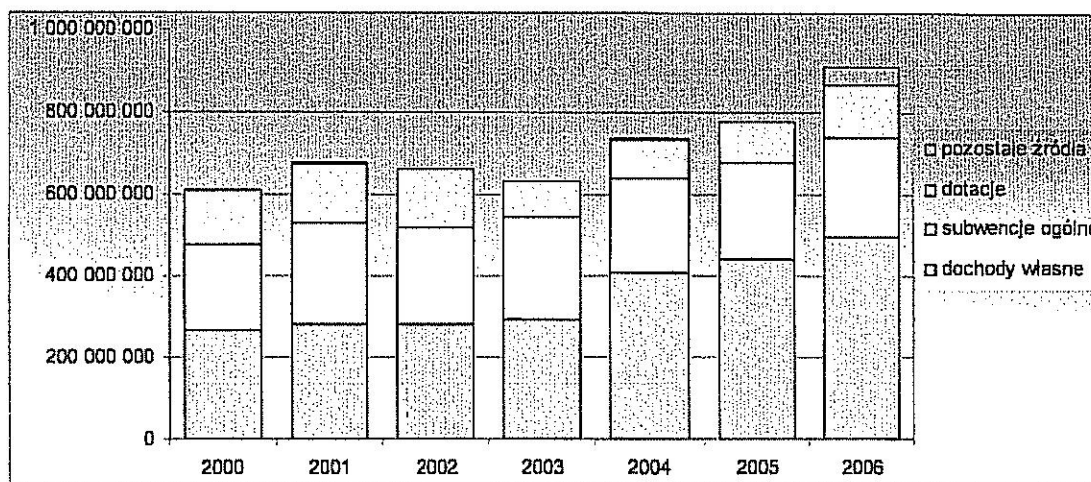
6 ZARZĄDZANIE

6.1 Możliwości budżetowe miasta oraz wykorzystanie środków unijnych

Możliwości budżetowe Lublina określają zdolność miasta do inwestowania, która w znacznym stopniu wpływa na jakość zarządzania. W okresie 2000-2006 obserwuje się przerywany spadkami w latach 2002 i 2003 wzrost dochodów Lublina, zaznaczony wyraźnie w roku 2006 wzrostem do poziomu 920 mln zł z 785 mln zł w roku 2005. W roku 2006 dochody wzrosły w stosunku do roku 2005 o prawie 15%. Wzrost dochodów w roku 2006 w stosunku do roku 2000 przekroczył 30%.

Głównymi składnikami dochodów budżetu w roku 2006 były dochody własne stanowiące prawie 54% budżetu miasta oraz subwencje ogólne (prawie 27%) i dotacje celowe z budżetu państwa (ok. 14%).

Rysunek 37: Dochody miasta Lublin w 2006 roku w zł

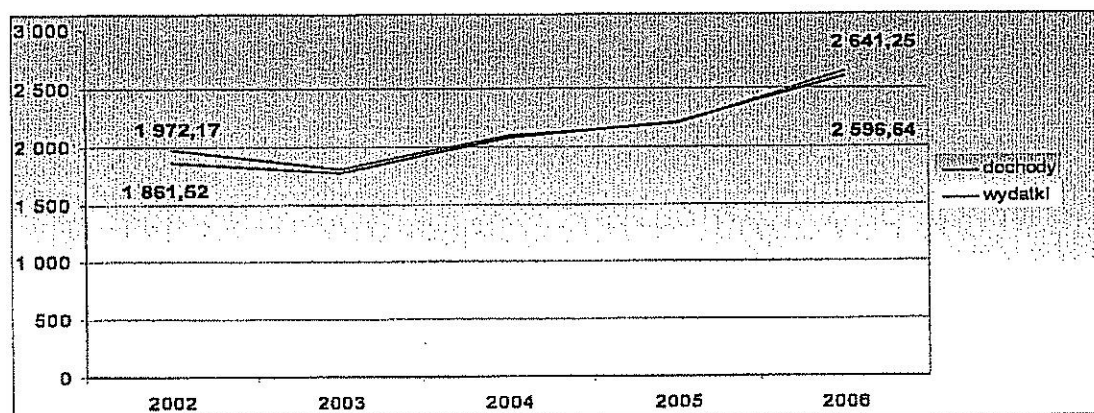

Źródło :Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wielkość dochodów budżetu miasta w przeliczeniu na jednego mieszkańca systematycznie rośnie i przekroczyła w 2006 roku w Lublinie średnią dla województwa (o 27%) oraz nieznacznie średnią dla Polski i wynosiła 2 597 zł. W tym samym roku wielkość dochodów w mieście Bydgoszcz o podobnej liczbie mieszkańców wyniosła 2 593 zł. W Rzeszowie dochody na 1 mieszkańca wyniosły 3 173 zł.

Rysunek 38: Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w roku 2006

Źródło :Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponad 58% wydatków miasta w roku 2006 stanowiły wydatki bieżące, przy czym udział tych wydatków nie wzrastał znacząco w ogólnych wydatkach w budżecie w okresie 2003-2006.

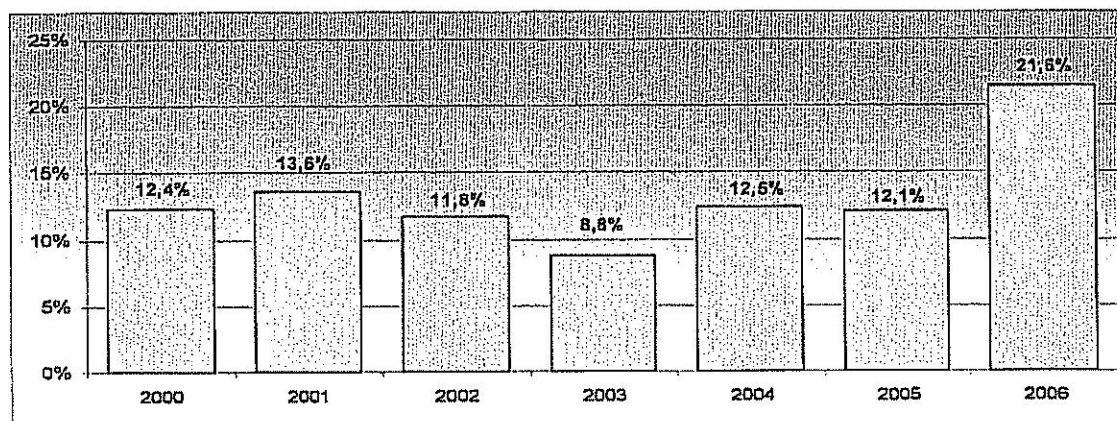
Tabela 3: Wydatki ogółem i wydatki bieżące w budżecie miasta w latach 2003-2006

Źródło :Opracowanie własne na podstawie danych GUS

	2003	2004	2005	2006
Wydatki ogółem w budżecie	648 754 452	748 272 870	780 109 252	935 720 809
Wydatki bieżące	472 556 835	491 076 576	514 328 408	543 329 647

W roku 2006 w stosunku do roku 2005 znacząco wzrosły wydatki na rozwój transportu i łączności, z poziomu 61 mln zł do 135 mln zł. Stosunkowo wysoki poziom wydatków inwestycyjnych miał miejsce w roku 2006 tj. 202 mln zł – wydatki stanowiły wówczas ponad 21 % budżetu w stosunku do udziałów sięgających w poprzednich latach maksymalnie 13,6 %.

Rysunek 39: Wydatki inwestycyjne jako % budżetu w latach 2000-2006

Źródło :Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przewidywany na koniec 2007 roku dług wyniesie 220 mln zł, co stanowi 21,7 % dochodów ogółem budżetu miasta. (Zgodnie z art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.) łączna kwota długu na koniec roku budżetowego nie może przekraczać 60% wykonanych dochodów ogółem jednostki samorządu terytorialnego). W ramach powyższej kwoty zobowiązania miasta z tytułu emisji obligacji wyniosą 30 mln zł, z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów – 190 mln. Na koniec 2008 roku miasto prognozuje kwotę długu na poziomie 396 mln zł, co stanowi 38,25% dochodów ogółem budżetu miasta. Na powyższą kwotę składają się zobowiązania miasta z tytułu zaciągniętych pożyczek i kredytów – 168 mln zł oraz planowanych do zaciągnięcia w 2008 roku pożyczek i kredytów – 227 mln zł.

Lublin pozyskał w latach 2000-2006 ponad 165 mln zł dofinansowania z programów przedakcesyjnych oraz funduszy strukturalnych na realizację projektów inwestycyjnych, nieinwestycyjnych i międzynarodowych. W roku 2006 Lublin pozyskał prawie 45 mln zł, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje kwotę w wysokości 124,8 zł. W tej statystyce miasto wyprzedziło takie metropolie jak Poznań oraz Kraków.

W latach 2000–2004 Lublin uzyskał prawie 85 mln zł dofinansowania aplikując o środki w ramach funduszy przedakcesyjnych. W ramach programu Phare zrealizowano: 5 projektów inwestycyjnych na łączną kwotę dofinansowania 45 mln. zł oraz 5 projektów nieinwestycyjnych i międzynarodowych, o wartości dofinansowania w wysokości 447 610 zł oraz w ramach programu ISPA realizowano projekt na łączną kwotę dofinansowania ponad 38 mln zł.

W latach 2004–2006 Lublin pozyskał ponad 77 mln zł na realizację 28 projektów inwestycyjnych, nieinwestycyjnych i międzynarodowych dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) na lata 2004 – 2006 oraz Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC. (Z funduszy strukturalnych Lublin zrealizował: 16 projektów inwestycyjnych dofinansowanych z Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004 - 2006, 5 projektów nieinwestycyjnych

w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, 7 projektów międzynarodowych i transgranicznych w ramach Programu sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC).

W 2007 roku miasto pozyskało środki finansowe w wysokości 3,4 mln zł na realizację 5 projektów, w tym m.in. na wdrożenie projektu "Strategia Współpracy Transgranicznej Lublin - Łuck - Lwów - Iwano-Frankowsk", który nominowany został do nagrody magazynu Forbes jako Wydarzenie Roku w województwie lubelskim oraz na realizację projektu „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Rokitnie”.

6.2 Praktyka planowania strategicznego i promowania Lublina

Ogólna polityka miasta prowadzona jest w oparciu o Strategię Rozwoju Miasta Lublin z roku 2005. Miasto prowadzi prace nad aktualizacją Programu Ochrony Środowiska, Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Lublin na lata 2004-2008, Zintegrowanym Planie Rozwoju Transportu Zbiorowego. Prace aktualizacyjne prowadzone są również dla "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Lublin" (Lublin posiada uchwalony plan zagospodarowania terenu dla ok. 50% obszaru miasta). Miasto posiada Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) opracowany na lata 2005-2008 w oparciu o wnioski wydziałów i innych struktur miasta dotyczące planowanych inwestycji.

Lublin posiada program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku i o wolontariacie na rok 2008. Miasto współpracuje z licznymi organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (w ramach corocznie opracowywanych programów), działań na rzecz osób niepełnosprawnych (w ramach Programu działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Lublina opracowanego zgodnie ze Strategią działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Lublina w latach 2001-2010), kultury i sztuki oraz kultury fizycznej i turystyki.

O wysokiej jakości kapitału społecznego miasta świadczy wysoka liczba działających organizacji pozarządowych (fundacje: 130 i stowarzyszenia: 750 zarejestrowanych w rejestrze REGON). Miasto cechuje wysoki poziom wykształcenia radnych - 84% radnych legitymuje się wykształceniem wyższym (26 radnych), natomiast 5 radnych posiada wykształcenie średnie.

Polityka promocji miasta realizowana jest przez szereg działań i inicjatyw. Należy tu zaznaczyć obecność takich wydarzeń cyklicznych jak Międzynarodowe Konfrontacje Teatralne, Międzynarodowy Festiwal „Najstarsze Pleśńi z Małej Europy”, nowe formy imprez kulturalnych tj. Noc Kultury czy organizowany latem Jarmark Jagielloński.

Miasto prowadzi stałą współpracę z ponad 20 Miastami Partnerskimi i zaprzyjaźnionymi, a od 2003 roku miasto przystąpiło do Stowarzyszenia miast europejskich „Eurocities”, które wspiera współpracę i wymianę doświadczeń i dobrych wzorów pomiędzy miastami członkowskimi oraz miastami z państw pozaunijnych. Miasto posiada aktualizowaną na bieżąco stronę internetową, również w języku angielskim.

Promocja gospodarcza miasta odbywa się także w ramach inicjatyw tj. „Lubelskie Centrum Międzynarodowej Współpracy Gospodarczej” realizowanej przez UM Lublin wspólnie z Urzędami Miast Łuck i Brześć i adresowanej do przedsiębiorców chcących kooperować na rynkach Ukrainy i Białorusi,

czy chociażby poprzez uczestnictwo władz Lublina na Środkowoeuropejskich Targach Nieruchomości i Inwestycji CEPIF i prezentowaniu oferty inwestycyjnej miasta.

6.3 Zdobyte certyfikaty, wyróżnienia, prestiżowe nagrody, atrakcyjne miejsca w rankingach

Lublin zajął trzecie miejsce w zestawieniu sporządzonym przez Unię Metropolii Polskich, dotyczącym udziału środków zagranicznych w dochodach dwunastu największych miast zrzeszonych w UMP.

W 2007 r. miasto otrzymało Dyplom Europejski - nagrodę Komitetu ds. Środowiska, Planowania Regionalnego i Władz Lokalnych Rady Europy za osiągnięcia w propagowaniu idei jedności europejskiej. Wyróżnienie to jest uznaniem wysiłków i zaangażowania władz Lublina we współpracę międzynarodową i promowanie idei zjednoczonej Europy. Dyplom ma charakter prestiżowy i zwiększa znaczenie miasta na arenie międzynarodowej.

Miasto Lublin otrzymało również wyróżnienie w rankingu "Europejska gmina, europejskie miasto" organizowanym przez "Gazetę Prawną" wspólnie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz Bankiem Gospodarstwa Krajowego.

"Złota Gwiazda Partnerstwa" przyznawana jest przez Komisję Europejską miastom, które poprzez realizację swoich projektów przyczyniły się do wzmocnienia współpracy bliźniaczej. Lublin otrzymał 28 września 2006 roku nagrodę "Złota Gwiazda Partnerstwa", przyznaną za projekt "stereotypy a rzeczywistość". Przedsięwzięcie to, realizowane we współpracy z Nancy (miastem partnerskim we Francji) i Karlsruhe (Niemcy), zostało uznane za wzorcowe w Europie.

6.4 Podsumowanie

Na przestrzeni ostatnich kilku lat systematycznie rosną dochody miasta i wydatki inwestycyjne Lublina, co przekłada się na jakość życia jego mieszkańców. Koordynacja działań władz publicznych, wzmocnienie wysiłków na rzecz promocji miasta oraz długoterminowe planowanie strategiczne pozostaje wyzwaniem dla miasta, które staje w najbliższych latach do walki o utrzymanie i budowę swojej pozycji na tle sąsiednich miast o podobnym potencjale rozwojowym w Polsce i poza jej granicami.

Gwałtownie rosnący potencjał inwestycyjny miasta, połączony ze znaczącym napływem funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, oferuje szansę na rozwój i zmodernizowanie wielu obszarów infrastruktury społecznej i technicznej. Jednak wraz z tymi szansami wzrastać też będzie zapotrzebowanie na sprawne zarządzanie i zwiększenie zdolności absorpcyjnych środków UE. Wiele grup społecznych krytykuje częstotliwość zmian politycznych w mieście, co ma negatywny wpływ na kontynuację polityki rozwoju i skuteczność administracji.

Kluczowymi mocnymi i słabymi stronami oraz szansami, które wylaniają się z tej części diagnozy są:

Słabe strony:

- Niestabilność polityczna skutkuje brakiem spójnej polityki i słabością administracji miasta.

Szanse:

- Rosnące wsparcie Unii Europejskiej dla Polski i regionów położonych na obrzeżach UE

Zagrożenia:

- Miasto nie będzie postrzegane przez decydentów na szczeblu krajowym jako ważne centrum gospodarcze Polski
- Niedostosowanie alokacji środków unijnych do rzeczywistych potrzeb miasta

Załącznik

Pełna wersja Analizy SWOT

Przestrzeń i środowisko

Mocne strony:

- Wiodąca rola na obszarze regionu lubelskiego;
- Lublin - największym miastem w Polsce po wschodniej stronie Wisły;
- Dogodne warunki obsługi regionu ze względu na położenie w centrum województwa;
- Położenie na trzech ważnych międzynarodowych szlakach komunikacyjnych łączących różne części kontynentu europejskiego (droga NR 17 Via Intermare łącząca Gdańsk z Odessą poprzez Warszawę, Lublin i Lwów; odgałęzienie tej drogi w Piaskach do Kijowa jako droga NR 12 i droga NR 19 prowadząca z Litwy i innych krajów nadbałtyckich przez Białystok, Lublin, Rzeszów do Europy południowej);
- Funkcje metropolitalne Lublina, cechujące się: wyraźnymi wpływami w całym regionie, możliwością wykorzystania terenów mających walory przyrodniczo-krajobrazowe, możliwością budowy i wykorzystania potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz potencjału społeczno-gospodarczego;
- Zasobność w dzieła urbanistyki, architektury i sztuki ogrodowej (zwłaszcza obszar Starego Miasta i Wzgórza Zamkowego);
- Silny ośrodek naukowy na obszarze kraju z pięcioma publicznymi uczelniami wyższymi oraz kilkunastoma o charakterze prywatnym;
- Umiarkowana skala śródmiejskiej zabudowy zabytkowej, sprzyjająca kompleksowej renowacji obiektów;
- Bogato urzeźbiona powierzchnia terenu miasta i bogaty krajobraz kulturowy;
- Istniejące niezabudowane korytarze przewietrzania miasta, przeważnie przebiegające suchymi dolinami rzek;
- Stosunkowo duże powierzchnie zieleni parkowej i leśnej w granicach miasta, w tym duże parki i „Stary Gaj”;
- Małownicze położenie topograficzne miasta;
- Stosunkowo niski stopień obciążeń antropogenicznych środowiska przyrodniczego w mieście i korzystny stan sanitarny środowiska;

Słabe strony:

- Położenie miasta w strefie o najniższej zamożności w Polsce;

- Niewystarczające ukształtowanie planowanej aglomeracji lubelskiej dla zahamowania niekorzystnej dekoncentracji osadnictwa;

Szanse:

- Położenie Lublina na szlakach tranzytowych z Europy Zachodniej do Europy Wschodniej;
- Dotychczasowa dominacja społeczno-gospodarcza Lublina w Polsce wschodniej sprzyjająca budowaniu korzystnej dla miasta pozycji konkurencyjnej w kraju i w Europie Środkowej;
- Centralne położenie miasta względem stolic dwóch pozostałych regionów Polski wschodniej;
- Budowa metropolii Lublina;
- Możliwości stworzenia Aglomeracji Lubelskiej w oparciu o centralne funkcje Lublina, Świdnika i ośrodków miejskich w Lubartowie, Łęcznej, Piaskach, Bełżycach, Bychawie i Kurowie (z Markuszowem i Garbowem);
- Szansa na rolę centrum wymiany gospodarczej, naukowej i kulturalnej krajów wschodniej granicy Unii Europejskiej;
- Szansa na rozwój miasta w dziedzinie kultury i uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016;
- Dobrze rozwinięte funkcje wyższego rzędu, zdolne do tworzenia podstaw rozwoju wszystkich możliwych kierunków obsługi regionu, częściowo kraju i tworzenia nowej oferty dla współpracy międzynarodowej;
- Istniejący Zalew Zemborzycki znacznie poprawiający mikroklimat i stosunki wodne;
- Zasobność Lublina (jako miasta o długiej historii) w obiekty archeologiczne i kulturowe;

Zagrożenia:

- Mniejsza dynamika rozwoju osłabiającego konkurencyjność Lublina w stosunku do innych ośrodków metropolitalnych w Polsce;
- Tendencja do naruszania naturalnej rzeźby terenu i niekorzystnych przekształceń krajobrazu kulturowego pod presją inwestorów;
- Rosnąca konkurencja ze strony miast sąsiednich regionów.

Spoleczeństwo i infrastruktura społeczna

Mocne strony:

- Największa koncentracja kadr, szkolnictwa wyższego i innych funkcji wyższego rzędu w Polsce wschodniej;
- Ośrodek kontaktów społecznych, w tym w dziedzinie biznesu, kultury, nauki, religii, służby zdrowia i innych;
- Pełnienie funkcji ośrodka naukowego o randze krajowej z pięcioma wyższymi uczelniami publicznymi, dziewięcioma uczelniami prywatnymi, sześcioma instytutami badawczymi, Lubelskim Towarzystwem Naukowym oraz Kolegium Polsko-Ukraińskim;
- Pełnienie funkcji silnego ośrodka kulturalnego z bardzo zdywersyfikowaną infrastrukturą; od typowych instytucji metropolitalnych (filharmonia, teatry, muzea, etc.) po liczne instytucje kultury niezależnej oraz obywatelskie instytucje prowadzące działalność kulturalną (stowarzyszenia, fundacje, parafie);
- Silne środowisko dziennikarskie (prasa) i środowiska twórczych z trzema średnimi szkołami artystycznymi, kilkoma szkołami muzycznymi i Wydziałem Artystycznym w UMCS;
- Pełnienie funkcji ośrodka rozwoju specjalistycznej służby zdrowia, z Uniwersytetem Medycznym z czterema wydziałami kształcenia kadr medycznych i farmaceutycznych, szpitalami II i III poziomu referencyjnego, w tym klinicznymi i zapleczem rehabilitacyjnym;
- Silne tradycje sportów zespołowych w mieście;
- Duża ilość i silna koncentracja materialnych i niematerialnych dóbr kultury o znaczeniu ponad lokalnym datowanych od początków historii miasta do czasów najnowszych (zabytki, kolekcje, tradycja);
- Przewaga w strukturze wieku mieszkańców Lublina ludności wieku produkcyjnego (67%), następnie wieku przedprodukcyjnego (17%) wg danych GUS na koniec roku 2006;
- Różnorodność oferty edukacyjnej proponowanej zarówno przez szkoły i placówki utrzymywane przez miasto, jak i inne podmioty prowadzące szkoły, w tym placówki integracyjne i specjalne;
- Dobrze przygotowana do sprawowania stanowisk kierowniczych w oświacie kadra nauczycielska;
- Dobrze rozwinięta sieć placówek służby zdrowia, do realizacji świadczeń medycznych, rehabilitacji kompleksowej oraz prowadzenia profilaktyki prozdrowotnej;
- Realizowane programy zdrowotne dla różnych grup wiekowych finansowane ze środków publicznych;

- Rozwijająca się baza rekreacyjno-sportowa, kulturalna, oświatowa umożliwiającą mieszkańcom różnych grup wiekowych i społecznych prowadzenie aktywnego trybu życia;
- Poprawiający się stan sanitarny miasta, w tym skuteczność ochrony środowiska, wzrastająca świadomość mieszkańców w tym zakresie;
- Dobrze rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej, i aktywizacji zawodowej, oświaty i wychowania do realizacji wsparcia społecznego;
- Odpowiednio wykształcona i przygotowana zawodowo kadra do prowadzenia kompleksowej rehabilitacji, w tym dla osób niepełnosprawnych oraz wymagających pomocy społecznej;
- Istniejące przy organizacjach pozarządowych grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, integrujące środowiska oraz intensyfikujące działania państwa i samorządu terytorialnego na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Duży potencjał rozwoju kultury w wielu dziedzinach, w oparciu o działające zaplecze instytucjonalne;
- Zróżnicowana infrastruktura kultury w mieście zapewniająca powszechny dostęp do aktywności kulturalnej;
- Szereg cyklicznych imprez kulturalnych o randze ponadregionalnej i międzynarodowej;
- Wielokulturowe dziedzictwo (w tym zabytki architektury) reprezentujące większość stylów historycznych;
- Szlaki turystyczne łączące Lublin z regionem;
- Pełnienie funkcji regionalnego węzła obsługi turystyki z zapleczem hotelowym, licznymi atrakcjami turystycznymi, zwłaszcza w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego (zabytki, muzea i miejsca pamięci);
- Obiekty sportowe, w tym pływalnie, korty, stadiony, wyciąg nart wodnych, lodowisko, ośrodki wypoczynkowe i hale sportowe;
- Dobrze przygotowane zaplecze kadrowe i instytucjonalne do obsługi ruchu turystycznego (tym Lubelski Ośrodek Informacji Turystycznej);
- Baza hotelowa o wysokim standardzie, w tym także baza pensjonatowa;
- Duża podaż kadr technicznych i menedżerskich ze znajomością języków obcych;
- Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego mieszkańców;
- Zabudowa Lublina wpisana na listę pomników historii;

Stabe strony:

- Niewystarczająca ochrona i modernizacja zasobów mieszkaniowych w zabytkowych obszarach miasta, głównie w obrębie Starego Miasta;
- Ujemne saldo migracji (notowany od 2003 roku systematyczny, powolny spadek liczby ludności);
- Stosunkowo niski poziom zatrudnienia w Lublinie (29,9%) na tle dużych miast w Polsce (wyższy niż w Białymstoku - 25,9% , dużo niższy niż w Rzeszowie - 44,5%);
- Bariera architektoniczna i komunikacyjna w poruszaniu się osób niepełnosprawnych i w korzystaniu z szerokiej gamy usług;
- Niedobór ośrodków wsparcia z rehabilitacją dla dzieci;
- Niewystarczająca ilość zakładów opiekuńczo-leczniczych i brak zakładów opiekuńczo-rehabilitacyjnych;
- Niewystarczająca ilość mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, bezdomnych, ofiar przemocy, po zakładzie karnym (zagrożonych wykluczeniem społecznym);
- Koncentracja instytucji kultury i wydarzeń kulturalnych na niewielkim obszarze śródmieścia;
- Wymagający poprawy turystyczny system oznakowań, w tym: tablic przy wjazdach do miasta informujących o miejscu usytuowania Lubelskiego Ośrodka Informacji Turystycznej, tablic z planami Lublina w śródmieściu oraz drogowych wskazujących najciekawsze zabytki, hotele, muzea, dworce, ważniejsze instytucje na terenie miasta;
- Niedostatek parkingów w pobliżu miejsc najatrakcyjniejszych dla turystów;
- Niedostatek bazy hotelowej o niższym standardzie turystycznym, w tym campingu dla turystów pieszych i zmotoryzowanych, domu wycieczkowego i kwater;
- Zbyt wysokie ceny usług hotelarskich;
- Niedostateczna podaż atrakcyjnych i specyficznych produktów turystycznych wykorzystujących istniejący potencjał;
- Mało atrakcyjna oferta kulturalna i rozrywkowa dla turystów w sezonie letnim;
- Mała dostępność publiczna urządzeń sanitarnych w mieście;
- Niska zamożność mieszkańców Lublina wywołana przeciętnie niskimi dochodami z pracy najemnej;

Szanse:

- Wpisanie zespołu staromiejskiego Lublina na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO;

- Istniejące zaplecze kadrowe z wyższym wykształceniem dla wielu kierunków rozwoju funkcji wyższego rzędu;
- Możliwość uzyskania środków na utrzymanie różnorodnych dóbr dziedzictwa kulturowego - możliwości uzyskania środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rewitalizację wzgórza Starego Miasta;
- Poprawa obsługi ruchu turystycznego;
- Możliwości wykorzystania kadr dla obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego;
- Promocja miasta poprzez ważne wydarzenia historyczne: Unia Lubelska, 700-lecie lokacji miasta, 600-lecie ukończenia malowideł w Kaplicy Św. Trójcy;
- Rosnąca świadomość społeczna o randze dóbr dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza materialnych;
- Rosnąca aktywność organizacji pozarządowych (OPP).

Zagrożenia:

- „Drenaż mózgów” – migracja osób o wysokich kwalifikacjach i zdolnościach do ośrodków o wyższej aktywności;
- Niski przyrost naturalny i ujemne saldo migracji, grożące utrwalaniem się tendencji starzenia się ludności miasta, wzrostem obciążenia socjalnego;

Infrastruktura techniczna

Mocne strony:

- Dobre połączenie szlakami drogowymi ze wszystkimi miastami województwa, a także z terenami wiejskimi;
- Posiadanie centralnego systemu dystrybucyjnego przystosowanego do przesyłu ciepła w ilości przekraczającej o ponad 30 % obecne potrzeby ciepłone;
- Pełne wyposażenie w zakresie gazu przewodowego głównie w nowo budowanych osiedlach;
- Pełne wyposażenie miasta w urządzenia telefonii przewodowej i bezprzewodowej;
- Rezerwy w głównych układach przesyłowych systemu kanalizowania i oczyszczania ścieków;
- Sieć łączności informatycznej porównywalna ze wskaźnikami krajowymi (Ilość gospodarstw domowych w dostępie do Internetu wzrosła od 2003 roku o 65%);
- Dobra polityka gospodarki odpadami;
- Dobre przygotowanie planistyczne i projektowe do realizacji zadań infrastrukturalnych.

Słabe strony:

- Brak obwodnicy Lublina;
- Wąskie gardla w wewnętrznej obsłudze komunikacyjnej miasta;
- Niski stopień wykorzystania transportu kolejowego i dekapitalizacja infrastruktury kolejowej;
- Niewykorzystana sieć połączeń kolejowych Lublina w relacji północ – południe;
- Brak lotniska z połączeniami krajowymi i międzynarodowymi;
- Brak sprawnych połączeń komunikacyjnych dworca kolejowego z różnymi częściami miasta, głównie ze śródmieściem i odległe umieszczenie dworców komunikacji pozamiejskiej (PKP, PKS);
- Niedobór miejsc parkingowych w mieście, zwłaszcza przy siedzibach obiektów użyteczności publicznej;
- Niepełne wyposażenie w sieci wod-kan. w nowo realizowanych dzielnicach i terenach przemysłowych oraz niedostatecznie rozwinięty system kolektorów dla budownictwa mieszkaniowego (Szerokie, Rudnik, Felin, Bursaki, Wrotków, Polygonowa, Sławin, Zadębie);

- Konieczność przebudowy ok. 10 % pracujących sieci wodno-kanalizacyjnej, tj. wybudowanych przed 1945 r., których okres używalności ze względu na ponad 60-letni okres eksploatacji dobiega końca;
- Negatywne skutki odczuwalne w wielu częściach miasta nieuporządkowania klimatu akustycznego;
- Niedostateczny system urządzeń podczyszczających kanalizacji deszczowej; odprowadzających wody opadowe;
- Niedostatecznie rozwinięta sieć światłowodowa;

Szanse:

- Lublin jako regionalny, krajowy i międzynarodowy węzeł komunikacji drogowej i kolejowej;
- Możliwość wykorzystania istniejących komunikacyjnych relacji międzynarodowych do utworzenia w Lublinie głównego ośrodka współpracy międzynarodowej, szczególnie z Ukrainą i Białorusią;
- Racjonalizacja podziału zadań przewozowych i wydatków na komunikację miejską w oparciu o mechanizm konkurencji;
- Duże możliwości rozwoju komunikacji zbiorowej;
- Budowa lotniska w Lublinie;
- Budowa obwodnicy w północnej części miasta;
- Właściwe wykorzystanie środków na realizację projektów infrastrukturalnych w oparciu o środki unijne;

Zagrożenia:

- Marginalizacja miasta i regionu w krajowych politykach rozwoju infrastruktury i komunikacji;
- Niewystraszające środki na odtworzenie postępującej dekapitalizacji taboru i infrastruktury transportu publicznego;
- Wzrost kosztów w zakresie obsługi technicznej infrastruktury w związku z postępującym rozwojem przestrzennym miasta.

Gospodarka

Mocne strony:

- Największy potencjał gospodarczy i naukowo-techniczny w regionie;
- Pełnienie funkcji ośrodka regionalnego życia gospodarczego, w tym wymiany handlowej, koncentracji instytucji otoczenia biznesu, administracji gospodarczej, produkcji i potencjału naukowo-badawczego;
- Istniejące fundacje i instytucje okolobiznesowe wspierające rozwój małej i średniej przedsiębiorczości;
- Istnienie strefy ekonomicznej i parku naukowo-technologicznego;
- Rosnąca skłonność do inwestowania;

Słabe strony:

- Niski poziom rozwoju przedsiębiorczości i niskie tempo przyrostu nowych firm;
- Niski stopień wykorzystania istniejącego majątku trwałego;
- Słaba przeciętna kondycja ekonomiczna firm;
- Niski poziom wyposażenia miasta w urządzenia infrastruktury ekonomicznej;
- Mała ilość nietypowych (oryginalnych co najmniej w skali kraju) kierunków działalności gospodarczej stanowiącej specjalność miasta i regionu;

Szanse:

- Tworzenie załączków działalności badawczo-innowacyjnej na rzecz przedsiębiorczości;
- Tworzenie zorganizowanego systemu informacji rynkowej dla przedsiębiorców i konsumentów;
- Rosnąca atrakcyjność inwestycyjna miasta;
- Zmiana profilu gospodarczego w kierunku usług rynkowych i inwestycji w innowacyjne technologie;
- Działalność Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego i specjalnej strefy aktywności gospodarczej;
- Dopływ kapitału z różnych źródeł zewnętrznych - fundusze strukturalne Unii Europejskiej, fundusze rządowe przekazywane poprzez kontrakty wojewódzkie oraz kapitał prywatny;
- Właściwe wykorzystanie zasobów kadrowych i majątkowych;

- Transfer wiedzy do przedsiębiorstw;
- Ożywienie w relacjach gospodarczych z krajami Europy Wschodniej zwłaszcza z firmami z Ukrainy, Białorusi i Rosji;
- Wzrost zainteresowania inwestorów zachodnich ożywieniem rynków w Europie Wschodniej i budowanie platformy współpracy międzynarodowej w naszym regionie, w tym głównie w Lublinie;
- Projekt Lubelskiego Parku Przemysłowego;
- Umiejętne wykorzystanie środków UE na B+R; z ukierunkowaniem na wzrost wdrażanie innowacyjnych technologii i systemów produkcji;
- Poprawa kondycji ekonomicznej w związku ze wzrostem nakładów inwestycyjnych i dopływem środków z funduszy strukturalnych;
- Rozwój funkcji wyższego rzędu celem tworzenia nowych miejsc pracy w tym sektorze);

Zagrożenia:

- Dekapitalizacja w majątku trwałym i w wyposażeniu technicznym poszczególnych dziedzin;
- Niedostatecznie rozwinięty dostęp do usług okołobiznesowych;
- Zaniechanie przez władze miasta tworzenia przyjaznych warunków do inwestowania;
- Zbyt niska zamożność ludności w regionie i w kraju dla stworzenia wystarczającego popytu na usługi.

Zarządzanie

Mocne strony:

- Lublin jako regionalne centrum administracyjne i jako stolica regionu - koncentracja funkcji ogólnej i specjalnej administracji rządowej i samorządowej, administracji gospodarczej oraz organizacji pozarządowych;
- Wysoka jakość kadr do zarządzania;
- Plan zagospodarowania terenu obejmuje znaczny obszar miasta (ok. 50% obszaru) na tle innych miast Polski;
- Wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w budżecie miasta od roku 2003 i wyraźny wzrost w roku 2006;

Słabe strony:

- Niedostateczna infrastruktura w zakresie pełnienia funkcji wyższego rzędu (nauka, gospodarka, kultura, służba zdrowia);
- Niedostatecznie nierozwinięte formy współpracy międzygminnej;

Szanse:

- Wykorzystanie instytucjonalnie zorganizowanej współpracy międzynarodowej Lublina (m.in w ramach Euroregionu Bug);
- Wzrost aktywności Lublina na krajowych i międzynarodowych imprezach wystawienniczo-targowych;
- Wykorzystanie kontaktów partnerskich w podniesieniu rangi Lublina na arenie międzynarodowej;
- Wykorzystanie wzrostu dochodów miasta w jego budżecie (głównie dochodów własnych) na rozwiązanie właściwych problemów;
- Wspomaganie tworzenia warunków działania klastra akademickiego;
- Rozwój systemu informacji przestrzennej;

Zagrożenia:

- Ograniczone umiejętności koordynacji władz publicznych;
- Niedocenianie szansy potencjału ciągłości strategicznego planowania;

- Niewystarczające umiejętności budowania wizerunku miasta i dostatecznej promocji w kraju i zagranicą.

PRZEWODNICZĄCY RADY MIASTA

Piotr Dreher

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA LUBLIN

CZĘŚĆ DRUGA - STRATEGIA

wrzesień 2008

WSTĘP	1	
1	PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT	3
1.1	Silne i Słabe Strony	4
1.2	Szanse i Zagrożenia	4
2	KLUCZOWE ZAGADNIENIA I WYBÓR STRATEGII	5
2.1	Kluczowe zagadnienia strategiczne	5
2.2	Wizja	5
2.3	Misja	7
2.4	Cele strategiczne i operacyjne	9
2.5	Wdrażanie przestrzenne celów strategicznych i operacyjnych	13
3	REALIZACJA I MONITORING STRATEGII	18
3.1	Realizacja strategii rozwoju Lublina	18
3.2	Monitoring	20
ZAŁĄCZNIK 1: Obecne i Planowane Projekty oraz Inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji Strategii		26
ZAŁĄCZNIK 2: Proces Konsultacji Społecznych i ich rezultaty		35

WSTĘP

Niniejszy dokument jest drugą częścią aktualizacji Strategii dla Miasta Lublina zaakceptowanej przez Radę Miasta w roku 2005. Podczas gdy Strategia jest z natury dokumentem, który obowiązuje przez kilka lat, aktualizacja w tym przypadku wynika z zapisów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego określających warunki ubiegania się o fundusze UE w następnym okresie finansowania w latach 2007-13. W celu objęcia tego okresu i zapewnienia kompatybilności z towarzyszącym jej Wieloletnim Planem Inwestycyjnym, Strategia obejmuje okres od roku 2008 do 2015 włącznie.

Podczas przygotowania aktualizacji musiał zostać dokonany wybór dotyczący zakresu, w jakim zapisy dotychczasowej Strategii pozostają utrzymane lub poddane rewizji. Ostatecznie podjęto decyzję o podtrzymaniu ogólnego kierunku strategicznego ujętego w poprzedniej wersji, przy czym od podstaw dokonano przeglądu i analizy założeń strategicznych. W ten sposób analiza przeprowadzona w poprzedniej Strategii została wykorzystana w procesie aktualizacji, ale uzupełniono ją o dodatkową analizę i badania w szerokim zakresie. Zaktualizowana Strategia jest w zamierzeniu dokumentem nowym, a jednocześnie zawierającym wiele elementów, które uznane zostały za ważne w poprzedniej wersji.

Aktualna diagnoza stanu miasta stanowi Część Pierwszą Strategii opartą na aktualizacji i rozszerzeniu danych ze Strategii z 2005 roku. Podsumowanie analizy SWOT zostało przedstawione na początku tego dokumentu. Część Druga Strategii powinna być postrzegana jako strategia sama w sobie ukazująca wizję, misję, kierunek strategiczny i zamierzone środki wdrażania Strategii.

Strategia została przygotowana przez konsultantów zewnętrznych wspieranych przez grupę roboczą powołaną przez Prezydenta Miasta dla tego celu. Zespół konsultantów obejmował ekspertów lokalnych, krajowych i międzynarodowych. Dodatkowo zorganizowano spotkania grup focusowych z przedstawicielami kluczowych grup interesu w mieście w celu sprawdzenia czy przyjęta logika Strategii opiera się na testach krytyki zewnętrznej.

Okres objęty Strategią będzie z pewnością dynamicznym okresem w historii zarówno Polski, jak i Lublina. Gospodarka krajowa cechuje się wysokim wzrostem rozwoju, a generowany dochód będący następstwem rozwoju jest uzupełniany przez rosnące finansowanie z funduszy strukturalnych UE. Ponadto, organizacja mistrzostw Euro 2012 w Polsce i Ukrainie będzie dodatkowo stymulowała inwestycje, aczkolwiek nie jest jasne w jakim stopniu może na tym skorzystać Miasto Lublin.

Należy zauważyć jednak, że pomimo tej pozytywnej perspektywy, Lublin będzie w kolejnych latach stał przed znacznymi wyzwaniami. Miasto jest stolicą jednego z najbiedniejszych regionów w nowej UE, a fakt ten zagraża promocji wartości miasta na zewnątrz. Aby cieszyć się dobrą koniunkturą Lublin musi poprawić zarówno standardy życia w mieście jak i wizerunek, jaki kreuje na zewnątrz. Niniejsza Strategia tworzy ramy, w których te zmiany mogą mieć miejsce.

Każda Strategia jest tylko tak dobra, jak sposób, w który jest wdrażana. W przypadku niniejszej Strategii kluczem do sukcesu będzie zakres, w jakim bezpośrednio wpłynie ona na wydatkowanie środków publicznych na cele strategiczne, czy z budżetu miasta czy też z innych źródeł. Ponadto, równie ważne jest, aby fundusze publiczne były wykorzystane mądrze i efektywnie, w taki sposób, który zapewni, że oczekiwane rezultaty Strategii zostaną osiągnięte.

Ostatecznie, sukces Strategii będzie również zależał od wspólnych wysiłków sektora publicznego, środowiska biznesowego i organizacji pozarządowych w mieście. Strategia podkreśla, że najlepsze rezultaty zostaną osiągnięte wówczas, kiedy te trzy grupy będą współpracować na partnerskich zasadach. Dlatego też zakłada się, że Strategia może zainicjować powstanie nowych partnerstw wokół wspólnych aspiracji, powstałych również podczas prac nad niniejszą Strategią.

1 PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT

Zestawienie najistotniejszych aspektów analizy SWOT uznanych za fundamentalne dla strategicznych kierunków rozwoju miasta, wynika z analiz diagnostycznych rozwiniętych w Pierwszej Części Strategii.

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lublin największym miastem w Polsce po wschodniej stronie Wisły ▪ Miasto ma bogatą i wielokulturową historię, czego przejawem jest zachowany, unikalny krajobraz kulturowy ▪ Liczna społeczność studencka zgrupowana w pięciu głównych kompleksach akademickich w mieście ▪ Miasto dysponuje tradycyjnie silnymi więzami ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej ▪ Miasto dysponuje stosunkowo dużą podażą młodych i dobrze wykształconych pracowników ▪ Według badań społecznych atrakcyjność życia w Lublinie jest wysoko oceniana przez jego mieszkańców w stosunku do innych polskich miast 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak obwodnicy miasta i słaba sieć powiązań transportowych z resztą kraju (np. brak lotniska, dróg ekspresowych i szybkiej kolei) ▪ Lublin jest stolicą jednego z najuboższych regionów w Polsce ▪ Miasto cechuje stosunkowo niski poziom rozwoju przedsiębiorczości i niskie tempo przyrostu nowych firm ▪ Miasto ma stosunkowo małe osiągnięcia w przyciąganiu inwestycji zewnętrznych ▪ Niestabilność polityczna skutkuje brakiem spójnej polityki i słabością administracji miasta ▪ Słaby system wewnętrznych połączeń komunikacyjnych i powiązań pomiędzy rodzajami systemów transportu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa dróg ekspresowych i lotniska międzynarodowego poprawi połączenia transportowe miasta ▪ Poprawa stosunków gospodarczych pomiędzy Polską a jej wschodnimi sąsiadami ▪ Rosnące wsparcie Unii Europejskiej dla Polski i regionów położonych na obrzeżach UE ▪ Szansa na wpisanie Starego Miasta w Lublinie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO i możliwość pełnienia roli Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 ▪ Tworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Lublinie, Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego i innych form systemowego wspierania (innowacyjnej) przedsiębiorczości ▪ Szybki rozwój technologii informacyjnych redukujący istotność położenia geograficznego ▪ Nasilające się procesy metropolizacyjne Lublina i okolicznych gmin ▪ Rozwój turystyki w mieście i w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szybszy rozwój innych regionów w Polsce może osłabiać konkurencyjność Lublina ▪ Utrzymujący się "drenaż mózgów" z miasta zredukuje jego potencjał przyciągania i zatrzymania w Lublinie firm o innowacyjnym profilu działalności ▪ Miasto nie będzie postrzegane przez decydentów na szczeblu krajowym jako ważne centrum gospodarcze Polski ▪ Nasilenie negatywnych trendów demograficznych, powodowanych przez m.in. ujemne saldo migracji i utrzymującej się tendencji starzenia się społeczeństwa ▪ Niedostosowanie alokacji środków unijnych do potrzeb Miasta

Szczegółowa analiza słabych i mocnych stron oraz zidentyfikowanych szans i zagrożeń została przedstawiona w Pierwszej Części Strategii. Skrócona wersja analizy SWOT zaprezentowana powyżej uwzględnia te obszary, które zostały uznane za strategiczne, w oparciu o poniżej przedstawione kryteria.

1.1 Silne i Słabe Strony

Silne i słabe strony mają wartość strategiczną, jeżeli są istotnie silne lub słabe w relacji do miast, z którymi Lublin może być porównywany, zwłaszcza ze stolicami regionów Polski, z wyjątkiem Warszawy. W podsumowaniu powyżej zostały wyszczególnione tylko te obszary, które muszą zostać uwzględnione w celach strategicznych i operacyjnych Strategii rozwoju miasta. Obszary działań operacyjnych o charakterze niesstrategicznym powinny być przedmiotem systematycznych prac struktur i instytucji miejskich w ramach bieżącej działalności.

1.2 Szanse i Zagrożenia

Szanse i zagrożenia są wynikiem zmian trendów lub możliwych wydarzeń, które wpłyną na środowisko zewnętrzne i mogą mieć miejsce w okresie siedmiu lat od opracowania Strategii. Szanse są zmianami, które mogą być korzystne dla osiągnięcia celów Strategii, podczas gdy zagrożenia są zmianami, które mogą mieć negatywny efekt, jeżeli nie odniesiono się do nich w Strategii.

Szanse i zagrożenia opisują przyszłe zmiany, które mogą, ale nie muszą wydarzyć się tak, jak zostało przewidziane. Te przewidywane zmiany, które z powodu istotnego wpływu na rozwój Lublina zostały zawarte w podsumowaniu, cechują się wysokim prawdopodobieństwem i istotnym wpływem na osiągnięcie celów Strategii. Dlatego też muszą one być brane pod uwagę w opracowaniu Strategii.

Należy zauważyć, że szanse *nie* stanowią możliwych strategii. Decyzja o wykorzystaniu lub pominięciu każdej z szans wymaga analizy ich uwarunkowań i skutków zamierzonych oraz „ubocznych”. Decyzja o wyborze konkretnej strategii musi bazować na analizie całego „obrazu” strategicznego, a nie tylko na potencjalnych szansach.

2 KLUCZOWE ZAGADNIENIA I WYBÓR STRATEGII

2.1 Kluczowe zagadnienia strategiczne

Kluczowe zagadnienia strategiczne są tymi, które wynikają ze zbiorczej analizy SWOT poprzez połączenie dwóch lub więcej wymienionych w niej czynników. Są to zagadnienia, do których musi się odnosić przedstawiona wizja, misja i cele strategiczne. Zidentyfikowane zagadnienia przedstawione zostały poniżej w formie pytań, na które musi odpowiedzieć Strategia:

- W jaki sposób Strategia może wykorzystać odpowiednie walory miasta, które wpływają na poprawę jakości życia (np. środowisko, kultura, różnorodność) w celu stworzenia lepszych warunków ekonomicznych dla mieszkańców?
- Jakie korzyści może odnieść Lublin dzięki środowisku akademickiemu i potencjałowi, jaki stanowi populacja studentów?
- Jak polepszyć atrakcyjność Lublina jako miejsca nowych inwestycji i miejsca, w którym robi się interesy i w ten sposób tworzyć silniejszą gospodarkę i więcej miejsc pracy?
- Jak wykorzystać geograficzne położenie miasta: bliskość wschodniej granicy UE i dostęp do stolicy, jednego z najszybciej rozwijających się miast, w celu odniesienia korzyści ekonomicznych i społecznych? Czy Lublin powinien przyjąć Strategię skierowaną w stronę sąsiadów na Wschodzie czy raczej na Zachodzie, czy też może w kierunku Warszawy?
- W jaki sposób zachęcić młodych ludzi, którzy darzą Lublin sympatią, aby zamieszkali w mieście na stałe bądź też do niego powrócili?
- W jaki sposób miasto powinno być promowane wśród odwiedzających, potencjalnych mieszkańców i potencjalnych inwestorów? Innymi słowy, jaka „marka” lub jaki „produkt”, jest sprzedawany i jak może on być promowany wśród poszczególnych grup odbiorców?

2.2 Wizja

Aktywność samorządu może wpływać na jakość życia stałych i tymczasowych mieszkańców Lublina. Jest zrozumiałe, że na warunki życia ludzi wpływa wiele czynników, jednak tylko niektóre z nich są pochodną działania służb publicznych. Fundusze publiczne od których zależy skala i skuteczność tych działań, są alokowane przez instytucje rządowe i samorządowe zgodnie z zasadami określonymi w ustawach i w odpowiednich dokumentach strategicznych. Rolą samorządu jest więc wpisanie wielości tych działań w ramy Strategii rozwoju lokalnego dla całego Miasta i wskazanie, jak zasoby, którymi Miasto dysponuje, mogą zostać wykorzystane z możliwie najlepszym skutkiem.

Strategia Rozwoju obejmuje okres 2008-2015. Jest to więc dokument, którego celem jest wytyczenie i pokonanie przez Lublin drogi z miejsca, w którym jest teraz do miejsca, w którym Miasto chce być za siedem lat. Pod tym względem Strategia musi bazować na realistycznej ocenie aktualnego stanu miasta oraz aspiracji i oczekiwań co do osiągnięcia zamierzonego stanu w danym czasie.

Zamierzeni beneficjenci Strategii

Zamierzonymi beneficjentami Strategii są **ludzie, którzy mieszkają lub pracują w Lublinie w jakimkolwiek czasie**. Żyjemy w czasach, kiedy znaczące grupy mieszkańców są zdolne do zmiany miejsca zamieszkania według kryteriów wynikających z jednostkowych planów życiowych. Stan ten jest nieuniknioną konsekwencją swobody ruchu i szansy, z której mieszkańcy Polski korzystają od roku 1989, a w szczególności teraz w dobie członkostwa Polski w Unii Europejskiej i wejścia do strefy Schengen. Tendencje migracji mieszkańców stanowią istotny wskaźnik oceny atrakcyjności miasta i wyznaczają jego potencjał ekonomiczny. Strategia niniejsza przyjmuje za zrozumiałe, że pewna liczba mieszkańców miasta zdecyduje się na poszukiwanie lepszych warunków życia poza Lublinem. Jednakże celem Strategii jest utrzymanie wysokiej atrakcyjności i możliwości rozwoju miasta przez zapewnienie możliwie najlepszej jakości życia tym mieszkańcom, którzy pozostaną w Lublinie i nowym ludziom, którzy przybędą do Lublina w tym okresie. Dlatego też, należy przyjąć, że grupa beneficjentów Strategii może zmieniać się w znacznym stopniu wraz z upływem czasu.

Zamierzone korzyści Strategii

Strategia rozwoju ma na celu **polepszenie jakości życia** ludzi, którzy żyją i pracują w Lublinie. Jednak każdy mierzy jakość własnego życia w odmienny sposób, materialnie, społecznie, kulturowo i dla większości ludzi istotne jest odpowiednie połączenie tych czynników. Strategia nie może więc aspirować do zaspokojenia wszystkich potrzeb wszystkich ludzi. Jest ona jedynie zapisem wyborów dotyczących przeznaczenia ograniczonych funduszy publicznych w stosunku do zgłaszanych oczekiwań. Poniższe sformułowania definiują główne kryteria, poprzez które będą dokonywane określone wybory:

- Strategia ma na celu poprawę poziomu zamożności mieszkańców i zatrudnionych w Lublinie, w wymiarze bezwzględny i relatywnie do średniej krajowej.
- Strategia ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców i zatrudnionych w Lublinie, zarówno w ich własnej ocenie jak i w relacji do innych miast o podobnej wielkości według zobiektywizowanych wskaźników.
- Żaden z powyższych celów nie powinien być osiągnięty kosztem jakiegokolwiek grupy mieszkańców czy zatrudnionych, tzn. Strategia powinna, stosownie do możliwości, uwzględniać potrzeby i interesy wszystkich mieszkańców i zatrudnionych w Lublinie.

Jest zrozumiałe, że osiągnięcie powyższych korzyści wymaga wspólnego wysiłku sektora publicznego, prywatnego i organizacji pozarządowych. Wdrożenie Strategii z sukcesem zależy również od pomyślnego rozwoju podmiotów wszystkich tych sektorów. Należy podkreślić, że podmioty te występują w Strategii jako kluczowi aktorzy i zarazem partnerzy samorządu w realizacji określonych celów publicznych.

Obecna sytuacja

Badania wykazują, że jakość życia w Lublinie jest wysoko oceniana przez jego mieszkańców w stosunku do oceny mieszkańców innych miast polskich, a jednocześnie dochód na mieszkańca w Lublinie plasuje się na najniższym poziomie w całej Polsce. Te dwa fakty posłużyły do sformułowania ogólnej wizji opisującej stan miasta w roku 2015 :

“W 2015 roku Lublin powinien zachować możliwie najwyższą ocenę jakości życia, dążąc jednocześnie do podniesienia wyników ekonomicznych powyżej wartości wskaźników rozwoju dla podobnych sobie stolic regionów. Aspirujemy do bycia postrzeganym jako miasto otwarte, które ceni i szanuje swoich mieszkańców, osoby tu pracujące i odwiedzające”.

2.3 Misja

Podczas gdy wizja opisuje stan, w którym chcielibyśmy zobaczyć miasto w roku 2015, misja przedstawia, w szerszym ujęciu, jakie cechy musi posiadać miasto, aby stan ten osiągnąć. Podobnie jak wizja, misja w zmierzeniu wyraża nasze aspiracje, jednak musi ona bazować również na realnej ocenie obecnej sytuacji miasta. W celu osiągnięcia zaprezentowanej powyżej wizji na rok 2015 konieczne jest spełnienie przez Lublin następujących warunków:

- Tworzenie otwartej orientacji w relacjach z otoczeniem zewnętrznym, resztą świata, z turystami, studentami, nowymi mieszkańcami, z inwestorami i z ludźmi chcącymi prowadzić interesy z udziałem miasta.
- Wzmocnienie swojej pozycji, jako jednego z trzech miast polskich charakteryzujących się najwyższą jakością życia w ocenie jego mieszkańców.
- Poprawa wyników ekonomicznych w stosunku do innych miast poprzez stymulowanie wzrostu lokalnego biznesu i atrakcyjności inwestycji zewnętrznych.
- Wzmocnienie swojej roli, jako centrum metropolitalnego dla obszaru w zasięgu codziennych dojazdów do pracy, jako stolicy województwa lubelskiego i jako ważnego centrum usługowego dla Warszawy.
- Uznanie za pręźnie funkcjonujące europejskie miasto, cieszące się zaufaniem inwestorów i będące częścią europejskiej sieci komunikacji.
- Tworzenie klimatu poszanowania dla grup mniejszościowych i jednoczenia ludzi różnych poglądów, różnej płci, generacji i pochodzenia etnicznego.

‘Od inspiracji do aspiracji’

Nowe logo promujące Lublin wprowadza hasło “Lublin - Miasto Inspiracji”. To sformułowanie zawiera wiele mocnych stron Miasta, które zostały zidentyfikowane w analizie SWOT: liczna społeczność studencka; bogactwo dziedzictwa kulturowego; wysoka jakość życia. Lublin jest miastem, które wywiera wpływ na ludzi i jest obdarzane sympatią przez tych, którzy je znają. Nie zmienia to faktu, że wciąż zbyt wiele osób, pozostając pod wpływem inspiracji, opuszcza nasze miasto aby zrealizować swoje aspiracje gdzie indziej. Dlatego głównym kierunkiem Strategii jest uczynić z Lublina miasto, w którym jego mieszkańcy i pracujący nie tylko doświadczają inspiracji, ale przede wszystkim mogą zrealizować swoje aspiracje.

Historycznie, ludność Lublina zlokalizowanego na granicy Wschodniej i Zachodniej Europy cechowała stosunkowo duża mobilność. Tradycja ta była kontynuowana wraz ze wzrostem miasta jako centrum akademickiego i zwiększaniem się liczebności wysoce mobilnej populacji studenckiej. Trend ten będzie

również utrzymywał się w przyszłości wraz ze zwiększaniem się swobody ruchu w ramach UE, dostępności nowych technologii i możliwości transportowych, które redukują znaczenie oddalenia miasta.

Wraz z postępującym trendem w kierunku większej mobilności, ludzie zyskują wolność wyboru życia w miastach, które oferują im lepszą jakość życia, zarówno pod względem możliwości ekonomicznych, jak i atrakcyjności miejsca do życia. W rzeczywistości łatwość podróżowania i wykorzystanie technologii komunikacyjnych sprawia, że wiele osób wybiera życie w miejscach, w których nie koniecznie znajdują zatrudnienie, decydując się na dojazd do miejsca pracy lub wykonywanie pracy w domu, bez względu na odległości od pracodawców.

Kluczowy kierunek Strategii opiera się na wykorzystaniu najistotniejszych mocnych stron Lublina, jako atrakcyjnego miejsca do życia i na usunięciu barier ograniczających atrakcyjność miasta dotkliwych dla wielu mieszkańców, a zwłaszcza dla młodych absolwentów szkół wyższych. Aktualnie bariery te mają charakter ekonomiczny, co oznacza, że praca w Lublinie nie daje znaczącej grupie mieszkańców wystarczających możliwości i szans na godziwy zarobek w porównaniu do innych miast polskich i europejskich. Celem Strategii jest rozszerzenie możliwości w następujący sposób:

- Zapewniony będzie system zachęt i pomocy dla tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw na terenie Lublina, w szczególności dla absolwentów szkół wyższych i szkół zawodowych. Podczas gdy możliwości rynkowe dla wzrostu przedsiębiorczości mogą okazać się niewystarczająco silne ze względu na niską siłę nabywczą mieszkańców regionu, bliskość Warszawy i wykorzystanie technologii komunikacyjno-informacyjnych może skutkować tym, że wiele przedsiębiorstw zostanie ulokowanych w Lublinie nie tylko dla potrzeb rynku lokalnego, ale i dla obsługi innych rynków dużego wzrostu.
- Z tego samego powodu miasto musi podnosić swoją atrakcyjność w oczach inwestorów zewnętrznych. Budowa nowych połączeń transportowych w przeciągu najbliższych pięciu lat wpłynie istotnie na poprawę dostępności miasta do Warszawy i poza nią. Tym niemniej, w dobie powszechnej globalizacji i konkurencyjności w świecie, komunikat o rosnącej atrakcyjności Lublina musi zostać przekazany potencjalnym inwestorom wraz z wyraźną deklaracją zaangażowania i wsparcia ze strony miasta.
- Środowisko akademickie i organizacje kultury muszą pełnić mocniejszą rolę w kształtowaniu przyszłości miasta, poprzez istotne zaangażowanie w poprawę konkurencyjności gospodarczej. Więcej badań powinno zostać skierowanych na wykorzystanie kultury i nauki w przedsiębiorczości i wzmocnienia wymaga współpraca między biznesem a instytucjami lub środowiskami twórczymi.
- Miasto może być postrzegane jako brama pomiędzy Wschodem a Zachodem, jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu fakt ten może wpłynąć na realizację celów strategicznych. Jako stolica regionu granicznego UE, Lublin będzie korzystał ze stosunkowo zwiększonego strumienia funduszy unijnych. W zamian za to Miasto powinno wskazać kierunki budowania partnerstwa z sąsiadującymi regionami, które mogą przynieść korzyści obu stronom.
- Miasto powinno zachowywać tradycje otwartości w możliwie wszystkich kierunkach, gdyż miasta zamknięte są nieatrakcyjne dla potencjalnych mieszkańców, odwiedzających i inwestorów. Duża liczba byłych mieszkańców Lublina, żyjących w całej Polsce i poza jej granicami, może pełnić rolę

ambasadorów dla promocji wartości i atrakcyjności Lublina. Z kolei Lublin powinien tworzyć przyjazną atmosferę w odpowiedzi na rosnące zainteresowanie miastem, reagując z tradycyjną gościnnością i otwartością.

- Miasto musi być aktywniej promowane wśród odwiedzających, potencjalnych mieszkańców i inwestorów. Kluczem do sukcesu będzie przekazanie „produktu Lublin” w sposób, który przyciągnie uwagę docelowej grupy odbiorców. W tym względzie Lublin ma dużo do zaoferowania i posiada znaczącą sieć „zadowolonych klientów” - ludzi, którzy mieszkali i pracowali w mieście i zachowali do niego sentyment. Ten potencjał należy teraz przełożyć na korzyści społeczne i ekonomiczne dla mieszkańców Lublina i dla pracujących tu osób, w zgodzie z celami Strategii.
- Należy zwiększyć wysiłki na rzecz promocji potencjału turystycznego miasta, zarówno jako narzędzia zmiany wizerunku miasta, ale też jako źródła wzrostu ekonomicznego. Te starania powinny być ściśle powiązane z działaniami promocji innych kierunków wyjazdów turystycznych w ramach województwa, takich jak Kazimierz Dolny, Nałęczów czy Zamość.
- Ostatecznie, skoro Strategia kładzie nacisk na poprawę możliwości ekonomicznych mieszkańców i pracujących w Lublinie, ocena atrakcyjności życia w mieście przez samych mieszkańców musi zostać rozpoznana i utrwalana. Oprócz tej Strategii, wiele innych programów i planów odnosi się do różnych aspektów jakości życia w mieście i regionie. Miasto powinno wprowadzić system monitoringu wspartego bezstronnymi badaniami, które będą w stanie wychwycić efekty realizacji różnych programów i ich wpływu na ocenę satysfakcji z jakości życia.

Realizacja Strategii wymaga zaangażowania ze strony zarówno sektora publicznego, prywatnego jak i organizacji pozarządowych. Ponadto, najbardziej efektywne rezultaty zostaną osiągnięte wówczas, kiedy podmioty wszystkich tych sektorów będą działać razem, czy to w formie partnerstwa o charakterze lokalnym, czy też jako partnerzy przedsięwzięć w ramach poszczególnych projektów. Dla osiągnięcia celów polityki publicznej, Strategia promuje zastosowanie innowacyjnych mechanizmów, takich jak partnerstwo publiczno-prywatne, przedsiębiorstwa społeczne oraz dostarczanie usług publicznych przez sektor organizacji pozarządowych. W tym względzie, aczkolwiek wsparcie dla organizacji pozarządowych nie zostało zidentyfikowane jako cel strategiczny sam w sobie, oczekuje się, że organizacje tego sektora otrzymają odpowiednie możliwości do realizacji zadań zmierzających do osiągnięcia wielu celów strategicznych i operacyjnych zgodnych z interesami publicznymi społeczności Lublina.

2.4 Cele strategiczne i operacyjne

Zgodnie ze strategicznym kierunkiem wytyczonym powyżej zostały określone trzy cele strategiczne, z których każdy uzupełniony jest o cele operacyjne:

CEL STRATEGICZNY 1 WZMOCNIENIE DYNAMIKI GOSPODARCZEJ

Fakt, że Lublin jest postrzegany przez jego mieszkańców jako niezwykle miejsce do życia ma niewielkie znaczenie, skoro wielu mieszkańców emigruje z miasta z powodów ekonomicznych. Lublin pozostaje w tyle za większością stolic regionów pod względem wielkości dochodu na mieszkańca, poziomu zatrudnienia oraz atrakcyjności inwestycyjnej. Poprawa tej sytuacji jest postrzegana jako główny cel strategiczny rozwoju.

Każda gospodarka lokalna może się rozwinąć jedynie na dwa sposoby: poprzez wzrost i rozwój lokalnego biznesu lub poprzez pozyskanie inwestycji zewnętrznych. W przypadku Lublina, potężna baza młodych, dobrze wykwalifikowanych mieszkańców i byłych mieszkańców, powinna stanowić trzon prężnie rozwijającego się środowiska biznesu. Dążenie do tego, żeby młodzi ludzie pozostali lub wrócili do miasta w celu rozwijania przedsiębiorczości, jest uznawane za jeden z kluczowych celów Strategii.

Silna strona miasta, jaką jest społeczność akademicka, powinna działać na rzecz zwiększenia potencjału innowacyjnego środowiska biznesowego, jako kluczowego czynnika dla wzrostu nowoczesnych form biznesu. Strategia będzie mieć na celu poprawę tych relacji i poprawę potencjału środowiska akademickiego przez podjęcie innowacyjnych badań umożliwiających osiągnięcie zysków ekonomicznych.

Niektóre gospodarki lokalne mogą się rozwijać w zrównoważony sposób bez dodatkowego bodźca, jakim są inwestycje zagraniczne. Jednak miasta takie jak Lublin konkurują ze sobą na globalnym rynku o pozyskanie inwestycji i aby osiągnąć sukces muszą być atrakcyjne, otwarte oraz przyjazne dla inwestorów. Poprawa atrakcyjności Lublina wśród inwestorów jest postrzegana jako trzeci cel operacyjny dla poprawy wyników ekonomicznych Lublina.

Ostatecznie, rozwój sektora turystyki w Lublinie został zakwalifikowany do działań o kluczowym znaczeniu. Atrakcje turystyczne Lublina są równie cenne jak atrakcje turystyczne innych miast Polski, które są odwiedzane przez większą liczbę turystów. Rozwój sektora turystyki przyniesie korzyści ekonomiczne miastu i będzie stanowić pośrednie narzędzie promocji dla przyciągania inwestycji i podniesienia ogólnego poziomu zainteresowania Lublinem.

Cel Operacyjny 1.1   Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości

Zostaną podjęte specjalne działania w celu zachęcenia mieszkańców i byłych mieszkańców do zaangażowania w rozwój przedsiębiorczości lub do działań wspierających rozwój i wzrost istniejących firm lokalnych. Specjalny nacisk zostanie położony na zachęcanie studentów, aby angażowali się w działalność przedsiębiorczą po ukończeniu edukacji w mieście.

Cel Operacyjny 1.2   Zacieśnienie relacji świata nauki i biznesu

Zostaną podjęte środki, które rozszerzą zdolność środowiska akademickiego do transferu wiedzy na rzecz lokalnej przedsiębiorczości, do podejmowania badań, które będą miały krótko- i średniookresowe zastosowanie w biznesie lub też doprowadzą do zwiększenia zdolności do podejmowania takich badań.

Cel Operacyjny 1.3   Stymulowanie inwestycji zewnętrznych

Zostaną podjęte działania, które zapewnią wzrost poziomu inwestycji zewnętrznych w Lublinie, zarówno z innych rejonów Polski, jak i z zagranicy. Działania te będą obejmować programy i projekty mające na celu ułatwienie inwestowania i aktywną promocję dla przyciągnięcia inwestycji.

Cel Operacyjny 1.4   Rozwój sektora turystyki

Rozwój sektora turystyki dotyczyć będzie wsparcia dla rozwoju zarówno oferty jak i infrastruktury turystycznej. Celem działań będzie wsparcie inicjatyw, które łączą ofertę turystyczną miasta z innymi atrakcjami województwa i które zachęcają do dłuższego pobytu w mieście. Turystyka, w tym zwłaszcza turystyka kulturowa, powinna korzystać ze wsparcia instytucji publicznych, aby stawać się mogła równoprawną gałęzią gospodarki miasta. Realizacja tego celu wiąże się ze staraniami Lublina o uzyskanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016.

CEL STRATEGICZNY 2   PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA

Wyniki badań pokazują, iż, w porównaniu do innych miast o podobnej wielkości w Polsce, jakość życia w Lublinie jest na wysokim poziomie. Wpływa na to jakość środowiska, poziom bezpieczeństwa publicznego i dostępność usług publicznych, jak również bogactwo dziedzictwa kulturowego Lublina, które jest widoczne w życiu artystycznym i kulturalnym miasta.

Strategia widzi konieczność, aby ta unikalna „oferta” dla mieszkańców, gości oraz potencjalnych inwestorów była utrzymywana i poszerzana. Jednak w planie strategicznym przypisuje się jej nieznacznie mniejsze znaczenie niż potrzebie wzmocnienia dynamiki gospodarczej, i z tego powodu jest umieszczona jako drugi cel strategiczny.

Strategia postrzega jakość życia w mieście jako zjawisko o kompleksowym charakterze, które zależy od wielu różnych czynników, włączając łatwość, z jaką mieszkańcy realizują swoje potrzeby codzienne i ich zdolność do odczuwania zadowolenia i satysfakcji płynących z uczestnictwa w działaniach społecznych i rozwojowych. W celu odzwierciedlenia tych aspiracji zdefiniowano trzy cele operacyjne.

Cel Operacyjny 2.1   Poprawa infrastruktury technicznej

Zostaną podjęte działania mające na celu utrzymanie i rozwój infrastruktury technicznej miasta, włączając infrastrukturę transportową i komunikacyjną, gospodarkę odpadami oraz efektywne i przyjazne środowisku dostarczanie energii.

Cel Operacyjny 2.2   Rozwój usług społecznych

Utrzymanie wysokiej jakości usług społecznych jest bardzo ważne dla miasta, jednakże faktem pozostaje, że dostarczanie wielu usług społecznych leży poza kompetencją samorządu. Działania podejmowane w ramach Strategii będą zatem ograniczone do projektów rozwojowych i inwestycyjnych, które mogą poprawić efektywność i jakość usług społecznych w zakresie możliwego skutecznego oddziaływania Miasta i jego partnerów.

Cel Operacyjny 2.3   Utrzymanie bogactwa kulturalnego i różnorodności

Zostaną podjęte odpowiednie działania mające na celu utrzymanie tradycji bogactwa kulturowego oraz różnorodności miasta. Będą one obejmować poprawę zarówno infrastruktury obiektów kulturalnych, jak i stan zasobów dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie rozwój działań zgodnych z tradycją otwartości, różnorodności i tolerancji. Realizacja tego celu jest podstawą programową oferty Lublina w staraniach o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016.

CEL STRATEGICZNY 3 WZMOCNIENIE LUBLINA JAKO SPOŁECZNOŚCI OTWARTEJ

Ze względu na lokalizację w regionie, gdzie migracje ludzi były bardziej normą niż wyjątkiem, Lublin posiada długą historię otwartości. Populacja miasta zmienia się nieustannie wraz z napływem licznych grup studentów z całego kraju. Wielu mieszkańców miasta podróżuje do pracy do Warszawy, albo czasowo przebywa poza krajem.

Strategia wskazuje na otwartość miasta jako na jego silną stronę i kluczowy czynnik jego pomyślnego rozwoju w przyszłości, czy to poprzez otwartość miasta w stosunku do studentów i nowych mieszkańców, którzy uczynią z Lublina swoje miejsce zamieszkania, czy też poprzez otwartość na zewnętrznych inwestorów, zainteresowanych lokalizacją dochodowych biznesów w mieście, czy też wreszcie poprzez otwartość w stosunku do mieszkańców, którzy wprowadzili mieszkać w Lublinie, ale zarabiają na życie poza nim. Dlatego trzecim celem jest pogłębienie tej tradycji otwartości jako elementu zintegrowanej Strategii w dążeniu do dobrobytu i poprawy standardów życia mieszkańców miasta.

Jednym z elementów tej otwartości będzie polepszenie łatwości podróżowania do i z Lublina, poprzez poprawę połączeń komunikacyjnych z regionem, krajem i poza nim. Największe przedsięwzięcia są zaplanowane na najbliższy okres programowania i dotyczą budowy dróg ekspresowych pomiędzy Lublinem i Warszawą, Białymstokiem i Rzeszowem, budowy lotniska międzynarodowego w Świdniku, oraz, w dalszej perspektywie, polepszenia głównej trasy kolejowej pomiędzy Lublinem i Warszawą oraz relacji do Kijowa i Lwowa.

Miasto poprawi również swoją otwartość na odwiedzających, nie tylko ze względu na korzyści gospodarcze z turystyki, ale ze względu na budowę wizerunku miasta w skali krajowej i międzynarodowej. Dzisiejszy turysta może być przyszłym mieszkańcem miasta albo inwestorem lub też nieformalnym kanałem informacji promującym miasto na zewnątrz.

W końcu, miasto stanie się bardziej otwarte dla swoich sąsiadów, zarówno z regionu lubelskiego, w którym Lublin pełni rolę centrum metropolitalnego i stolicy województwa, jak też wobec sąsiednich regionów na północ, południe, wschód i zachód. Biorąc pod uwagę, iż dwa regiony sąsiadujące z Lubelszczyzną na wschodzie leżą w sąsiednich państwach, otwartość miasta wobec ich mieszkańców będzie istotnie wpływać na klimat stosunków UE z partnerami sąsiadującymi.

Cel Operacyjny 3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych

Podjęte działania będą mieć na celu rozwój infrastruktury, która usprawni połączenia pomiędzy Lublinem a światem zewnętrznym. Będzie to dotyczyć zarówno infrastruktury transportowej jak i technologii informacyjnych. Wiadomo, iż wiele z tych rozwiązań będzie finansowanych ze źródeł zewnętrznych, a nie ze środków miejskich, jednak część inwestycji dotyczących połączeń i wsparcia infrastruktury może być przez miasto wspierana.

Cel Operacyjny 3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających

Zostaną podjęte działania mające na celu wsparcie rozwoju infrastruktury usług zwiększających atrakcyjność miasta wśród gości, turystów, inwestorów czy też nowych i potencjalnych mieszkańców. Działania te będą przede wszystkim obejmować inwestowanie w tradycyjne usługi dla turystów, ale

mogą też obejmować system czytelnego oznakowania i informacji, ułatwiający orientację i przez to zwiększający odczuwanie przyjemności z pobytu w mieście. Realizacja tego celu jest ważna dla spełnienia przez Lublin kryteriów kwalifikacji do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w roku 2016.

Cel Operacyjny 3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem

Ranga Lublina jako metropolii zależy od wzmocnienia relacji sąsiedzkich w granicach Aglomeracji Lubelskiej i oddziaływania miasta na stymulację rozwoju regionu. Zostaną podjęte działania w celu ułatwienia rozwoju stosunków partnerskich Lublina z innymi regionami w Polsce oraz z regionami sąsiadującymi w innych krajach na Wschodzie. Nacisk położony zostanie na wsparcie inicjatyw, które mogą przynieść korzyści ekonomiczne Lublinowi. Jako miasto położone przy granicy UE, Lublin gospodarczo zależy od kontaktów możliwie szeroko rozbudowanych po obu stronach granicy.

2.5 Wdrażanie przestrzenne celów strategicznych i operacyjnych

Cele strategiczne i operacyjne nie zostały opisane w kontekście przestrzennym. Innymi słowy analiza sytuacji strategicznej dotyczyła miasta jako całości, a nie jego specyficznych obszarów. Podczas kiedy takie podejście było celowym działaniem, nie można ignorować faktu, że różne obszary miasta pełnią różną rolę w jego funkcjonowaniu a mieszkańcy i pracujący w różnych częściach Lublina doświadczają lepszych lub gorszych warunków życia. W związku z powyższym priorytety strategiczne mają również wymiar przestrzenny i powinny być realizowane w odmienny sposób w różnych częściach miasta. Dla celów Strategii zostało zidentyfikowanych siedem stref miasta wymagających szczególnego nasilenia działań strategicznych:

- Strefa pielęgnacji historycznej tożsamości miasta dotyczy obszaru uznanego za Pomnik Historii Państwa Polskiego oraz strefy ochrony konserwatorskiej zabytkowego zespołu architektoniczno-urbanistycznego Miasta Lublina wraz z otoczeniem stanowiącym obszar ekspozycji panoramy zespołu staromiejskiego i średnio-wschodniego, a w tym obiektów wpisanych na Listę Dziedzictwa Europejskiego (kaplica zamkowa, pomnik Unii Polsko-Litewskiej). W tej strefie obowiązuje podporządkowanie zmian zainwestowania wytycznym konserwatorskim oraz krajobrazowym uwarunkowaniom ekspozycji widoków obiektów i zespołów zabytkowych. Działania pożądane obejmują renowację zarówno pojedynczych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, jak i towarzyszących im kompleksów tradycyjnej zabudowy miejskiej, rewaloryzację zespołów zieleni towarzyszących zabudowie i poprawę jakości przestrzeni publicznych. W strefie tej mieści się zasadnicza część potencjału miasta warunkująca rozwój turystyki.
- Strefy rozwoju funkcji metropolitalnej struktury osadniczej – dotyczy obszarów Podzamcza i rejonu dworca kolejowego (w dalszej przyszłości także otoczenia lotniska) jako przyległych do historycznego centrum miasta, a związanych z ważnymi elementami układu komunikacyjnego miasta i metropolii. Strefy te byłyby obszarem realizacji aspiracji rozwojowych miasta, z lokalizacją funkcji właściwych dla centrum obsługi przedsiębiorczości o zasięgu ponad-regionalnym, ale także innych funkcji o charakterze metropolitalnym.
- Strefy rewitalizacji osiedli mieszkaniowych – dotyczą zabudowy osiedlowej powstałej w latach 1960-1990, jako prefabrykowane osiedla mieszkaniowe o dość monotonnej zabudowie i ograniczonej ofercie miejsc pracy i usług. W tych obszarach celem Strategii będzie zapobieganie degradacji społecznej i technicznej osiedli poprzez uzupełnianie ich programu użytkowego

o miejsca pracy i rozszerzanie oferty usług, poprawę estetyki zabudowy, a także kompensację jakości zabudowy dobrą jakością i dostępnością terenów rekreacyjnych oraz dbałością o bezpieczeństwo publiczne.

- Strefy rewitalizacji terenów zdegradowanych – powinny zostać ograniczone do obszarów o wyraźnie złej kondycji technicznej, ekonomicznej i społecznej, potwierdzonej wskaźnikami dokumentującymi niższy poziom zamożności i częstsze zjawiska społecznego wykluczenia w stosunku do reszty miasta. Działania podejmowane w tych strefach powinny dotyczyć przede wszystkim poprawy kondycji lokalnych społeczności przez rozwój form samopomocy i drobnej przedsiębiorczości, przez dostępność edukacji i wspieranie poprawy warunków życia w sposób umożliwiający rozwój samodzielności rodzin i kształtowanie poprawnych więzi społecznych, a w końcu, przez stymulowanie inwestycji redukujących techniczne problemy zagospodarowania i bariery rozwoju.
- Strefy aktywizacji terenów przemysłowych (w ramach rewitalizacji terenów przemysłowych i powojaskowych) - dotyczą XIX wiecznych obszarów przemysłowych zlokalizowanych wzdłuż linii kolejowej oraz XX-wiecznych dzielnic przemysłowych Zadębie i Wrotków, których zainwestowanie uległo degradacji wskutek m.in. transformacji gospodarczej w ostatniej dekadzie XX wieku, a także ewentualnych terenów powojaskowych na Wrotkowie. Działania w tych obszarach powinny dotyczyć rozwoju technicznej infrastruktury obsługującej i poprawy standardów tej obsługi, rekultywacji gruntów wraz z likwidacją zanieczyszczeń ekologicznych pozostawionych po poprzednich użytkownikach oraz mechanizmów wspierania rozwoju funkcji niekomercyjnych lub niskodochodowych, istotnych dla prawidłowych relacji funkcjonalnych w dzielnicach miasta
- Strefy rozwoju kompleksów aktywności gospodarczej – obejmują tereny lubelskiej strefy ekonomicznej (będącej podstrefą Mieleckiej SSE „Europark Mielec”) i Parku Naukowo-Technologicznego oraz dzielnice Bursaki i Helenów, których rozwój wymaga budowy infrastruktury obsługującej i wprowadzania różnych form instytucjonalnego wsparcia dla nowych inwestycji gospodarczych. Rozwój nowych, pożądanych w mieście gałęzi gospodarki oraz tworzenie oferty miejsc pracy dostosowanej do aspiracji zawodowych i wykształcenia młodych pokoleń powinno wyznaczać nowe kierunki rozwoju gospodarczego miasta, od których będzie zależało przełamanie barier rozwojowych miasta i regionu. Skupienie takich zmian w kilku wybranych obszarach miasta powinno zwiększyć skuteczność tych działań w perspektywie najbliższych lat objętych horyzontem czasowym Strategii.
- Strefy ochrony walorów ekologicznych miasta – obejmują doliny rzeczne, kompleksy leśne i tereny biologicznie czynne, a dotyczą obszarów chronionych z uwagi na walory ekologiczne (ESOCH), oraz tereny obrzeżne miasta, wyłączone z procesów urbanizacyjnych z uwagi na brak uzbrojenia technicznego oraz potrzebę ochrony warunków klimatycznych i krajobrazowych miasta. Jednocześnie tereny te nadają się pod rozwój funkcji rekreacyjnych i obiektów i urządzeń sportowych, zapewniają dostęp mieszkańcom do zieleni, umożliwiają prawidłowe przewietrzanie terenów zabudowanych, a więc mają istotne znaczenie dla zapewnienia warunków higieny środowiska miejskiego. Dopuszcza się zabudowę zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Ochrona tych terenów przed presją inwestycyjną jest zgodna z długoterminowym interesem całego organizmu miejskiego ale, niestety, wywołuje konflikty z doraźnymi interesami niektórych inwestorów i właścicieli gruntów. Właściwe zagospodarowanie

tych stref wymaga stosowania ochrony planistycznej, ale także wprowadzenia mechanizmów kompensujących wprowadzane ograniczenia.

Siedem wymienionych stref zostało pokazane na Mapie 1 poniżej. Dodatkowo Tablica 1 wskazuje na priorytet jaki będzie nadany każdemu z celów operacyjnych w ramach danego Obszaru w formie indykatywnej. Rozkład przestrzenny priorytetów będzie brany pod uwagę w opracowaniu kryteriów wsparcia specyficznych interwencji finansowych Miasta w okresie wdrażania Strategii.

Tereny miasta położone poza zasięgiem tak opisanych stref należy traktować jako nie wymagające specyficznych interwencji i nie mające strategicznego wpływu na rozwój miasta. Nie oznacza to w żadnym wypadku sugestii w kierunku hamowania ich rozwoju. Strefy odnoszące się do obszarów kryzysowych powinny być objęte długoletnim programem rewitalizacji likwidującym występujące tam zjawiska negatywne, natomiast pozostałe wymienione tu obszary należy traktować jako tereny o znaczącym potencjale rozwojowym. Realizacja tego potencjału równoległe z rozwiązywaniem narosłych miejscowo problemów dzielnic zaniedbanych mogą łącznie stanowić **zintegrowany program rozwoju miasta** odpowiadający kryteriom szerszej polityki wspierania rozwoju miast w ramach Strategii Lizbońskiej i innych dokumentów programowych UE.

Tabela 1: Przyporządkowanie Celów Strategicznych i Operacyjnych Obszarom

	1. Strefa pielęgnacji historycznej tożsamości miasta	2. Strefy rozwoju funkcji metropolitalnej struktury osadniczej	3. Strefy rewitalizacji osiedli mieszkaniowych	4. Strefy rewitalizacji terenów zdegradowanych	5. Strefy aktywizacji terenów przemysłowych	6. Strefy rozwoju kompleksów aktywności gospodarczej	7. Strefy ochrony walorów ekologicznych miasta
CS1 Wzmocnienie dynamiki gospodarczej	+	+++	++	++	+++	+++	+/-
CO1.1 Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	++	+++	++	+++	+++	+++	+/-
CO1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	+++	++	++	++	++	+++	+
CO1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrznych	++	+++	++	+	+++	+++	+/-
CO1.4 Rozwój turystyki	+++	+++	o	o	o	o	+++
CS2 Podniesienie jakości życia	+++	++	+++	+++	+	+	+++
CO2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	++	+++	++	++	++	+++	+
CO2.2 Rozwój usług społecznych	+++	+++	++	+++	+	+	++
CO2.3 Utrzymanie bogactwa kulturalnego i różnorodności	+++	++	++	++	+	++	+++
CS3 Wzmocnienie Lublina jako społeczności otwartej	+++	+++	+	+	+	+++	+++
CO3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	+	+++	o	o	+++	+++	o
CO3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	+++	+++	+	+	++	++	+++
CO3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem	+++	+++	o	o	+++	+++	++

Legenda: +++ wysoki priorytet, ++ średni priorytet, + niski priorytet, o – czynnik obojętny

3 REALIZACJA I MONITORING STRATEGII

3.1 Realizacja strategii rozwoju Lublina

Strategia rozwoju Lublina jest dokumentem, który powstawał nie tylko jako aktualizacja wcześniej przyjętej strategii, ale także jako zapis ustaleń opracowanych w drodze możliwie szerokich konsultacji społecznych i dyskusji prowadzonych w ramach powołanej grupy roboczej oraz w grupach tematycznych (przedstawiciele organizacji pozarządowych, środowisk kultury oraz biznesu). Konsultacje te skupiły się szczególnie na zagadnieniach strategicznych w związku z czym można uznać, że wyznaczone tu kierunki zmian oraz obszary priorytetowe są zapisem wielostronnych uzgodnień.

Celem dokumentu jest jednak, obok zidentyfikowania optymalnego scenariusza rozwoju Lublina, zbudowanie wokół niego możliwie najszerszej koalicji zadaniowej, łączącej administrację samorządową ze środowiskami naukowymi, kulturotwórczymi, biznesowymi oraz z organizacjami pozarządowymi. Dzięki temu możliwa będzie realizacja takiego scenariusza i osiągnięcie zamierzonych efektów.

Wyznaczając wizję, misję, cele strategiczne i operacyjne określamy nie tylko szeroko akceptowany zakres długoterminowych zamiarów i planów samorządu, ale także obszary współdziałania z uczelniami, przedsiębiorcami, twórcami kultury, z innymi strukturami społecznymi działającymi w Lublinie. Przyjęcie zapisu Strategii przez Radę Miasta oraz jej publikacja ma też istotne znaczenie dla wszystkich podmiotów rozważających jakiegokolwiek kontakty z naszym miastem. Dzięki niej jego przyszłość staje się bardziej przewidywalna, a tym samym każda forma partnerstwa – bardziej wiarygodna.

Mając na uwadze takie znaczenie strategii, zasadne staje się definiowanie publicznych zamiarów inwestycyjnych, zwłaszcza dotyczących kierunków uzbrajania terenów i celów dla jakich następuje otwarcie inwestycyjne. W ten sposób Miasto składa wiarygodne deklaracje woli przeprowadzania zmian i możliwe staje się partnerstwo pomiędzy Miastem a prywatnymi inwestorami, których cele są z tymi deklaracjami niesprzeczne. Strategia pełni rolę ramowego zapisu długoterminowego interesu publicznego w jakichkolwiek przyszłych partnerstwach i porozumieniach z samorządem. Stanowi formę gwarancji o dużym znaczeniu dla decyzji o inwestycjach i dla redukcji ryzyka inwestycyjnego.

Dlatego też stałym i corocznie aktualizowanym załącznikiem do strategii będzie Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI), pojmowany z jednej strony jako deklaracja woli samorządu definiująca kierunki inwestowania, a z drugiej strony – będąca głównym narzędziem systemowego przygotowywania inwestycji publicznych. WPI jest uściśleniem ustaleń strategicznych w zakresie inwestycji miejskich, a jednocześnie jego coroczna aktualizacja jest głównym narzędziem systemowego aktualizowania ustaleń niniejszej Strategii.

Strategia rozwoju Lublina powinna zapewnić również koordynację działań specjalistycznych, koncentrujących się na wycinkowych zjawiskach w szerokiej panoramie zagadnień istotnych dla rozwoju miasta. Dlatego jest właściwe i wskazane opracowywanie strategii tematycznych, podporządkowanych głównej strategii jedynie w obszarze respektowania zamieszczonej tutaj hierarchii celów i działań. Ich wartość polegać będzie na bardziej szczegółowych analizach diagnostycznych oraz na zdefiniowaniu specjalistycznych rozwiązań i projektów. Strategia Rozwoju Lublina wraz ze strategiami specjalistycznymi i programami stanowić powinny spójny kompleks dokumentów

strategicznych umożliwiających wielopodmiotowe i wszechstronne współdziałanie na rzecz rozwoju miasta.

Strategia Rozwoju Miasta Lublin jest spójna ze strategicznymi dokumentami i kierunkami wyznaczonymi na poziomie krajowym oraz wojewódzkim.

Celem głównym Strategii Rozwoju Kraju 2007 - 2015 jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin, co jest w pełni zgodne ze Strategią Rozwoju Miasta Lublin.

W „Zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020” celem nadrzędnym jest osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jej wewnętrznych potencjałów rozwojowych, co jest zgodne z celami strategicznymi niniejszego opracowania..

Strategia Rozwoju Miasta Lublin wpisuje się także w strukturę priorytetowych kierunków wyznaczonych w strategii rozwoju województwa, które mają na celu wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy; rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy; poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego oraz rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki i rozwoju regionu.

Należy wspomnieć o zgodności niniejszego dokumentu z projektem Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020, którego celem strategicznym jest wzrost poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej całej Polski Wschodniej i każdego z jej województw w rozszerzonej Unii Europejskiej.

Do opracowania strategii posłużyło wiele dokumentów strategicznych opracowanych przez Urząd Miasta, które posłużyły do opracowania niniejszego dokumentu i są z nim zgodne. Należą do nich:

- Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju Lublina uchwalone w 1998 roku
- Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2005-2008
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Lublina uchwalony w 2005 roku, z późniejszymi zmianami
- Plan gospodarki odpadami opracowany w 2004 roku
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lublin na lata 2004 - 2008
- Zintegrowany plan rozwoju transportu zbiorowego uchwalony w 2005, z późniejszymi zmianami
- Program „Bezpieczny Lublin”, dotyczący porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz zapobiegania przestępczości
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych
- Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Lublina w latach 2008-2013, uchwalony w 2008 roku
- Program współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi uchwalony w 2007 roku

Dla pełnej spójności polityki rozwoju Lublina wskazane jest opracowanie nie tylko stosownych aktualizacji wymienionych wyżej dokumentów, ale także możliwe szybkie uzupełnienie ich listy o następujące zagadnienia:

- ochrona środowiska
- zarządzanie dziedzictwem historycznym
- współdziałanie na rzecz rozwoju oferty naukowej miasta (np. program „Lublin – miasto wiedzy”)
- humanizacja osiedli prefabrykowanych jako działanie równoległe do programu rewitalizacji po jego dostosowaniu do wymogów RPO WL, a obejmujące tereny wykluczone wskaźnikami ustalonymi dla rewitalizacji
- pielęgnacja zieleni miejskiej, wykorzystanie terenów otwartych i rozwój rekreacji plenerowej (jako ważny aspekt rewitalizacji i humanizacji osiedli, ale także ochrony środowiska)
- oświata i wychowanie, w tym także edukacja permanentna jako istotny element rozwoju społecznego
- kultura i oferta wykorzystania „czasu wolnego”
- opieka zdrowotna i promocja zdrowia (w świetle przyszłych rozwiązań systemowych ochrony zdrowia)
- rozwój sportu popularnego i wyczynowego oraz infrastruktury sportowej

Dla zachowania ciągłości dotychczasowych działań i ustaleń programowych użyteczne okazało się zawarcie w niniejszej strategii już zdefiniowanych projektów, działań i programów, zgodnych z wypracowanym tu układem celów i priorytetów. Tabelaryczne ich zestawienie stanowi Załącznik nr 1, który porządkuje zamierzenia na poziomie ogólniejszym niż WPI, a bardziej precyzyjnym niż długookresowy, a bardzo ogólny, z natury rzeczy, opis celów strategicznych i operacyjnych. Tabela zidentyfikowanych projektów i programów jest narzędziem stosownym dla opracowania agendy celów uwarunkowanych społecznie lub politycznie, albo też wynikających z przesądzeń i uwarunkowań zewnętrznych. Pozwala ona zweryfikować takie (na ogół średnioterminowe) zamierzenia w świetle przyjętej struktury celów strategicznych o charakterze długoterminowym. Dzięki temu polityka rozwojowa miasta zachowuje stabilną ciągłość i jednocześnie możliwość elastycznego dostosowywania do nowych wyzwań i możliwości.

Istotne dla skuteczności tej polityki jest zintegrowane traktowanie zadań samorządowych, rozwiązujące łącznie aspekty przestrzenne, techniczne, finansowe, społeczne i organizacyjne nie tylko pojedynczych projektów, ale przede wszystkim przedsięwzięć średnio- i długoterminowych i partnerskich. Zwłaszcza dla tych ostatnich jest to warunek ustalenia zasad efektywnej współpracy ze wszelkimi możliwymi partnerami.

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Lublin z dnia 16 listopada 2007 roku, powołany został Zespół zadaniowy ds. Strategii Rozwoju Miasta Lublin, którego zadaniem będzie monitorowanie, ewaluacja i aktualizacja Strategii. Zespół ten dokona corocznej oceny realizacji strategii na podstawie zestawienia wskaźników monitorujących opisanych poniżej, a następnie przedstawi Prezydentowi Miasta syntetyczną ocenę realizacji strategii wraz z rekomendacjami. Dla spójności procedur zarządzania, termin przedłożenia rocznej oceny realizacji strategii wyznacza się na dzień 30 października roku następnego, co pozwoli na uwzględnienie tej oceny w końcowej fazie procedury uchwalania budżetu rocznego.

3.2 Monitoring

Zbieraniem, opracowaniem i upowszechnianiem informacji o realizacji strategii oraz zlecaniem odpowiednich badań zajmować się będzie Wydział Rozwoju i Funduszy Europejskich – Referat

Planowania i Sprawozdawczości. Podmiotami współpracującymi z Referatem Planowania i Sprawozdawczości w zakresie monitoringu strategii miasta będą inne komórki organizacyjne Urzędu Miasta i jednostki jemu podlegające. Monitoring wymaga także partnerstwa z innymi instytucjami: Policją, samorządami sąsiednich gmin lub innego szczebla, Urzędem Wojewódzkim, uczelniami, instytucjami kulturalnymi czy biznesowymi. Rolą partnerów władz miasta w tym zakresie będzie udzielanie kompleksowych informacji pozostających w ich kompetencjach. W zamian uzyskają oni dostęp do szerszej bazy danych, umożliwiającej bardziej kompleksową analizę uwarunkowań dla własnych obszarów aktywności.

Regularne monitorowanie zmian w sytuacji miasta jest koniecznością dla wszelkiego typu strategii i programów długoterminowych, gdyż jest warunkiem ich przydatności w dalszej perspektywie czasowej. Dzięki niemu określa się nie tylko skuteczność i postęp realizacji zamierzeń, ale także dokonuje korekt wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z niepożądanych zjawisk zmieniających uwarunkowania realizacyjne. Tak więc monitoring stanowi ważny element „samoregulacji” polityki lokalnej.

Dla tak opisanych potrzeb należy wprowadzić dwustopniowy system monitoringu:

- bazujący na wskaźnikach realizacji celów strategicznych, generowanych w skali całego miasta i umożliwiający porównywanie Lublina z innymi miastami
- dotyczący wskaźników realizacji celów operacyjnych, przydatny także dla monitoringu rezultatów pojedynczych projektów, czy programów szczegółowych oraz dla planowania przestrzennego i dla procesu zintegrowanego zarządzania rozwojem miasta – wskaźniki dla tych celów powinny być generowane w możliwie dokładnej skali (dzielnic, osiedli, obrębów geodezyjnych), aby umożliwić obserwację miejscowych skutków i rezultatów działań strategicznych.

Tabela 1: Wskaźniki realizacji celów strategicznych

Cele strategiczne	Wskaźniki realizacji celów strategicznych	Źródło danych	Jednostki
CS 1 Wzmocnienie dynamiki gospodarczej	▪ udział dochodów własnych w budżecie miasta (w %)	BDR	%
	▪ wielkość dochodów gminy z tytułu podatku od osób prawnych i udział w dochodach budżetu miasta (w %)	BDR	lys zł
	▪ liczba pracujących w głównym miejscu pracy (dane bez firm poniżej 9 zatrudnionych)	BDR	liczba osób
	▪ liczba bezrobotnych zarejestrowanych	BDR	liczba osób
	▪ stopa bezrobocia	BDR	%
	▪ przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	BDR	zł/miesięcznie
	▪ liczba podmiotów w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców	na podstawie BDR	szt/1 tys. mieszk.
CS 2 Podniesienie jakości życia	▪ wskaźnik oczekiwanej długości życia	BDR (lub inne)	lata
	▪ średnia wielkość mieszkania	BDR	m ²
	▪ średnia powierzchnia mieszkania na osobę	BDR	m ² /osobę
	▪ średnie dochody gospodarstw domowych	BDR	zł/rodzinę
	▪ liczba popełnionych / wykrytych przestępstw	Policja/BDR	liczba zdarzeń

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ liczba wypadków i kolizji drogowych ▪ liczba działających NGO na 1 tys. mieszkańców 	Policja/BDR Na podst. BDR	liczba zdarzeń liczba/1 tys. mieszkańców
CS 3 Wzmocnienie Lublina jako społeczności otwartej	▪ liczba osób korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania (w tym turyści zagraniczni)	BDR	liczba osób
	▪ liczba osób odwiedzających muzea / wystawy	BDR	liczba osób
	▪ liczba studentów szkół wyższych	BDR	liczba osób
	▪ liczba miejsc w akademikach	BDR	liczba miejsc
	▪ liczba imprez i wydarzeń kulturalnych i ich uczestników (organizowanych przez jednostki miejskie)	dane UM	liczba zdarzeń i uczestników
	▪ liczba projektów współpracy międzynarodowej realizowanych przez miasto i jednostki podległe z udziałem innych partnerów	dane UM	liczba zdarzeń
▪ liczba podmiotów którym miasto udzieliło pomocy publicznej	dane UM	liczba podmiotów	

Większość powyższych wskaźników jest publikowana w Bazie Danych Regionalnych GUS, przy czym przeważająca część informacji na dany rok jest wyliczana do czerwca roku następnego. Pozostałe dane pochodzą od Policji, uczelni lub instytucji nadzorowanych przez Miasto, a dostęp do nich jest także możliwy w tym terminie. Zebranie danych wg powyższego wykazu stanowi zadanie wspomnianego wyżej Referatu Planowania i Sprawozdawczości.

Z kolei wskaźniki realizacji celów operacyjnych, umożliwiające dokładniejszą analizę danych i procesów dla potrzeb zarządzania rozwojem miasta, wymagają dostępu do znacznie dokładniejszych danych o zasięgu lokalnym. Przydatność tych danych dla różnego typu dokumentów programowych (w tym dla planowania przestrzennego) i dla monitorowania rezultatów projektów infrastrukturalnych uzasadnia nawiązanie **stałej współpracy** z Urzędem Statystycznym w Lublinie, umożliwiającej dostęp do pogłębionej bazy danych scharakteryzowanych w tabeli poniżej. Termin dostępności tych informacji szacuje się na wrzesień roku kolejnego. Interpretacja tych informacji może i powinna być przedmiotem badań nad rozwojem Lublina podejmowanych przy współpracy Urzędu Miasta z miejscowymi uczelniami. Udział środowisk akademickich w tym monitoringu stanowi gwarancję obiektywnego i wiarygodnego źródła informacji o mieście. Organizowanie tego poziomu monitoringu i udostępnianie informacji w ramach struktur Urzędu Miasta jest także zadaniem Referatu Planowania i Sprawozdawczości Wydziału Rozwoju i Funduszy Europejskich UM.

Tabela 2: Wskaźniki realizacji celów operacyjnych

Cele operacyjne	Wskaźniki realizacji celów operacyjnych	Źródło danych	Jednostki
CO 1.1 Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	Liczba osób pracujących w głównym miejscu pracy	US w Lublinie na podstawie REGON	Liczba osób / **
	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON wg przedziałów zatrudnienia	US w Lublinie na podstawie REGON	Liczba podmiotów /** w przedziałach definiujących wielkość firm
	Liczba podmiotów bez osobowości prawnej, wg przedziałów zatrudnienia	US w Lublinie na podstawie REGON	
	Rozkład zamożności mieszkańców	US w Lublinie na podstawie danych z Urzędów Skarbowych	Liczba osób / gospodarstw domowych wg skali dochodów /****
CO 1.2 Zacieśnienie relacji świata nauki i biznesu	Analiza opisowa na podstawie oferty gospodarczej miasta i udziału sektora B+R i gałęzi gospodarki związanych z kulturą	Analizy własne UM na podst. danych branżowych	Analiza opisowa
CO 1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrznych	Liczba i powierzchnia użytkowa nowych mieszkań i budynków oddanych do użytkowania	BDR	Liczba mieszkań i m ² /****
CO 1.4 Rozwój turystyki	Liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania (wg kategorii) wraz z liczbą miejsc noclegowych	BDR	Liczba /****
	Liczba zwiedzających muzea	BDR	Liczba /****
Dane bazowe dla ogólnej oceny jakości życia	Liczba ludności w grupach wiekowych i ekonomicznych	US w Lublinie	Liczba osób wg specyfikacji/*
	Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji	US w Lublinie	Liczba mieszkań/*
CO 2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne,	BDR	% mieszkań wyposażonych w infrastrukturę/****
	Skala inwestycji w rozwój infrastruktury	Dane własne UM	Analiza opisowa wg sprawozdań/**
CO 2.2 Rozwój usług społecznych	Liczba i kwoty wypłacanych zasiłków mieszkaniowych	Dane własne UM	Liczba osób/** Kwoty/**
	Szkołnictwo: liczba obiektów, izb szkolnych, uczniów (wg poziomu edukacji i wg gestora),	Dane własne UM	Liczba /**
	Liczba uczniów na 1 komputer,	Dane własne UM	Wskaźnik/** lub /****
	Liczba zakładów opieki zdrowotnej i udzielonych porad	Dane własne UM	Liczba/** lub /****
	Liczba żłobków i placówek opieki społecznej wraz z liczbą osób z nich korzystających.	Dane własne UM	Liczba/** lub /****
CO 2.3 Utrzymanie bogactwa kulturalnego i różnorodności oraz rozwój kapitału społecznego	Liczba seansów kinowych i wídzów	BDR	Liczby/****
	Wielkość księgozbioru bibliotek i liczba czytelników	BDR lub dane własne UM	Liczby/** lub /****
	Analiza opisowa wspierania różnorodności kulturowej wg sprawozdań instytucji kultury i struktur zarządzania	Opracowanie własne	Analiza opisowa wg sprawozdań/****
	Wykorzystanie unijnych środków wsparcia rozwoju kapitału społecznego	Dane własne UM	Analiza opisowa wg sprawozdań/****
CO 3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	Warunki dojazdu drogowego do głównych miast Polski (jakość dróg i odległość połączeń) Oferta połączeń komunikacją zbiorową Wskaźniki efektywności towarowego transportu regionalnego	Ekspertyza opisowa dokonywana w skali miasta (aktualizowana w przypadku wystąpienia poważniejszych zmian w obsłudze komunikacyjnej relacji zewnętrznych miast)	
CO 3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	Analiza opisowa na podstawie wskaźników realizacji odnośnego celu strategicznego i na podstawie niezależnych rankingów	Opracowanie własne UM	Analiza opisowa/****
CO 3.3 Rozwój kontaktów między-narodowych miasta	Analiza opisowa na podstawie wskaźników realizacji odnośnego celu strategicznego	Opracowanie własne UM	Analiza opisowa/****

Oznaczenia: /* - dane generowane w skali obrębów geodezyjnych; /** - w skali dzielnicy; /*** - w skali miasta; /**** - dane generowane wg kodów pocztowych podatków PIT

Z uwagi na terminy udostępniania danych statystycznych należy przyjąć termin opracowania zestawienia wskaźników na dzień 30 września roku następującego po okresie sprawozdawczym.

Informacje obejmujące zestawienia wartości wskaźników wraz z interpretacją danych stanowiąc będą podstawę pracy Zespołu zadaniowego ds. Strategii Rozwoju Miasta. Na ich podstawie Zespół przygotowuje do końca października każdego roku zbiorczą ocenę realizacji strategii, zawierającą rekomendacje dotyczące dalszych działań, a w razie konieczności – wniosek o dokonanie korekty ustaleń strategii. Opinia o realizacji strategii jest materiałem pomocniczym dla organów samorządu i jako taki nie wymaga stosowania procedur akceptacji przez wybieralne organy samorządu. Przesłanką do zmiany strategii mogą być znaczące odstępstwa od realizacji wyznaczonych kierunków strategicznych lub istotne zmiany w zakresach uprawnień i odpowiedzialności.

Finansowanie realizacji strategii

Ciężar zabezpieczenia środków finansowych na realizację zapisów strategii spoczywa w znacznej mierze na organach samorządu lokalnego – Radzie Miasta oraz Prezydencie Miasta Lublina. Z uwagi na pozostawanie wielu z założonych celów w kompetencjach tych organów, jednoznaczne jest, iż głównym źródłem finansowania podejmowanych inicjatyw i przedsięwzięć będzie budżet miasta (środki własne). W tym zakresie główne strumienie przepływów pieniężnych (dochodów i wydatków) określać będzie corocznie budżet miasta. W obszarach działalności innych podmiotów objętych Strategią, finansowanie zadań jest ustalane przez zainteresowane strony, ale z możliwym wsparciem z budżetu miasta, o ile wynika to z odrębnych uchwał.

Należy podkreślić, iż proces realizacji strategii rozwoju miasta posiada charakter długofalowy, co wiąże się z brakiem możliwości precyzyjnego określenia źródeł, a tym bardziej zakresu (wysokości) środków przeznaczonych na finansowanie zaplanowanych zadań.

Dokumentem uzupełniającym dla Strategii będzie Wieloletni Plan Inwestycyjny (po jego uchwaleniu), określający zadania inwestycyjne realizowane przez Miasto i możliwości ich finansowania zarówno ze środków własnych (na podstawie prognoz finansowych) jak i innych dostępnych źródeł.

Wśród dostępnych źródeł finansowania zadań należy wyróżnić:

- **Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności**- potencjalnym źródłem finansowego wsparcia w okresie 2007-2013 będą środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, uruchamiane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2007-2013. Równie ważnym instrumentem finansowym są krajowe programy operacyjne realizowane w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013, a finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Społecznego. Ponadto niektóre działania będą mogły być wspierane środkami w ramach Wspólnej Polityki Rolnej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (źródło finansowania: Europejski Fundusz Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich).
- **Instrumenty krajowe** (granty, dotacje ministerialne, kontrakt wojewódzki i in.);
- **Bank Gospodarstwa Krajowego** (kredyty dotyczące inwestycji mieszkaniowych i innych działań rozwojowych oferowanych przez Bank);

- **Bank Ochrony Środowiska** (kredyty na inwestycje o charakterze ekologicznym)
- **Europejski Bank Inwestycyjny** (kredyty udzielane za pośrednictwem banków na warunkach komercyjnych dla samorządów i MŚP);
- **Bank Światowy**;
- **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy**;
- **Program Współpracy Transgranicznej „Polska-Białoruś-Ukraina”**
- **Szwajcarski Instrument Finansowy (SIF)**
- **Partnerstwo publiczno–prywatne (PPP).**

Strategia zakłada znaczny wzrost inwestycji w mieście, finansowany nie tylko dzięki instrumentom wsparcia z UE, ale także coraz szerszemu uruchomieniu innych form finansowania inwestycji. Dzięki diskutowanym obecnie mechanizmom finansowym JASPERS i JESSICA możliwe będzie uruchomienie odnawialnych źródeł finansowania dla niektórych długoletnich programów rozwojowych. Oczekiwane jest także znaczne rozszerzenie możliwości wykorzystania partnerstwa publiczno-prywatnego po wprowadzeniu stosownych regulacji prawnych gwarantujących przejrzystość, przydatność i skuteczność tej formy inwestowania.

Załącznik 1

**Obecne i Planowane Projekty oraz Inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji
Strategii**

MATRYCA GŁÓWNYCH ZIDENTYFIKOWANYCH ZADAŃ W RELACJI DO CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Wzmocnienie dynamiki gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia				CS3 Wzmocnienie Lublina jako społ. otwartej		
		CS1.1 Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CS1.3 Silywowanie inwestycji zewnętrżnych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Urzycanie bogactwa kulturalnego i rdznorodności	CS3.1 Rozwój zewnętrżnych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CS3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem	
1.	Redukowanie i upraszczanie procedur biurokratycznych i regulacyjnych dla małej przedsiębiorczości (jako uzupełnienie planowanych ułatwień legislacyjnych)	X		X			X					
2.	Wsparcie społeczności biznesowej w rozwoju produktów i usług ukierunkowanych na rynki zewnętrzne poza Lublinem	X		X			X				X	
3.	Wsparcie dla rozwoju innowacji w biznesie	X	X	X						ZR		ZR
4.	Wsparcie tworzenia i rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości	X	X									ZR
5.	Wprowadzanie mechanizmów redukcji ryzyka inwestycyjnego dla nowych firm i dla inwestycji rozwojowych.	X		X		X						
6.	Wsparcie agencji rozwoju MŚP, zwłaszcza z ofertą dla ludzi młodych, studentów, kobiet powracających do pracy i osób powyżej 50 roku życia	X							X			X
7.	Wsparcie dla rozwoju przedsiębiorstw społecznych	X							X			
8.	Stopniowe przekazywanie zadań z zakresu usług komunalnych ze struktur samorządowych do sektora prywatnego i przedsiębiorstw społecznych	X						X	X			X
9.	Budowanie oferty szkoleń ciągłych w zakresie zarządzania MŚP	X	X		X			X	X			X
10.	Rozwój możliwości badawczych wspierających działalność biznesową, a w szczególności rozwój innowacyjnych rozwiązań biznesowych		X	X				X	X			X
11.	Zróżnicowanie i udoskonalenie oferty instytucji szkolnictwa wyższego i zawodowego w dziedzinach związanych z biznesem lub wspieraniem społeczności biznesowej		X	X					X			X

1 Oznaczenia: X – cel główny; X cel komplementarny; WW – warunek wstępny; ZR – zależność równoległa;

ZAŁĄCZNIK NR 1 – Obecne i Planowane Projekty oraz inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji Strategii

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej						CS2 Podniesienie jakości życia			CS3 Wzmocnienie Lublina jako społ. otwartej		
		CO1.1 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	CO1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CO1.3 Symulowane inwestycje	CO1.4 Rozwój turystyki	CO2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CO2.2 Rozwój usług społecznych	CO2.3 Utrzymanie bogactwa kulturowego	CO3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	CO3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CO3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem		
12.	Kontynuacja programu „Lublin – miasto wiedzy”		X		X						X	X	
13.	Kontynuowanie rozwoju Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego	X	X	X						X		X	
14.	Planistyczne przygotowanie terenów inwestycyjnych	X		X		WW					WW	X	
15.	Rozwój i promocja, należącej do Specjalnej Strefy Ekonomicznej "EUROPARK" Mielec, podstrefy w Lublinie	X	X	X		X					WW	X	
16.	Wspieranie wysokich standardów ekologicznych w inwestycjach	X	X	X	ZR	ZR						X	
17.	Zaawansowane przekształcanie terenów zdewastowanych i nieużytków na tereny gotowe do inwestowania, z jednoczesnym ograniczeniem inwestycji na terenach o wysokich walorach ekologicznych	X	X	X	X	ZR						WW	
18.	Wypracowanie i utrzymanie standardów wysokiej jakości obsługi oraz standardów etycznych w traktowaniu inwestorów zewnętrznych	X	X	X								X	
19.	Wspieranie dla dostosowania rynku pracy do potrzeb społeczności przedsiębiorców i oczekiwania inwestorów	X	X	X	X					X		X	
20.	Rozwój infrastruktury i aktywności Międzynarodowych Targów Lubelskich	X	X	X	X							X	
21.	Wspieranie dla organizacji kongresów i imprez promujących gosp. regionu	X	X	X	X					X		X	
22.	Wspieranie dla rozwoju atrakcji turystycznych oraz towarzyszących im usług i obiektów obsługujących ruch turystyczny	X	X		X							X	
23.	Doskonalenie miejskiej informacji turystycznej, a w szczególności współpraca z instytucjami regionalnej informacji turystycznej, z przekazywaniem informacji przez publ. punkty dostępu do internetu		X		X					X		X	
24.	Wzbogacanie oferty turystycznej i lokalnych kontaktów dla grup pielgrzymów i młodzieży żydowskiej odwiedzających Majdanek i zabytki kultury żydowskiej		X		X							X	
25.	Rozbudowa i przebudowa istniejącego układu komunikacyjnego dla poprawy przejezdności i obsługi nowych terenów zainwestowania miejskiego, w tym między innymi:	X		X	X							X	
25.a	Modernizacja istniejącego ciągu dróg krajowych nr 12, 17 i 19 oraz budowa nowych węzłów łączących je z obwodnicą Lublina	X		X	X					X		X	

ZALĄCZNIK NR 1 – Obecne i Planowane Projekty oraz inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji Strategii

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia			CS3 Wzmocnienie Lublina jako spoj. otwartej			
		CO1.1 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	CO1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CO1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrżnych	CO1.4 Rozwój turystyki	CO2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CO2.2 Rozwój usług społecznych	CO2.3 Utrzymanie bogactwa kulturowego i różnorodności	CO3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	CO3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CO3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem	
25.b	Modernizacja istniejących i budowa nowych ulic służących jako połączenia z obwodnicą miejską (przedłużenie Al. Solidarności i ul. Meigiewskiej, budowa ul. Poligonowej)	X		X	X	X		X	WWW	X		
25.c	Budowa ul. Krancowej od ul. Długiej wraz z przedłużeniem do ul. Kunickiego	X		X		X		X		X		
25.d	Budowa połączenia między al. Unii Lubelskiej i al. Piłsudskiego, a ulicami Głęboką i Krochmalną, jako poprawa dostępności rejonu dworca kolejowego	X		X	X	X		X		X		
25.e	Przedłużenie ul. Jana Pawła II do al. Kraśnickiej	X		X	X	X		X		X		
25.f	Przebudowa ul. Grygowej i jej przedłużenie do ul. Droga Męczenników Majdanka	X		X		X				X		
25.g	Budowa połączenia między al. Spółdzielczości Pracy a ul. Poligonową (ulica Do Dysa)	X				X						
26.	Budowanie zintegrowanego systemu transportu publicznego, a w tym:	X		X	X	X				X		
26.a	Poprawa powiązań między różnymi systemami transportu	X		X	X	X				X		
26.b	Budowa dworca autobusowego obsługującego przewozy międzymiastowe i międzynarodowe realizowane przez wszystkich przewoźników	X		X	X	X				X		
26.c	Poprawa obsługi parkingowej, wprowadzanie systemu "parkuj i jedź" (tzw. parkingi strategiczne)	X		X	X	X				X		
26.d	Wdrażanie systemu zapewnienia płynności ruchu drogowego	X		X	X	X				X		
26.e	Rozwój jakości systemu połączeń autobusowych i trolejbusowych, z uwzględnieniem wdrażania technologii przyjaznych środowisku	X		X	X	X				X		

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia			CS3 Wzmocnienie Lublina jako spot. otwartej				
		CS1.1 Wsparte lokalnej przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CS1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrznych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Urzyskanie bogactwa kulturalnego i różnorodności	CS3.1 Rozwój zewnętrżnych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CS3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem		
27.	Doskonalenie systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz zaopatrzenia w wodę, a w tym:	X		X		X				X			
27.a	Rozbudowa i modernizacja istniejącego układu sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągów	X		X		X				X			
27.b	Modernizacja ujęcia wody w Turce wraz z realizacją stacji wodociągowej i sieci dystrybucyjnej umożliwiającej przesyłanie wody do istniejącego systemu miejskiego	X		X		X						X	
27.c	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków Hajdów w kierunku redukcji związków biogennych (azotu i fosforu), utylizacji osadów pościekowych, dezodoryzacji oczyszczalni i lepszego wykorzystania biomasy	X		X		X						X	
27.d	Rozbudowa i modernizacja kanalizacji deszczowej wraz z budową systemu podczyszczania wód opadowych				X	X					X	X	
28	Podniesienie standardów zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną	X		X		X							
29.	Poprawa systemu zbierania i selekcji odpadów, a w tym m.in.:	X							X			X	
29.a	Rozbudowa systemu segregacji odpadów komunalnych i przemysłowych	X		X		X							
29.b	Rozbudowa istniejącego składowiska odpadów w Rokitnie					X						X	
29.c	Stworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami					X						X	
30.	Udoskonalenie infrastruktury i zagospodarowania terenów nad Zalewem Zemborzyskim	X		X		X			X			X	
31.	Dalszy rozwój sieci ścieżek rowerowych i ciągów pieszych					X			X			X	
32.	Ochrona terenów o przyrodniczych walorach krajobrazowych lub o znaczeniu ekologicznym w granicach miasta, a w szczególności rzek i ich brzegów					X			X			X	
33.	Rewaloryzacja i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego					X						ZR	ZR

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia				CS3 Wzmocnienie Lublina jako spol. otwartej			Lublin mikro i makro regionem
		CS1.1 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CS1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrżnych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Utrzymanie bogactwa kulturalnego i różnorodności	CS3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CS3.3 Partnerstwo z		
34.	Aktywny monitoring wpływu wzmoczonej działalności gospodarczej na środowisko lokalne, przed i w trakcie realizowanych inwestycji oraz utworzenie „systemu wczesnego ostrzegania” dla zapobiegania degradacji środowiska naturalnego	ZR	X	ZR	ZR	X		ZR	X	ZR	ZR		
35.	Utrzymanie i poprawa jakości wód gruntowych, włączając utrzymanie obecnej infrastruktury, zmniejszenie efektów zanieczyszczenia oraz limitowanie zużycia wód gruntowych przez przemysł, tam, gdzie to możliwe	ZR	X	ZR	X	X						X	
36.	Ochrona i poprawa jakości powietrza poprzez zastosowanie narzędzi redukujących szkodliwą emisję gazów poprzez m.in.:	X										X	
36.a	Rozwój lokalnego systemu ciepłownictwa i jego dostosowanie do norm UE	X	X	X		X						X	
36.b	Promocja używania paliw ekologicznych	X	X			X					X		
36.c	Promocja zmniejszania korzystania z samochodów w centrum miasta	X										X	
36.d	Rozbudowa sieci gazociągów wysokoprężnych i średnioprężnych oraz budowa stacji redukcyjnych w miarę potrzeb			X		X							X
36.e	Dodatkowe zasilenie z gazociągu w/c DN 250 ze wsi Stasin za pomocą SRP i nowego obszaru zabudowy wielorodzinnej w rejonie ul Gesia, Krasnicka, Jana Pawła II					X							X
36.f	Wzrost użycia energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw		X			X							X
37.	Przekształcanie zaniedbanych i zdegradowanych rejonów miasta (REWITALIZACJA ZESPÓŁÓW URBANISTYCZNYCH ZAGROŻONYCH DEGRADACJĄ)	X		ZR	ZR	X		X	X			X	
38.	Zapewnienie usług telekomunikacyjnych i technologii informacyjnych proporcjonalnie do potrzeb zarówno przedsiębiorców, jak i mieszkańców	X	X	X	X	X		X	X			X	X
39.	Ochrona i wzmocnienie obszarów w pełni zurbanizowanych, zapobieganie rozwojowi rozproszony zabudowy podmiejskiej, zachowanie kluczowych elementów architektury i kultury wiejskiej	ZR	ZR	ZR	X	X		X	X			X	X

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej						CS2 Podniesienie jakości życia			CS3 Wzmocnienie Lublina jako społ. otwartej		
		CS1.1 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CS1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrznych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Utrzymanie bogactwa kulturalnego i różnorodności	CS3.1 Rozwój zewnętrznych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczynienie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CS3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem		
40.	Tworzenie i rozwój obiektów i terenów sportowych i rekreacyjnych, a zwłaszcza:				X					X		X	
40.a	Rozwój obiektów dla sportu powszechnego w szkołach i innych obiektach edukacyjnych				X	ZR				X		X	
40.b	Budowa i utrzymanie znaczących obiektów sportowych dla imprez masowych (przebudowa stadionu przy Al. Zygmuntowskich)				X	ZR				X		X	
41.	Udoskonalenie jakości, efektywności i dostępności usług zdrowotnych	X	X	X						X		X	
42.	Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego, w tym m.in.:									X		X	
42.a	Stworzenie zintegrowanego systemu ratownictwa									X		X	
42.b	Ochrona przeciwpowodziowa oraz przeciwdziałanie klęskom żywiołowym									X			
42.c	Zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu		X			ZR				X		X	
43.	Wsparcie rozwoju usług doradczych dla poszukujących pracy i pomocy w wyborze ścieżki kariery, w celu zwiększenia mobilności na rynku pracy oraz dopasowania podazy i popytu pracy	X	X	X						X		X	
44.	Ulepszenie systemu wsparcia dla ludzi o specjalnych potrzebach, w szczególności dotyczących ich uczestnictwa w rynku pracy, ich dostępu do usług oraz ich mobilności	X	X	X						X		X	
45.	Udoskonalenie systemu pomocy społecznej pod względem dostępności dla grup wymagających wsparcia									X		ZR	
46.	Wsparcie inicjatyw przeciwdziałającym wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez ubóstwo, wiek, niepełnosprawność czy pochodzenie etniczne	ZR						ZR		X		ZR	
47.	Wsparcie rozwoju systemu edukacji gwarantującego odpowiednią jakość, ilość i dostępność usług edukacyjnych		ZR							X			
48.	Rozwój szkolnictwa zawodowego w relacji do potrzeb rynku pracy	X	X	X						X		ZR	
49.	Modernizacja i racjonalizacja sieci bibliotek, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wdrożenia technologii informacyjnych		X		X					X		X	

Załącznik NR 1 – Obecne i Planowane Projekty oraz Inicjatywy, które przyczyniają się do realizacji Strategii

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia			CS3 Wzmocnienie jakoś. społ. Otwartej				
		CS1.1 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i biznesu	CS1.3 Symulowanie inwestycji zewnętrżnych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Używanie bogactwa kulturalnego i różnorodności	CS3.1 Rozwój zewnętrżnych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczynienie z Lublina Olsza dla odwiedzających	CS3.3 Partnerswo z mikro i makro regionem		
50.	Zmniejszenie poziomu bezdomności poprzez zapewnienie wystarczającej ilości komunalnych zasobów mieszkaniowych i odpowiednie dostosowanie rodzaju pomocy do indywidualnych potrzeb osób bezdomnych						X						
51.	Rozwój życia kulturalnego, w szczególności w obszarach, które promują różnorodność i partnerstwo z sąsiadującym regionami i krajami		X				X					X	X
52.	Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego, obejmujące także aktywne zaangażowanie we współpracę samorządu Miasta z takimi organizacjami		X				X					X	X
53.	Rozwój komunikacji między sektorem publicznym i społeczeństwem obywatelskim, włączając narzędzia zwiększające aktywne zaangażowanie mieszkańców w życie publiczne							X				X	X
54.	Zwiększenie poziomu uczestnictwa w procesie kształtowania polityki publicznej								X			ZR	ZR
55.	Rozwój nowych technologii jako sposobu ulepszenia komunikacji i przepływu informacji między władzami publicznymi i mieszkańcami		ZR					ZR				X	ZR
56.	Wspieranie rozwoju partnerstw między sektorem publicznym i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego		ZR					X				X	X
57.	Utrzymanie i rozwój infrastruktury społecznej służącej integracji społeczności lokalnych i aktywności kulturalnej, a w tym szczególnie: renowacja Teatru Starego, klasztoru powiatkowskiego dla Centrum Kultury, oraz budowa Centrum Spotkania Kultur w Teatrze w Budowie				X			X				X	X
58.	Rozwój krajowych i międzynarodowych połączeń transportowych, a w tym:	ZR		ZR	X			X				X	X
58.a	Budowa lotniska w Świdniku	ZR		ZR	X			X				X	X
58.b	Budowa dróg ekspresowych do Warszawy, Białegostoku, Rzeszowa i Lwowa	ZR		ZR	X			X				X	X
58.c	Poprawa stanu połączeń kolejowych wchodzących w skład sieci TEN-T, a także wybranych odcinków znajdujących się poza tą siecią	ZR		ZR	X			X				X	X
58.d	W szczególności: modernizacja linii kolejowej do Warszawy	ZR		ZR	X			X				X	X

Lp.	Zidentyfikowane projekty, typy projektów, programy	CS1 Rozwój działalności gospodarczej				CS2 Podniesienie jakości życia				CS3 Wzmocnienie Lublina jako spol. otwartej		
		CS1.1 Wspieranie przedsiębiorczości	CS1.2 Zacieśnienie relacji świata kultury, nauki i sztuki	CS1.3 Stymulowanie inwestycji zewnętrżnych	CS1.4 Rozwój turystyki	CS2.1 Poprawa infrastruktury technicznej	CS2.2 Rozwój usług społecznych	CS2.3 Urzyskanie bogactwa kulturalnego i kulturalnego	CS3.1 Rozwój zewnętrżnych sieci komunikacyjnych	CS3.2 Uczyńlenie z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających	CS3.3 Partnerstwo z mikro i makro regionem	
59.	Wypracowanie i promocja "marki" Lublin, jako atrakcyjnego miasta, w które dostarcza inspiracji do pracy i pozwala ludziom realizować swoje aspiracje	WW	WW	WW	ZR		X	X	X	X	X	X
60.	Aktywne uczestnictwo miasta w rozbudowie krajowej i regionalnej infrastruktury telekomunikacyjnej wraz z tworzonym systemem usług z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT)	ZR	ZR	ZR	X	X		X	X			X
61.	Rozwój połączeń transportowych na drogach dojazdów do pracy w Lublinie	ZR		ZR	X	X			X			X
62.	Kontynuacja renowacji lubelskiego Starego Miasta wraz ze staraniami o wpisanie go na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO	ZR			X			X	ZR			
63.	Wsparcie dla rozwoju działalności kulturalnej i artystycznej w obrębie Starego Miasta	ZR			X			X	X			X
64.	Wzmocnienie historycznego charakteru zabudowy przetrzeni Lublina, zwiększenie jej dostępności dla turystów oraz wykorzystanie jej jako miejsca spotkań mieszkańców miasta	ZR			X			X	X			X
65.	Ochrona i pielęgnacja miejskich kompleksów zieleni parkowej i cmentarnej wraz ze zwiększeniem ich wykorzystania i dostępności dla turystów i mieszkańców miasta				X			X	X			
66.	Rozwój i promocja "marki" Lublin, jako atrakcyjnego miasta, w którym praca jest źródłem inspiracji dla ludzi i pozwala im realizować swoje aspiracje	X	X	X	X			X	X			X
67.	Poprawa dostępu do informacji i usług edukacyjnych dla osób przyjezdźnych	X	X	X	X			X	ZR			X
68.	Zachowanie i wzmocnienie integralności i wizualnej tożsamości miasta				X			X	ZR			X
69.	Rozwój kontaktów akademickich z sąsiadami ze Wschodu				X			X	ZR			X
70.	Wsparanie powiązań kulturalnych i ekonomicznych z sąsiadującymi regionami i krajami	X	X	X	X			X	ZR			X
71.	Wsparcie dla utworzenia i funkcjonowania regionalnych konsulatów krajów sąsiadujących ze Wschodu		X	X	ZR			X	ZR			X
72.	Uczestnictwo miasta w ponadregionalnych sieciach kooperacji, współpracy i wymiany doświadczeń	X	X	X	ZR			X	ZR			ZR

Załącznik 2

Proces Konsultacji Społecznych i ich rezultaty

OPIS PRZEBIEGU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH W TRAKCIE PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU MIASTA LUBLIN

Strategia została opracowana przez firmę Coffey International Development Sp. z o.o., wyłonioną w drodze obowiązującej procedury wyboru oferenta, z uwagi nie tylko na doświadczenia międzynarodowe, ale także na wykorzystanie ekspertów mających doświadczenie w planowaniu regionalnym i pozyskiwaniu środków unijnych oraz gotowość do współdziałania z grupą lokalnych specjalistów i środowisk.

Ekspertem kierującym pracami nad Strategią był pan Richard Moreton, a w zespole autorskim uczestniczyli także panowie Mieczysław Bąk i Ryszard Boguszewski oraz pani Aldona Madaj.

W dniu 30 października 2007 odbyło się wstępne spotkanie dyrektorów wydziałów i zespołu autorskiego poświęcone krótkiej prezentacji wszystkich dokumentów strategicznych miasta i opisujące funkcjonujące w Lublinie mechanizmy zarządzania rozwojem. Prezentowane były także główne oczekiwania wobec powstającej strategii.

Dla zapewnienia odpowiedniej reprezentacji lokalnych potrzeb i opinii w procesie opracowania strategii Prezydent Miasta, dr Adam Wasilewski wydał Zarządzenie Nr 897/2007 z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie powołania Zespołu zadaniowego ds. aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta Lublin na lata 2007-2015. W skład Zespołu weszły następujące osoby:

1. Eugeniusz Wojtaś – przewodniczący zespołu
2. Elżbieta Matuszak – zastępca przewodniczącego zespołu
3. Elżbieta Maćik – odpowiedzialna za planowanie przestrzenne
4. Ewa Kipta – koordynator lokalnego programu rewitalizacji
5. Zbigniew Choduń – kierujący przygotowaniem inwestycji miejskich
6. Andrzej Bałaban – odpowiedzialny za inwestycje drogowe i utrzymanie systemu komunikacyjnego
7. Dariusz Jachimowicz – pełnomocnik ds. przygotowań do Europejskiej Stolicy Kultury 2016 odpowiedzialny za tworzenie warunków dla aktywności kulturalnej.
8. Anna Kamińska-Smarzewska – odpowiedzialna za transport publiczny
9. Andrzej Miszczuk – przedstawiciel środowisk akademickich, rektor uczelni prywatnej
10. Wojciech Krakowski – przedsiębiorca i radny Rady Miasta Lublin
11. Andrzej Juros – przedstawiciel organizacji pozarządowych
12. Magdalena Fiuta – przedstawicielka organizacji pozarządowych

Zadaniem członków Zespołu było nie tylko dostarczenie informacji niezbędnych dla opracowania Strategii ale też uczestnictwo w roboczych spotkaniach prowadzących do ustalenia zapisów analizy SWOT, określenia i sformułowania wizji i misji strategii oraz sporządzenia schematu priorytetów i celów strategicznych i operacyjnych.

Spółdzielnia Mieszkaniowa
"CZECHÓW"

ul. Choiny 57
20-816 Lublin

NIP: 712-010-26-69

Tel: 742-05-25
Fax: 742-04-16

Znak: EJ / 742 / 2008

Lublin, dnia 08.05.2008 r.

P. Przydział - E. Wójcik - Niew

Spółdzielnia Mieszkaniowa Lublin
20-816 Lublin
Data: 2008-05-12

RF

28.05.2008

Sz. Pan

Adam Wasilewski

Prezydent Miasta Lublin

Plac Łokietka 1

20-950 Lublin

Wzrost: 1,75
Ciężar ciała: 70 kg
Data: 2008-05-29

Zarząd Spółdzielni Mieszkaniowej „Czechów” w Lublinie po przeanalizowaniu materiałów opublikowanych w internecie, a dotyczących aktualizacji dokumentu pod nazwą „Strategia Rozwoju Miasta Lublin”, z niepokojem obserwuje brak zgodności zapisów w tym dokumencie z treścią Uchwały Nr 140/X/2007 z dnia 28.06.2007r. Rady Miasta Lublin (część 0), a dotyczącej objęcia Spółdzielni Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Lublin.

Brak zgodności o której mowa stanowi próbę wyeliminowania Spółdzielni z tego programu o czym świadczy zapis w p-ku 1 na stronie 14, oraz przedstawiona wizja graficzna zamierzeń rewitalizacyjnych na mapce Nr 1 (strefy funkcjonalno-przestrzenne) zamieszczonej na stronie 15.

Pragniemy poinformować, że Zarząd Spółdzielni informował mieszkańców „Czechowa” na zebraniach grup członkowskich o zamierzeniach aplikacyjnych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Lublin i wykonał już część prac przygotowawczych do czterech projektów angażując odpowiednie środki finansowe.

Możliwości Spółdzielni ubiegania się o dofinansowanie swoich projektów ze środków funduszy strukturalnych zaczynają i kończą się na tym programie. Dlatego też prosimy o uwzględnienie naszych uwag przy nowelizowaniu „Strategii Rozwoju Miasta Lublina”.

Otrzymują:

1. Adresat
2. EJ a/a

Do wiadomości radni:

1. Pan Mariusz Banach
2. Pan Piotr Dreher
3. Pani Monika Wac
4. Pan Dariusz Piątek
5. Pan Wojciech Krakowski
6. Pan Sylwester Tułajew
Plac Łokietka 1
20-109 Lublin

[Signature]

Pan P. E. Wójcik
28.05.08

P. Włodzimierz Wysocki

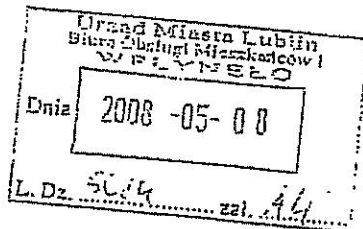
**Lubelskie Stowarzyszenie Turystyki Kulturowej
„Zachód – Wschód”**

20-611 Lublin, ul. Chrobrego 20/50
e-mail: zachod-wschod@o2.pl
tel. kontaktowy: 0-693 272 040

KRS 0000267291
REGON 060190175
NIP 7123043588

17 (2008)

Lublin, dnia 8 maja 2008 r.

Urząd Miasta Lublin

Wydział Rozwoju i Funduszy Europejskich

„Konsultacje Strategii”

W odpowiedzi na Państwa prośbę zamieszczoną na stronach internetowych Urzędu Miasta Lublin przekazujemy opinie dotyczące „Strategii rozwoju miasta Lublin” w zakresie rozwoju turystyki (załącznik 1). Niestety bardzo krótki okres udostępnienia wersji roboczej dokumentu sporządzonej 8 kwietnia 2008 r., nie pozwolił nam na szczegółowe zapoznanie się z nim oraz przygotowanie opracowania na jakie zasługuje. Proszę brać to pod uwagę w przypadku stwierdzenia, że nie wszystkie kwestie zostały przez nas dostrzeżone. Mamy nadzieję, że nasze opinie pomogą lepiej umiejscowić rolę turystyki w rozwoju Lublina.

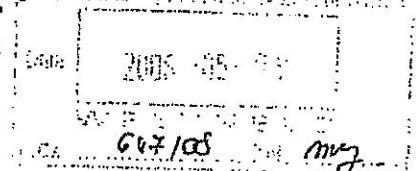
W tym celu przekazujemy również mapy międzynarodowych szlaków turystycznych: 1) „Via Regia” Santiago de Compostela – Lublin – Kijów i Wilno, 2) „Szlaku Jagiellońskiego” Kraków – Lublin – Wilno oraz 3) „Szlaku Kupieckiego” Wrocław – Lublin – Lwów. O ich randze świadczy certyfikat Wielkiej Drogi Kulturowej Rady Europy, przyznany trasie „Via Regia” (w załączeniu artykuł na ten temat). Te trzy powiązane ze sobą historyczne trasy mają funkcjonować wspólnie jako międzynarodowe szlaki turystyczne. Ich reaktywowanie może być decydujące dla włączenia Lublina do europejskiego ruchu turystycznego.

Z wyrazami szacunku

PREZES
Lubelskiego Stowarzyszenia
Turystyki Kulturowej
„Zachód - Wschód”
Janusz Kopaczek
Janusz Kopaczek

Do wiadomości:

P. Włodzimierz Wysocki, Zastępca Prezydenta Miasta Lublin

Opinie do „Strategii rozwoju miasta Lublin”
(wersja robocza z 8 kwietnia 2008)

Część druga. Diagnoza stanu wyjściowego

1. Miasto umiejscowiono w województwie i kraju (s. 5). Brak natomiast szerszego ukazania Lublina w kontekście międzynarodowym. Położenie geograficzne oraz międzynarodowe połączenia komunikacyjne przez stulecia należały do głównych czynników rozwoju naszego miasta. Współcześnie również stanowią dla niego wielką szansę, jednak w małej mierze wykorzystywaną (m.in. targi, turystyka).

Pozytywnym wyjątkiem jest zamieszczenie mapy powiązań komunikacyjnych Lublina na przestrzeni wieków (s. 6), uwzględniającej m.in. „Szlak Jagielloński” Kraków – Lublin – Wilno, jak również „Szlak Kupiecki” Wrocław – Lublin – Lwów. Trasy te wymagają jednak doprecyzowania, np. na „Szlaku Jagiellońskim” brak najważniejszej historycznej trasy na odcinku Brześć – Wołkowysk – Wilno.

Kwestia ta została doceniona w pełnej wersji analizy SWOT (s. 70), gdzie „Położenie Lublina na szlakach tranzytowych z Europy Zachodniej do Europy Wschodniej” ujęto jako pierwszą – jak można rozumieć główną – szansę (dział „Przestrzeń i środowisko”). Potwierdza to potrzebę przeprowadzenia wnikliwszej analizy międzynarodowych połączeń komunikacyjnych Lublina, w celu właściwego umiejscowienia roli naszego miasta w Europie, zwłaszcza jego relacji do kręgów kulturowych Zachód – Wschód.

Powojenne wpływy polityczne spowodowały zawężenie naszej perspektywy do krajowej, co skutkuje przypisywanie miastu wbrew jego tradycji tożsamości wschodniej. Przypomnienie, iż od tysiąca lat wpisujemy się w kulturę Zachodu może pomóc nam odegrać istotną rolę w relacjach Zachód – Wschód.

2. Zastrzeżenie budzi umiejscowienie turystyki (s. 51) w infrastrukturze społecznej i tylko pośrednie wiązanie jej z gospodarką. Wygląda na to, iż nie wyciągnięto wszystkich wniosków z zamieszczonej tu opinii, że „Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmocnienia lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza przemysłem”.

Być może turystyka nadal jest traktowana przede wszystkim jako sposób atrakcyjnego spędzenia wolnego czasu (dla mieszkańców Lublina?), natomiast brak podejścia do niej jako efektywnego narzędzia stymulowania rozwoju gospodarczego. Wymaga to przedstawienia się do oceny zarządzania turystycznymi zasobami miasta w kategoriach gospodarności lub niegospodarności.

3. W przypadku turystyki nie podano platformy współpracy samorządu miasta z przedsiębiorcami, stowarzyszeniami itd., którą może być Lubelska Lokalna Organizacja Turystyczna. Decydujące dla jej wykorzystania będzie przystąpienie miasta Lublin jako członka zwyczajnego.

4. Wielkim, tradycyjnym błędem jest sprowadzenie walorów turystycznych Lublina do zabytków, muzeów i miejsc pamięci. Brak uwzględnienia najważniejszych imprez kulturowych, np. Jarmarku Jagiellońskiego.

Nie wskazano również innych walorów decydujących o potencjale turystycznym Lublina, a więc wielkich wydarzeń historycznych:

- a) wyboru Jagiełły na kandydata do korony polskiej (tzw. pierwsza unia lubelska w 1386 r.),
- b) tradycji wielkich jarmarków lubelskich (jeden od 1392 r., trzy od 1448 r.),
- c) unii polsko-litewskiej, której owocem było utworzenie Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1569).

Zwłaszcza brak cyklicznej imprezy w rocznicę unii lubelskiej 1569, z inscenizacją zawarcia unii podczas sejmku polsko-litewskiego, powinien stać się niezbędnym składnikiem diagnozy stanu wyjściowego (pozytywny przykład Grunwaldu). Kwestia ta została natomiast uwzględniona w analizie SWOT jako szansa (s. 74).

5. W opracowaniu brak jakichkolwiek informacji o produktach turystycznych, zarówno lokalnych, regionalnych, krajowych, jak i międzynarodowych. Nie uwzględniono, m.in. oznakowanych miejskich szlaków turystycznych, „Eurotrójkątu Przyjaźni” Lublin – Brześć – Łuck oraz ich roli w rozwoju oferty turystyki przyjazdowej.

Brak również jakiegokolwiek informacji o rozpoczętych projektach rozwoju międzynarodowych szlaków turystycznych o największym potencjale, które w analizie SWOT powinny być zakwalifikowane do kategorii „szanse”. Dotyczy to „Szlaku Jagiellońskiego” Kraków – Lublin – Wilno (na zlecenie Urzędu Miasta Lublin ukazał się przewodnik „Lublin na tacie krakowsko-wileńskim”), jak również tzw. „Szlaku Kupieckiego” Wrocław – Lublin – Lwów (rozpoczęcie projektu ogłoszone zostało w lokalnych mediach, ma on związek promocyjny z Euro 2012). Obydwa szlaki wpisują się w trasę „Via Regia” – Wielka Droga Kulturowa Rady Europy.

6. W diagnozie pominięto dane o ruchu turystycznym w Lublinie, co wskazuje na brak monitoringu niezbędnego do skutecznego zarządzania rozwojem turystyki przyjazdowej do naszego miasta.
7. W analizie SWOT (s. 73) do mocnych stron zaliczono szlaki turystyczne łączące Lublin z regionem, chociaż nie wskazano żadnego z nich. Brak również uwzględnienia istotnych kwestii, które wskazane zostały powyżej.

Część pierwsza. Strategia.

1. W podsumowaniu analizy SWOT (s. 3) turystyka nie została uwzględniona w kategorii „szanse”. Wskazuje to na wyraźne niedocenianie roli jaką może ona odegrać w rozwoju miasta (w gospodarce, zmniejszeniu bezrobocia itd.).

Hasło promocyjne „Lublin – miasto inspiracji” jest nowym ujęciem misji Lublina. Zapewne odzwierciedla ono w jakiejś mierze misję naszego miasta. Pozostaje natomiast pytanie: Czy jest to hasło odzwierciedlające najlepiej tożsamość oraz potencjał rozwojowy Lublina, m.in. w dziedzinie turystyki? Pozostaje również

pytanie: Czy lokalna społeczność identyfikuje się z nim oraz wykorzystuje w działalności społecznej, kulturalnej, gospodarczej itd.? Niestety nie dysponujemy jakimikolwiek pozytywnymi przykładami w tym zakresie. Warto więc postawić sobie wprost pytanie: Czy na tym hasle uda się zbudować atrakcyjną ofertę Lublina dla mieszkańców, studentów, turystów, inwestorów itd.?

Naszym zdaniem znacznie bardziej adekwatne i efektywne byłoby hasło „Lublin – Spotkania Zachód – Wschód”. Niezmiernie ważna jest tutaj kolejność, która wskazuje na zachodnią tożsamość kulturową naszego miasta, zarówno w ujęciu historycznym, jak i współczesnym. Natomiast uwzględnienie Wschodu wskazuje na bliskie relacje wiążące nas z drugim spośród wielkich europejskich kręgów kulturowych.

2. Pozytywne jest uwzględnienie turystów w misji Lublina (s. 7). Pozostaje natomiast pytanie w jaki sposób „otwartość” przejawiać się ma w konkretnej ofercie.
3. Jako cel operacyjny wskazany został „Rozwój sektora turystyki” (s. 11). Dotyczyć ma on wsparcia dla rozwoju oferty – zwłaszcza w kontekście innych atrakcji turystycznych regionu – oraz infrastruktury turystycznej.

W związku z dużą konkurencyjnością na współczesnym rynku turystycznym – a co dopiero przyszłym, objętym planowaniem – takie ograniczenie jest bardzo niekorzystne. Powinniśmy również otworzyć się na perspektywę krajową w dziedzinie turystyki (strategie, wsparcie instytucjonalne, środki pozabudżetowe, krajowe produkty turystyczne, kampanie promocyjne), jak również międzynarodową (zwłaszcza szlaki turystyczne). O efektach zarządzania turystyką miejską decydować będzie przede wszystkim rozwój oferty lokalnej, jak również jej powiązanie w skali makro.

W związku z tym szczególną wagę należy przypisać do rozwoju międzynarodowych szlaków turystycznych wiodących przez Lublin, zwłaszcza o największym potencjale:

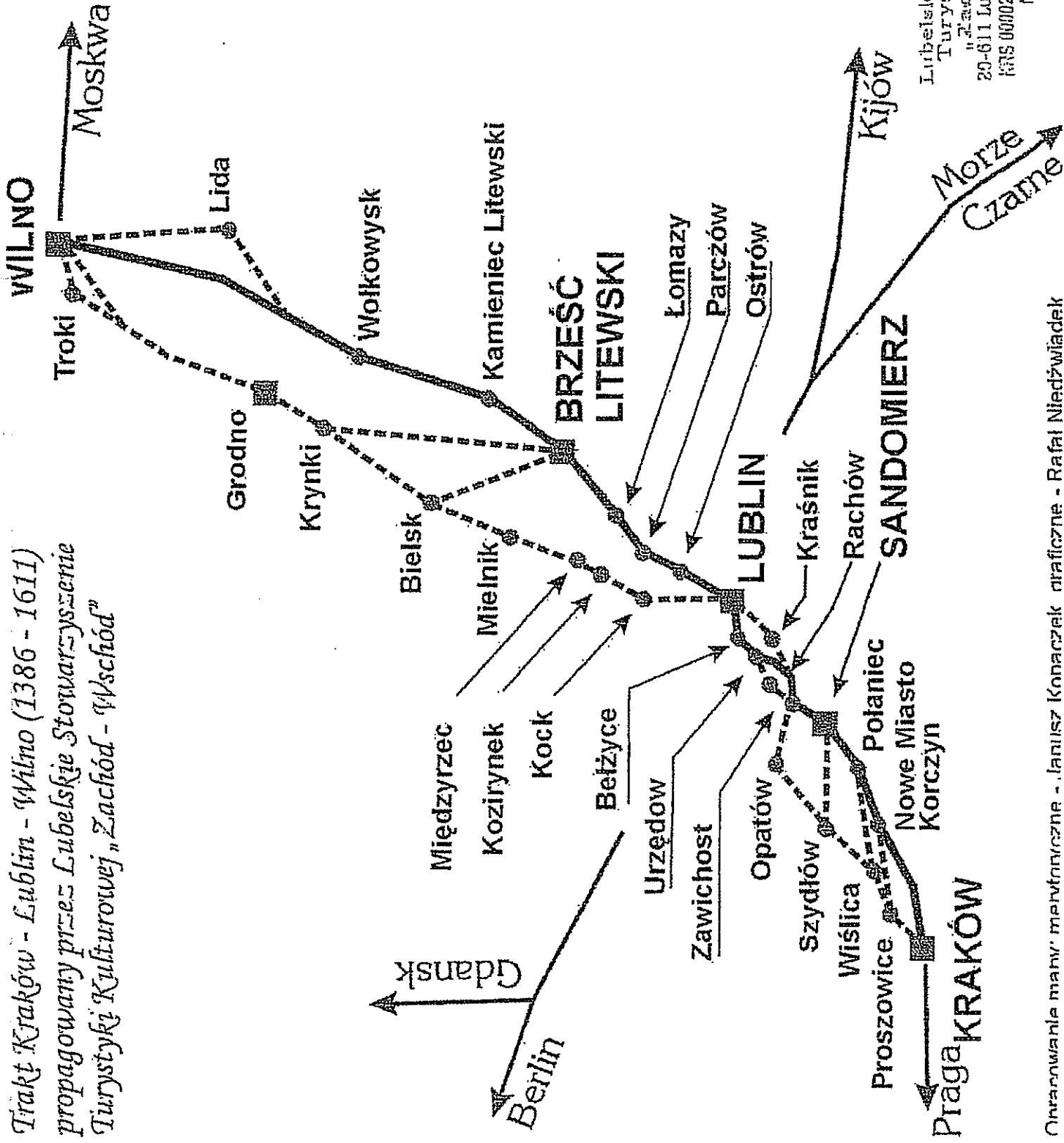
- a) „Via Regia” Santiago de Compostela – Lublin – Kijów oraz Wilno (posiada certyfikat Wielkiej Drogi Kulturowej Rady Europy),
  - b) „Szlak Jagielloński” Kraków – Lublin – Wilno,
  - c) „Szlak Kupiecki” Wrocław – Lublin – Lwów (nazwa robocza).
- Dwa ostatnie szlaki bezpośrednio wpisują się w trasę „Via Regia” (nie wyjaśniony jest jeszcze jedynie status odcinka Lublin – Lwów).

4. Wskazana została słuszna intencja doprowadzenia do przedłużenia pobytów turystów w Lublinie. Brak jednak szacunków oczekiwanego ruchu turystycznego. Pojawia się więc pytanie: Czy strategia jest wystarczająco ukierunkowana na wzrost turystyki przyjazdowej do Lublina?
5. Kolejny cel operacyjny związany z turystyką dotyczy „Uczynienia z Lublina miasta atrakcyjnego dla odwiedzających” (s. 12). Jego rozwinięcie sformułowane zostało bardzo nieczytelnie. Można np. postawić pytanie: W jaki sposób samorząd chce „inwestować w tradycyjne usługi dla turystów”?

*Trakt Kraków - Lublin - Wilno (1386 - 1611)
propagowany przez Lubelskie Stowarzyszenie
Turystyki Kulturowej „Zachód - Wschód”*

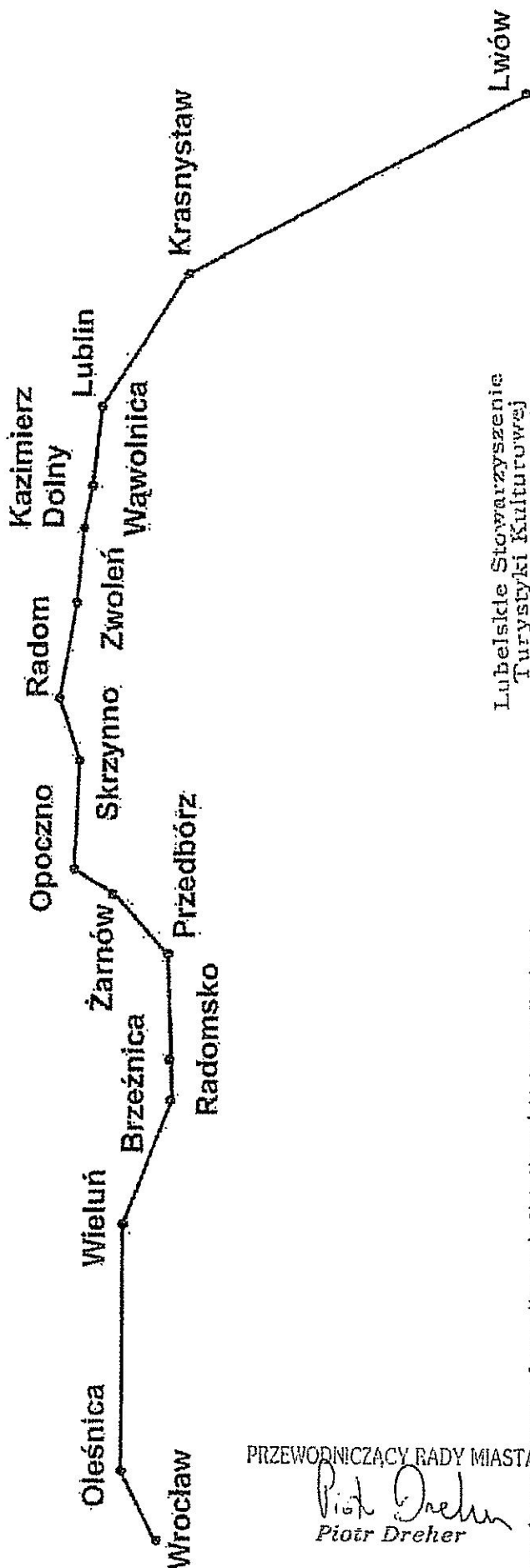

nieograniczone

Lubelskie Stowarzyszenie
Turystyki Kulturowej
"Zachód - Wschód"
20-611 Lublin, ul. Chrobrego 20/5A
KRS 0000267291 • REGON 060199177
NIP 7123043588

Ślzak Kupiecki Wrocław - Lublin - Lwów propagowany przez Lubelskie Stowarzyszenie Turystyki Kulturowej Zachód - Wschód"

10 244405000000

PRZEWODNICZĄCY RADY MIAST
Piotr Dreher
Piotr Dreher

Lubelskie Stowarzyszenie
Turystyki Kulturowej
"Zachód - Wschód"
20-611 Lublin, ul. Chrobrego 20/60
KRS 000267291 • REGON 060198175
NIP 7123043568

pracowanie merytoryczne - Janusz Kopaczek, Piotr Nurzyński, Bartosz Tratkowski,
pracowanie graficzne - Piotr Nurzyński.